



# СОКО

часопис за духовну и културну просвјету

Година VI

број 14-15

јули 2010.

3 КМ



## Порука "Соколима"

*Митрополит  
Николај*

"НОВО"  
ДОБА



## Равногорци

*Владимир  
Димитријевић*

СВ. НИКОЛАЈ  
ВЕЛИМИРОВИЋ  
И  
ЧИЧА ДРАЖА



## Интервју "Сокола"

*Дејан  
Томашевић*

КУЋНО  
ВАСПИТАЊЕ  
БИТНО ЗА  
СВАКИ УСПЕХ



## Репортажа

*Зоран  
Тмушић*

КАД ДУХ  
ПОСТАНЕ  
ЈАЧИ ОД ТОПА



## Гост "Сокола"

*Гордана  
Жунић -  
Кусовац*

ВИШЕГРАД  
ЈЕ МОЈА  
ДРУГА  
ЛИКА



## In memoriam

*Момо  
Капор*

ТРИЛОГИЈА  
ЋЕ СИГУРНО  
УЋИ У  
САРАЈЕВО



Фото: Зоран Максимовић

## РАЗИГРАНА МЛАДОСТ

7. међународни фестивал фолклора, Вишеград, мај 2010.

# ЉУДИ, ВРИЈЕМЕ И ДОГАЂАЈИ

**П**ред Вама је, поштовани читаоци, још један двоброј часописа “Соко”, по обиму, разноврсности и садржају знатно већи од уобичајених.

Настојали смо да у њему објединимо што већи број актуелних и занимљивих тема, а уводни текст Његовог високопреосвештенства митрополита дабробосанског Николаја овај пут је тематски везан за његову поруку у којој упозорава на опасности, замке и заблуде које са собом доноси “Нови светски поредак”.

Гост “Сокола” у двоброју је професор Гордана Жунић-Кусовац, врсни рестауратор из Београда. Личанка чији си директни преци митрополит Николај Мандић и чувени свјетски научник Никола Тесла, која је у Вишеграду пронашла свој нови завичај, јер јој је родни практично недоступан.

У двоброју објављујемо и интервју са познатим српским и европским кошаркашом Дејаном Томашевићем. Човјеком који је оличење правог породичног и православног васпитања, што га с правом чини узором за генерације младих људи, посебно спортиста.

У рубрици Сјећања објављујемо два текста посвећена акцији прикупљања средстава за изградњу Спомен капеле у Старом Броду, за српске жртве од стране усташа ратне 1942. године.

Ту су и тематски текстови духовног садржаја, те текстови посвећени културним, спортским и другим дешавањима на просторима Митрополије дабробосанске.

И у овом двоброју “Соко” се тематски веже за новинске репортаже о људима, мјестима и догађајима из прошлости и садашњости. Као и раније репортаже пишу наши истакнути сарадници, укључујући и оне из Ужица, попут Зорана Тмушића, који нам овај пут нуди и одличну репортажу о вишеградском сликару Хаџи Бранку Никитовићу.

Кроз једну од репортажа Радоја Тасића приближавамо Вам манастир Врдник, а ту су и репортаже о људима из ових наших крајева.

Централни простор “Сокола” овај пут заузимају резултати нашег Васкршњег конкурса за кратку причу, на који је пристигло 56 радова из Србије и Републике Српске. У изузетно јакој конкуренцији жири се одлучио да за најбољу прогласи кратку причу Данке Ивановић из Јелића код Рудог. Друго мјесто освојила је Наташа Хелета, средњошколка из Вишеграда, а треће Марија Микавица, такође из Вишеграда.

Од текстова културног садржаја издвајамо цјеловиту информацију са овогодишње културне манифестације “Вишеградска стаза”, посвећене имену и дјелу нобеловца и књижевника Ива Андрића. Уз информацију и фотографије у цјелости објављујемо и овогодишњу бесједу о Андрићевом дјелу, коју је говори професор Михајло Пантић из Београда.

Ту су и текстови са овогодишњег Сабора старог пјевања у Срба који се сваке године на Тројице одржава код цркве у Доњој Сопотници, те са традиционалног Соколовог фестивала фолклора у Вишеграду.

Издајамо, такође, репортажни запис о Ивани Жигон, запис о настанку пјесме “У лијепом старом граду Вишеграду”, затим репортажу о икони Богородице чајничке, те цјеловит текст о историјату средњег образовања у Вишеграду, чији је аутор професор Дивна Васић.

Уз набројане, најновији двоброј часописа “Соко” обилује и бројним другим текстовима, уз занимљиве фотографије.

Једном ријечју пред Вама је, поштовани читаоци, још једно обимно штиво које смо, како то и приличи модерним часописима, штампали у модерном повезу, наравно уз техничку и сваку другу подршку редакције Издавачке куће Митрополије дабробосанске “Дабар” која одскора успјешно наставља своју племениту мисију у манастиру Добрунска Ријека.

*Славко Хелета*



**ЧАСОПИС ЗА КУЛТУРУ  
И ДУХОВНО ПРОСВЈЕЋИВАЊЕ**

**С БЛАГОСЛОВОМ МИТРОПОЛИТА  
ДАБРОБОСАНСКОГ г. НИКОЛАЈА**

**Издавач:**

**Српско соколско друштво  
“Соко” - Добрун-Вишеград**

**За издавача:**

Благоје Андрић, предсједник

**Уређивачки савјет:**

предсједник: Милан Комад

**чланови:**

Бранко Никитовић, Драгутин Станчић,  
монах Гаврило (Ђурић), Александар Савић,  
архимандрит Јован (Гардовић)

**Главни и одговорни уредник:**

Славко Хелета  
тел: (065) 536-386

**Технички уредник:**

архимандрит Јован (Гардовић)

**Уредник у редакцији:**

Александар Савић

**Редакција:**

Александар Савић, Славко Хелета,  
Радоје Тасић, Љубомир Мутапчић,  
Младен Томић (фотографије),  
монах Гаврило (Ђурић), Наташа Укај

**Адреса редакције:**

ССД “СОКО”, 73247 Добрун, РС  
Тел: (058) 612-112, (065) 431-505

[soko@gmail.com](mailto:soko@gmail.com)

[sokodobrun@yahoo.com](mailto:sokodobrun@yahoo.com)

**Компјутерска припрема:**

Издавачка кућа “ДАБАР”

Мирослав Радуловић

**Тираж:**

1500 примјерака

**Штампа:**

„Графичар”, Ужице

**Часопис излази тромјесечно**

**Садржај**

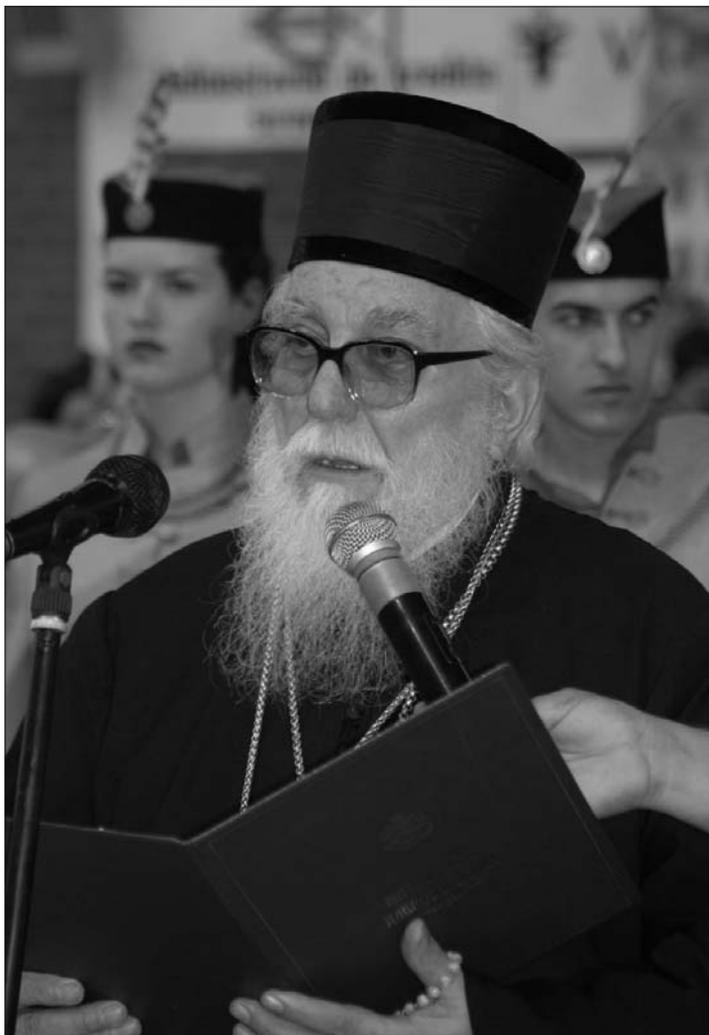
Уз овај двоброј ЉУДИ, ВРИЈЕМЕ И ДОГАЂАЈИ .....	3
Порука “Соколовима” “НОВО” ДОБА .....	5
Гост “Сокола” ВИШЕГРАД ЈЕ МОЈА ДРУГА ЛИКА .....	6
Сјећања .....	9
ПРИКУПЉЕНО 20.000 МАРАКА .....	9
ЗА ВЈЕЧНИ НЕЗАБОРАВ .....	11
Из српске историје СРПСКИ ВЛАДАРИ .....	12
Интервју “Сокола” КУЋНО ВАСПИТАЊЕ БИТНО ЗА СВАКИ УСПЈЕХ .....	14
Обичаји Православља ЗАШТО СЕ ПАЛЕ СВЕЋЕ У ЦРКВИ .....	17
Репортажа У ВРДНИКУ СУ ПОЧИВАЛЕ КОСТИ ЛАЗАРЕВЕ .....	18
Судбине ДОЂИТЕ ДА ОСТАРИМО НА РОМАНИЈИ .....	20
Конкурс “Сокола” СОКОЛОВЕ КРАТКЕ ПРИЧЕ .....	22
Равногорици ВЛАДИКА НИКОЛАЈ И ЋЕНЕРАЛ ДРАЖА .....	26
Здравље КОПРИВА - <i>Urtica Dioica</i> (Linne) - <i>Urticaceae</i> .....	28
Екологија КОМПЛЕТНА ЗАШТИТА СРЕДЊЕГ ТОКА ДРИНЕ .....	29
Репортажа КАД ДУХ ПОСТАНЕ ЈАЧИ ОД ТОПА .....	30
Народна традиција ШАРЕНИЛО НОШЊИ И ИЗВАНРЕДНЕ ПЈЕСМЕ ..	32
Образовање ОБРАЗОВНА И КУЛТУРНА БАЗА .....	34
Култура У ЧАСТ НОБЕЛОВИЈА И КЊИЖЕВНИКА .....	38
Репортажни запис ВЛАСТИТИМ РАДОМ ДО СВОЈЕ ФАРМЕ .....	41
Ђуприја НА РЕДУ ЈЕ КОМПЛЕТНА САНАЦИЈА .....	43
ЂУПРИЈИ СЕ ВРАЋА НЕКАДАШЊИ СЈАЈ .....	44
Репортажни запис “КОСОВО ЈЕ КОЛЕВКА ПРАВОСЛАВНЕ ВЕРЕ” .....	45
Умјесто <i>In memoriam</i> -а ТРИЛОГИЈА ЋЕ СИГУРНО “УЋИ” У САРАЈЕВО .....	46
ИМАТИ И НЕМАТИ .....	47
Исправљена неправда НЕДОВИЋЕВ ЖАЛ ЗА СРБИЈОМ И КИКОМ “ИЗАШАО ИЗ КАРАНТИНА” .....	49
Записи ГЕЛЕРИ У ЉУБАВНОМ СТИХУ .....	51
ШТЕДЕ СТРУЈУ У ДОХИ .....	52
ЋЕРКЕ ДОЛАЗЕ, СРНЕ ОДЛАЗЕ .....	53
УБИЈЕ СЕ СЛОБОДНО ШЕТАЈУ БРЕЗОМ .....	54
О негативностима ЖИРАНТИ НА ПРОСЈАЧКОМ ШТАПУ .....	55
Репортажа МАЈСТОР КОЈИ ЈЕ УКРАШАВО ПУТИНОВЕ И СЛОБИНЕ ДВОРЕ .....	56
ЧАЈНИЧКА КРАСНИЦА .....	58
Осврт ЕВРОПСКИ ФОНДОВИ СЛАМКА СПАСА .....	59
Поетска страна СА АНДРИЋЕМ У ВИШЕГРАДУ .....	60
ЗА ПОЧЕТАК ДВИЈЕ ЗБИРКЕ ДАНКЕ ЋУКАНОВИЋ .....	60
Из активности ССД “Соко” РАЗИГРАНА МЛАДОСТ .....	61
Вијести (припрема Славко Хелета) .....	62

## ПОРУКА “СОКОЛОВИМА”

## “НОВО” ДОБА

**У** овом нашем времену много се говори о новом добу и светском поретку у њему. Шта је то ново доба и шта се под тим разуме?

Обично нови људи или нови догађаји календарски одељак времена називају новим добом. У народима се вазда говорило о новом добу после каквог рата, или промене на престолу. Наравно, никада се тако много није говорило о новом добу као после светских ратова, па и у најновије време.



На ново доба се обично гледа као на Обећану земљу. Од новог доба очекује се све.

Хришћански мудрац се не контролише некаким фантазијама, но старим Јеванђељем, чији је идеал новији од сваког новог доба. Он зна да ће ново доба доћи тек с јеванђељским новим људима, а не

са спољашњим техничким и административним променама. Он не зида своју наду на песку, него на камену. Као што се труле јабуке не могу ставити ни у какав ред на сталажи, тако се трули карактери не могу ставити у какав нови долазећи поредак. Као што се нико не може излечити гледајући у лек, већ узимањем лека у свој организам, тако се нико не може излечити од моралног недуга гледајући у Јеванђеље, или речима признајући његову лековитост, него узимањем и сваривањем јеванђељске медицине душом.

Многи говоре и препоручују, но мало их зна да је препорођај чисто јеванђељски појам, тј. основна етичка идеја Јеванђеља.

Данас, најсрећнији стицај околности био би, када би дошло до велике спољашње промене боље, тј. када би ново доба, конкретно наше доба, било цементирано старим Јеванђељем, па би у истини било ново.

Светски ратови, па и овај данашњи, доказали су савести људској јасно једну ствар: ко год је упрљао Христово Јеванђеље, није га уништио, већ веома интезивно нагласио његову величину и неопходност као старо и вечно Јеванђеље Христово. Све друго је обмануло и показало се као нож оштар са обе стране, подесан једнако и за добро и за зло.

Са сигурношћу могу рећи: док су год људи у рату са Богом, рат међу њима биће неизбежан. И док Јеванђеље не постане устав за регулисање односа међу појединцима и међу народима, дотле ће речи: напредак, цивилизација, ново доба, бити прапорци који звече и заглашују људску савест пред главним својим идеалом човечанства: Богочовечанством, коме је Богочовек главни темељ, главна жртва, главни вођ.

*Митрополит Николај*

## ГОСТ "СОКОЛА"

Гордана Жунић-Кусовац – редовни професор Академије примењених уметности у Београду – у пензији

## ВИШЕГРАД ЈЕ МОЈА ДРУГА ЛИКА

**СОКО: Ваше поријекло води из Лике. Какав је ваш животни пут?**

До 1941. године сам била Личанка, тамо сам рођена и крштена. Мој деда је био свештеник у Грачацу. На жалост он и ујаци су страдали, породица се растурила, а мене је бака довела у Србију и зауставили смо се у Београду. Морам да кажем да како старим све више патим за Ликом, посебно за Велебитом и Грачацем, патим за гробовима. Међутим, више нисам ни добро дошла тамо, а и они који су знали моје давно су отишли. Ја сам у Вишеграду нашла моју другу Лиду, и у народу и у окружењу.

**СОКО: Када говоримо о вашим прецима и вашем поријеклу митрополит Николај Мандић је дио ваше родбине.**

Он је био стриц мога деде, који је отишао у свештенике по наговору митрополита, јер свака породица је давала по једног свештеника или калуђера. Не само да је деда био свештеник, већ смо ми у породици Мандић имали и доста калуђера који су били израђивачи кожних повеза за Јеванђеља. Када нађете Јеванђеље у кожном повезу, које позади има знак као пужеву кућицу подјељену на два дијела, то је заштитни знак Мандића, јер се калуђери нису потписивали.

**СОКО: Ту би се дакле могла наћи једна почетна нит за ваш животни позив?**

Ја предпостављам да би се ту нашло, јер са очеве стране су сви били оратори и нису били духовно опередијени. Мој чукундеда Никола Мандић је

имао много дјеце. Прва је била Ђука Мандић удата Тесла, а затим иде Тривун Мандић, мој прадеда.

Никола Тесла и мој деда су од двоје рођених - брата и сестре, јер је Никола Ђукин син. Покојни митрополит Николај је био ожењен, имао је ту трагедију да му умре и жена и двоје дјеце, и он се релативно млад закалуђерио што у породици Мандића није било ријетко. И тако је стигао до митрополита. Врло често, кад дођем у Вишеград на Мали Васкрс митрополит Николај ме пита имам ли нешто од митрополита Мандића, а ја му кажем да немам ни своје, јер смо избјегли.

**СОКО: Може се закључити да сте према својим чувеним прецима, митрополиту Николају Мандићу и чувеном свјетском научнику Николи Тесли, усмјерили свој животни пут.**

Јесте, а ако ме питате кад сам се запослила, прво ћу вам рећи кад сам дипломира-ла. Срамота ме да кажем, 1960. године. Релативно касно, јер сам рођена 1936. го-

дине. За вријеме постдипломских студија сам још више завољела технику рестаурације слика, а посебно икона. Рестаурација и конзервација слика није само пусти занат, то је надградња. Ви морате завршити сликарство да би се упознали са техником сликања и копирања фресака и икона.

Кад сам завршила постдипломске студије, једина са стипендијом на факултету запослила сам се 1963. године у Народни музеј. Последњих 15 година сам радила на факултету, основала одсјек за конзервацију. До тада је настава одржавана у музеју уз доста напора. По одласку у пензију, мој ко-



лега Светислав Николић, кога сам ја имала право да предложим на моје мјесто, је направио савршену лабораторију за конзервацију са свим потребним машинама и другим неопходним материјалом. Ми и данас јако лијепо сарађујемо, кад год треба неко предавање или консултацију ја ускочим. Сада је веома модерно да се ради са синтетичком смолом, а ја сам веома конзервативан рестауратор. Ја радим са воском, смолом, користим казине, брашно, туткало. Јер, бечка, италијанска и прашка школа, посебно венецијанска, сви они су поборници класичних метода конзервације. Пеглање руком умјесто машином такође, јер ви кад пеглате руком тачно осјетите докле можете да идете и да не уништите пасту на слици.

**СОКО: Поред рада на факултету са кадрoвима и бројним генерацијама, да ли сте радили на другим пројектима.**

Ја на терене нисам ишла, више сам вољела покретне споменике него монументалне. Као студент сам ишла на рестаурацију мозаика и то је можда било моје прво упознавање са конзервацијом, али ми није нешто лежало, више ми је одговарало ово атељеско.

**СОКО: Ваша специјалност је рестаурација и конзервација слика на платну и дрвету.**

Да, то је моја најужа специјалност - уљане слике и иконе на дрвету. И ту има разних техника, јајчана темпера, казина. Али то је већ дубље залажење у струку.

**СОКО: Да ли се сјећате колико сте генерација извели и колико данас има истакнутих рестауратора, ваших студената из Србије и Републике Српске?**

Има их и у иностранству. Док је била велика Југославија на факултет примењених уметности у Београд су долазили студенти из свих других ре-

публика. Израсло је ту доста добрих кадрoва, а једна од њих је Милица Котур из Бања Луке, којој сам ја била ментор на постдипломским студијама. На жалост сад смо се отуђили, јер их има доста у иностранству.

**СОКО: Колико је данас ваша струка призната и колико рестауратори и конзерватори имају посла?**

Веома је призната, и посла је све више. Међутим, ова материјална недаћа успорава послове. Ако држава не осјети да је неопходно спашавати наше културно благо, небитно да ли је оно покретно или не, да ли је манастир, фонд при музејима, или ако су у питању приватне колекције, онда настаје вакуум. Они често немају довољно новца да плате те радове. Веома често кад радим наплатим само материјал, јер сам заљубљеник у наше наслијеђе и веома ми је стало до њега, а оно је доста уништено. Уништио га је рат уништавају га аматери и незнање. Мој муж би, рецимо, све радио бадава, али не може јер материјал јако пуно кошта.

Мислим да је неопходно школовати кадар, је има јако пуно аматера који у овом послу виде само неку зараду, па само пресликају или премолују материјал. То не може тако, поготово што често неукли прихватају само оно што је јефтиније а то није добро. Морао би неки завод или не знам ко да даје дозволе за рад за конзервацију и рестаурацију. На жалост, многима је стало да то буде што јефтиније.

**СОКО: Такви кадрoви се не школују у Требињу и Бања Луци. Значи, све је ослоњено на Београд?**

На жалост не школују се у Републици Српској и то је велика штета. Да, све је мање више ослоњено на Београд и Нови Сад, и стручњаке као што су Милица Котур, јер вјероватно и она сад некога подучава.



**СОКО:** *За вријеме протеклог рата у БиХ па и шире, дошло је до уништавања и цркава и манастира, па је неопходно радити на рестаурацији. На који начин доћи до тих кадрова и која би била ваша порука, црквама, свештеницима и ктиторима?*

Мислим да је потребно и њих едуковати, и рећи им шта добијају када један стручњак ради или да макар бар буде вођа пројекта. Ја се бојим аматера.



**СОКО:** *У нашем окружењу цркве у манастиру Добрун и у Новом Горажду, у Доњој Сопотници, су у фази рестаурације. Шта би ви саветовали да се ту треба радити?*

Па када бих ја рецимо то радила, прво бих се обратила Заводу који води надзор над споменицима, јер се он мора контактирати. Онај ко би водио пројекат и радио конзервацију он би одабрао и студенте и млади кадар који би радио на терену. Иначе, не би било лоше ако би Српска прихватила моју жељу и добру намјеру да се спашавају ти споменици, јер то вам је лична карта, родослов овога народа овде и свих нас. Зато на факултету у Требињу или Бања Луци треба отворити одсјек рестаурације и конзервације. У почетку ће бити као и код нас у Србији, један два судента и то је довољно, јер они кад се ишколују већ постају асистенти и испомоћ професору. То уопште није проблем, то је јако мала пара за оно што би Република Српска тиме добила.

**СОКО:** *За цркву у Доњој Сопотници доста наших људи из Канаде стално дарује новац да се рестаурира. И поред тога траже се јефттинији мајстори, а то је колијевка Српског штампарства.*

Јако ме заболи кад видим девастирање споменика из незнања. Друго је рат, друго је виша сила.

**СОКО:** *Ваша кућа је иначе умјетнички настројена. Супруг Никола је виши кустос Народног музеја у пензији?*

Да, и можда би он боље од мене видио право стање ствари у овој области, јер ја сам јако везана за своју струку и јако сам сентиментална и не могу да вам кажем нешто тврдо као што би то Никола урадио.

**СОКО:** *Да се вратимо на ваш други завичај - Вишеград. Колико му често долазите?*

Долазим већ дуго, неких 16 година константно долазим у Вишеград. У почетку су то углавном били сликарски сусрети, пјесничке вечери, онда ме мој муж поведе обавезно, јер ја то волим. Сада долазим са унуком која има 11 година и прву пут је овде била када је имала три године. И њој се такође овде много свиђа, увјек кад је на распусту жели да дође овамо. Долазимо на одмор у Вишеградску бању.

**СОКО:** *Предпостављамо да сте чест гост манастира Добрун?*

Кад год дођем ја на Мали Ускрс идем до Добрунског манастира.

**СОКО:** *Манастир Добрун је од 2004. године доживио препород.*

Мислим да је то јако добро. Велика је заслуга митрополита Николаја што је спасавао ствари из велике цркве у Сарајеву, што их је повукао и направио савршен музеј у Добруну. Е, у том музеју међу сликама митрополита је и слика мога претка митрополита Николаја Мандића.

**СОКО:** *Млади се последњих година све више враћају Цркви и вјери. Какву поруку им шаљете пошто су они наши најбројнији читаоци?*

Веома сам срећна да се млади враћају православној вјери. У ова тешка времена једино гдје могу добити лијепу ријеч је Црква.

Видјели сте када је патријарх Павле умро, ја нисам вјеровала да се Београд сав скупио у спонтаној поворци. Мир, без гужве, без инцидента, а младих је било јако много. Хвала Богу да имају негдје уточиште.

*Милица Кусмук*

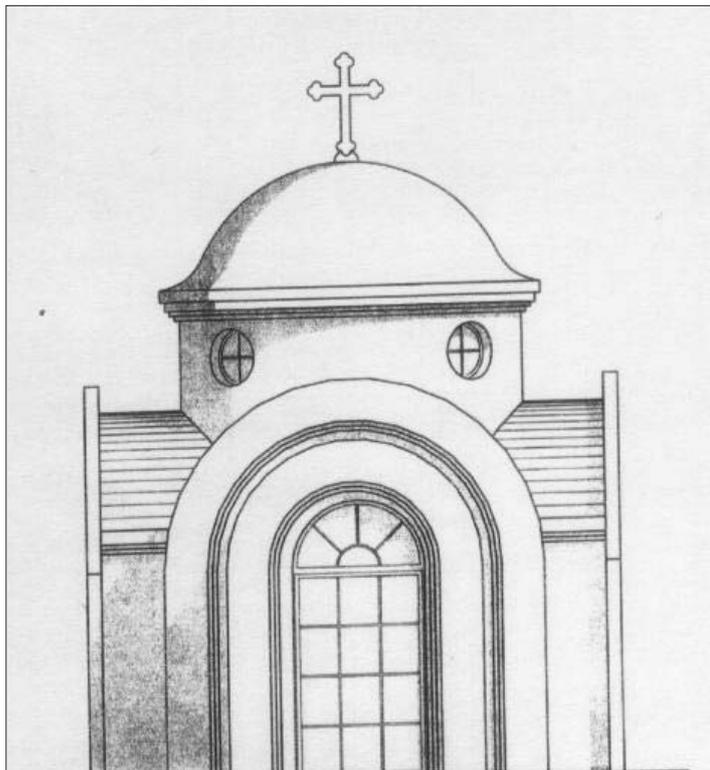
## СЈЕЋАЊА

*Донаторско вече за градњу Спомен капеле у Старом Броду, у кањону Дрине, гдје су усташе у прољеће 1942. године звјерски побиле 6.000 српских цивила*

## ПРИКУПЉЕНО 20.000 МАРАКА

Вишеград, април 2010,

**Д**ругог дана Васкрса у хотелу “Вишеград”, уз присуство представника политичког, јавног и привредног живота, те бројних свештеника Српске православне цркве из општина Вишеград, Рогатица, Соколац, Ново Горажде, Хан Пијесак, Источно Сарајево и Пале, са благословом Митрополита дабробосанског Николаја, одржано је донаторско вече за изградњу Спомен капеле жртвама усташког злочина над српском нејачи у прољеће 1942. године у кањону Дрине, у Старом Броду.



*Планирани изглед будуће капеле - скица*

У краћој бесједи у име организационог одбора познати вишеградски сликар Хаџи Бранко Никитовић је подсјетио на стравичан злочин када су у Старом Броду, ратног прољећа 1942. године, усташе злогласне Франџетићеве “Црне легије” звјерски убиле око шест хиљада Срба који су ту у збјеговима стизали са подручја Сарајева, Пала, Олова, Кладња, Соколца, Хан Пијеска, Рогатице и

Вишеграда, у нади да ће уз помоћ ске ле прећи Дрину и домоћи се Србије, јер им преко вишеградске ћуприје нису дозволили прелаз Италијански војници.



-Немамо права више одгађати постављање трајног знамења за невино побијене Србе, и нека би дао Бог да догодине на Васкрс васкрсне православна капела у Старом Броду”, поручио је Никитовић.

Након рецитала чланова Српског соколског друштва “Соко” из Добруна приказан је документарни филм “Дрино водо очи дјевојачке”, аутора Радоја Тасића и Новака Кнежића, а током вечери наступили су и чланови мушких пјевачких група “Свети Ђорђе” из Новог Горажда и “Јаворина” из Пала.

Присутни на донаторској вечери за изградњу Спомен капеле уплатили су 20.100 марака, а један дародавац из Ужица даће бесплатно комплетан бакарни лим којим ће капела бити прекривена.

Најављено је да се акција прикупљања добровољних прилога наставља, а организациони одбор за изградњу капеле у Старом Броду објавио је жи-ро рачун који је отворен код Развојне банке број: 562-006-00001747-04, на који се могу уплаћивати новчани прилози, уз назнаку “За Спомен капелу”.

## ПРИМЈЕР НАМЈЕРНОГ “ЗАБОРАВЉАЊА” ЗЛОЧИНА НАД СРБИМА

Други свјетски рат обиљежили су бројни стравични злочини, за које се углавном сматрало да су објелодањени и истражени. Но, било је злочина, углавном над Србима, који су се због “очувања братства и јединства” минимизирали и годинама скривали од јавности.

Драстичан случај “заборава и скривања” су масовни злочини над 6.000 недужних српских цивила, највише старих, жена и дјеце, које су у прољеће 1942. године у кањону Дрине, у Старом Броду и сусједним Милошевићима, звјерски побиле усташе злогласне Францетићеве “Црне легије”, међу којима су највећим дијелом били домаћи муслимани.

Бјежећи пред усташама многи Срби су сами скакали у Дрину. Хроничари су забиљежили да је једног од тих тужних дана 1942. године, не желећи да доспију у руке усташа, са стијена у Дрину заједнички скочило чак 320 дјевојака, а највећи и најма-

совнији покољ над Србима овог краја починиле су усташе у Старом Броду на православни празник Младенце, 22. марта 1942. године.

## СПОМЕН ОБИЉЕЖЈЕ У БЕСПУЋУ

У Старом Броду је 2008. године подигнуто спомен обиљежје у знак сјећања на овај стравични злочин из Другог свјетског рата, кога су освјештали Митрополит дабробосански Николај и владика милешевски Филарет.

Како се Стари Брод и Милошевићи налазе у уском дринском кањону, још више суженом акумулацијом ХЕ “Бајина Башта”, до ових села, која административно припадају Рогатици, немогуће је стићи јер осим стрмих козијих стаза никада није изграђен пут. Зато се овдје још увијек стиже једино чамцима са вишеградске стране.

Чамцима је прошле године, приликом постављања темеља будуће Спомен капеле, доведен комплетан грађевински материјал. Тако ће бити и са материјалом за његову градњу.

*С.Хелета*



Осврт

## ЗА ВЈЕЧНИ НЕЗАБОРАВ

Од Косова до данашњих дана живот нас на овим просторима није мазио. Напротив, стално смо се морали доказивати, како себи тако и другима. Само да би биолошки остали и преостали.

Добијали смо и губили битке, правили државе, зидали градове, правили нове или чували старе међе, повлачили се скоро до Угарске и побједнички поново враћали до Пиреја. Али увијек и свагдје са својом духовном водиљом - Српском православном црквом, њеним свештенством и монаштвом. Тако је било и тако је и данас, до дана када се у мају љета господњег 2010. у Вишеграду, уз благослов Високопреосвећеног Митрополита дабробосанског Господина Николаја, сабрасмо да учинимо још једно добро дјело и обиљежимо страдање шест хиљада српских мученика 1942. године у Старом Броду и Милошевићима, на видокруг испод Вишеграда, уз обалу Дрине.

До скоро као да је било стид и срам сјећати се својих жртава. Срамота је било опојати “зарасле хумке у води”, вином их прелити, крст поставити, кости из Дрине поводити и гробницу саградити.

Као да смо били сви побјени и у нама сјећање, па да ништа не говоримо, не мислимо, не дај Боже и не чинимо? А да смо чинили били би великосрби, издајници, противници свијета на овом Демократском Балканском простору!

Изгледа да је наш усуд заборав! Стара комунистичка изрека је гласила: Заборави за боље сутра! А то је значило: Заборави Србине Јасеновац, Козару, Крагујевац, Краљево, Нову Градишку, Стари Брод, Милошевиће... Заборави, кад си већ заборавио Косово, Таково, Колубару, Цер, Солун, Албанију... Тамо је страдало стотине, хиљаде, стотине хиљада, милиони Срба!

За неке у свијету то је само гола статистика бројева. Или попис подземних неопојаних српских градова.

У Старом Броду и Милошевићима више од шест хиљада је не споменутих, не сахрањених наших предака, дједова, бака, сестара, браће, дјеце, кумова, фамилије... До скоро нисмо ни знали да су нам род! И то би заборавили да опет, као небројено пута до сада, не сабра нас наша Црква, њено свештенство и монаштво на челу са Високопреосвећеним митрополитим дабробосанским господином Николајем, да саградимо спомен обиљежје на самој обали Дрине, који као да је из воде изронио. У њему се сакупише све душе наших предака, које осјетише олакшање, јер се нађе мјесто за помен и свијећу воштаницу.

Не издвајајући никога појединачно, прилагали су наши људи колико су могли, а приложиће опет ако Бог да. Кад нас је доста онда смо снага која и у тешким временима даје прилоге. Зато, нека би дао Бог да нам Васкрсли Исус помогне да наредне године и капела у Старом Броду буде завршена уз Васкрс.

Свима би било лакше. Нама живима и нашим пострадалим прецима. Владика Николај Велимировић, на већину овоземаљских питања имао је одговор, па на једном мјесту каже: “Од памтививијека вуци кољу јагњад, а никада ни једно јагње није заклало вука. Па ипак је у свијету више јагањаца него вукова!”

Поштовани добротвори или како то данас модерно кажу донатори, сви Ваши сакупљени прилози биће уграђени у заједничко дјело - Спомен капелу у Старом Броду. Дјело које ће живјети са нама и ако Бог да много послје нас.

Још једном се присјетимо и ових ријечи Владике Николаја Велимировића: “Непролазне вриједности су драгоцјеније од пролазних, као што је вјечност драгоцјенија од времена, а непролазне вриједности улазе у оквир здравља душевног!”

*Александар Савић*

## ИЗ СРПСКЕ ИСТОРИЈЕ

## СРПСКИ ВЛАДАРИ

*Кнежевина Србија**(Паганска Србија, VII век-836)*

Први Владари и Кнезови Срба и Србије  
(Седми век-836)

Кнез Срба (Довео Србе на Балкан у време владавине Византинског Цара Хераклија (610-641), VII век-660; не зна се његово име, умро је 680)

Свевлад (660-679, Кнез Србије)

Селимир (679-680, Кнез Србије)

Владин (680-700, Кнез Србије)

Ратимир (700-730, Кнез Србије)

Вишеслав (730-780, Кнез Србије)

Радослав (780-822, Кнез Србије)

Просигој (822-836, Кнез Србије)

*Кнежевина Србија (Крштена Србија, 836-1035)*

Властимировићи (836-960)

Властимир (836-863, Кнез Србије; син Кнеза Просигоја)

Мутимир (863-891, Кнез Србије)

Прибислав Мутимировић (891-892, Кнез Србије)

Петар Гојниковић (892-917, Кнез Србије)

Павле Брановић (917-920, Кнез Србије)

Захарије Прибисављевић (920-924, Кнез Србије)

Часлав Клонимировић (927-960, Кнез Србије)

Тихомировићи (960-1035)

Тихомир (960-980, Кнез Србије)

Љутомир (980-1003, Кнез Србије)

Љутомиров Син (1003-1030, Кнез Србије; не зна се његово име)

Љутовит (1030-1035, Кнез Србије)

Војислављевићи (1035-1118)

Стефан Војислав (1035-1050, Кнез Дукље, Рашке, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Михаило I (1050-1077, Кнез и Краљ Дукље, Рашке, Босне, Захумља, Травуније и Неретљаније, 1077-1081; први Српски Краљ)

Константин Бодин (1081-1101, Краљ Дукље, Рашке, Босне, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Михаило II, Бодинов син

Доброслав, Бодинов полубрат

Кочопар (1101-1102, Краљ Дукље, Рашке, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Владимир (1102 - 1114, Краљ Дукље, Рашке, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Ђорђе (1114 - 1118, Краљ Дукље, Рашке, Захумља, Травуније и Неретљаније)

*Велика Жупа Рашка (1118-1166)*

Вукан (око 1090-1116), велики жупан

Урошевићи (1166-1165)

Урош I (1118-1140, Велики Жупан Рашке, Дукље, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Урош II (1140-1161, Велики Жупан Рашке, Дукље, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Деса (1161-1165, Велики Жупан Рашке, Дукље, Захумља, Травуније и Неретљаније)

Тихомир (1165-1165, Велики Жупан Рашке, Дукље, Захумља, Травуније и Неретљаније; брат Стефана Немање)



Немањићи (1196-1371)

Стефан Немања (1166-1196, Велики Жупан Србије)

Стефан Првовенчани (1196-1217 и Краљ Србије 1217-1228; први Краљ Србије)

Стефан Радослав (1128-1233, Краљ Србије)

Стефан Владислав (1233-1243, Краљ Србије)  
 Стефан Урош I (1243-1276, Краљ Србије)  
 Стефан Драгутин (1276-1282, Краљ Србије)  
 Стефан Урош II Милутин (1282-1321, Краљ Србије)  
 Стефан Урош III Дечански (1321-1331, Краљ Србије)  
 Стефан Урош IV Душан (1331- 1326, Краљ Србије и Цар Србије 1346-1355)  
 Стефан Урош V, Урош (1355-1371 Цар Србије)  
 Лазаревићи (1371-1427)



Лазар I Хребљановић (1371-1389, Кнез Србије)  
 Стефан III Лазаревић (1389-1402, Кнез Србије и Деспот Србије 1402-1427)  
 Бранковићи (1427-1456)  
 Ђурађ I Бранковић (1427-1456, Деспот Србије)  
 Лазар II Бранковић (1456-1458, Деспот Србије)  
 Стефан Бранковић (1458-1459, Деспот Србије)  
 Котроманићи (1459)  
 Стефан IV Томашевић (1459, Деспот Србије)  
 Србија под Османском окупацијом (1459-1804)

### *Владари обновљене Србије*

Карађорђе Петровић (1804-1813, Вожд првог Српског устанка)  
 Обреновићи (1815-1842)  
 Милош Обреновић I (21. новембар 1815 - 13. јун 1839, Кнез Србије)  
 Милан Обреновић II (13. јун 1839 - 9. јул 1839, Кнез Србије)  
 Михаило Обреновић III (17. март 1840 - 14. септембар 1842, Кнез Србије)  
 Карађорђевићи 1842-1858  
 Александар Карађорђевић (14. септембар 1842 - 23. децембар 1858, Кнез Србије)  
 Обреновићи (1858-1882)  
 Милош Обреновић I (24. децембар 1858 - 26. септембар 1860, Кнез Србије)  
 Михаило Обреновић III (26. септембар 1860 - 10. јун 1868, Кнез Србије)  
 Милан Обреновић IV (2. јул 1868 - 6. март 1882, Кнез Србије)



### *Краљевина Србија (1882-1918)*

Обреновићи (1882-1903)  
 Милан I (6. март 1882 - 6. март 1889, Краљ Србије)  
 Александар I (6. март 1889 - 11. јун 1903, Краљ Србије)  
 Карађорђевићи, 1903-1918  
 Петар I Карађорђевић (15. јун 1903 - 1. децембар 1918, Краљ Србије и Краљ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, 1. децембар 1918 - 16. август 1921)

### *Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (1918-1921)*

### *Краљевина Југославија (1921-1945)*

Карађорђевићи, 1918-1945  
 Александар I (1. децембар 1918 - 6. јануар 1929, Краљ Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљ Југославије, 6. јануар 1929 - 9. октобар, 1934)  
 Петар II (9. октобар 1934 - 29. новембар 1945, Краљ Југославије и Краљ Југославије у егзилу, 29. новембар 1945 - 3. новембар 1970)

*Припремио*  
*С. Александар*



останем нормалан. Када сам почињао да се бавим кошарком то су биле оне најгоре године рата у Хрватској и у БиХ, мада га ми у Београду конкретно нисмо толико осећали, али због санкција нисмо могли да играмо у Европи тако да у почетку тај неки утисак славе играња са репрезентацијом по свету нисам осећао. После, са 23, 24 године сам већ био мало зрелији и могао сам то да поднесем. Из ове моје садашње перспективе није то ништа позитивно, али је то још једно бреме које сваки млади спортиста мора да зна да поднесе.

**СОКО: *Какав је осјећај пред утакмицу када знате да добрим дијелом и срећа одлучује о резултату? Какав је осјећај при побједи, а какав при поразу?***

Ја сам имао великих проблема током своје каријере да поднесем пораз. Заиста! То најбоље знају моји родитељи, а после и моја жена, јер ја сам сваки пут после пораза био по 3-4 дана болестан, али буквално болестан! Богу хвала било је више победа, али сам тек одласком у Шпанију схватио да је пораз дио спорта и тамо сам најбоље научио да га поднесем. Морам да признам да ми је дуго времена тебало да научим да поднесем пораз.

**СОКО: *Познато је да сте породичан човек. Да ли је породица ваша снага или сте ви снага ваше породице?***

Па црпимо једни друге, али сада кад погледам на своју каријеру схватам да је подршка породице веома битна у животу сваког спортисте, поготово спортисте и његове жене који одлуче да живе у неком другом граду. Моја деца се никада нису бунила што морају да живе у другим државама, у Италији или Шпанији, где не знају језик, немају своју школу. Баш данас сам се чуо са својим кумом Сашом Обрадовићем који је тренер и ово ће му бити четврта година за редом да његова деца мењају град, државу и наравно школу. Све су то велика одрицања и породица је једна велика жртва која мора да све поднесе.

**СОКО: *Гдје се у свему томе, у вашем битисању и преживљавању на земљи налази Бог и ваша вјера у Бога?***

Јако је тешко одговорити на то питање али покушаћу у двије реченице. Прије свега Богу хвала па сам упознао људе који су могли да ми објасне сврху живота овде, јер могу искрено да кажем да се током година нисам хватао живота на прави начин. Упознао сам доста духовника, прије свега оца Илију и оца Калистрата, који су ме, ја се надам, упутили на прави пут и помогли да схватим да би Бог свима нама требало да буде на првом месту. Захваљујући њима трудим се да будем на правом путу и да нашу

децу тако васпитавам, у православном духу, да знају да цене праве вредности и да им Господ заиста буде на првом месту. То, наравно, није лако јер пре свега ја нисам одрастао тако, али сматрам да никад није касно, и ја се из дана у дан трудим да постанем Божији човек.



**СОКО: *Живите ли или покушавате ли живјети духовним животом?***

Трудим се и исто тако покушавам својој деци да објасним да то није ништа тешко. Видим да мој син који има пет година пости сваки пост, али такође сматрам да то није најбитније, већ оно што свако носи у себи. Ја се заиста трудим, а моја жена и моја деца ми много помажу у томе.

**СОКО: *Шта за вас и за вашу породицу значи православна вјера?***

Значи доста, заиста. То је смисао нашег живота овде и наше душе. Доста нам помаже вера у Бога и вера у бесмртност. Свако од нас треба да се труди колико је то у његовој моћи да свакога дана учини по једно добро дело и да сваког дана буде бољи него предходног. И хвала Богу па смо у могућности да сваки дан будемо у контакту са људима као што су, већ поменути отац Калистрат, и да неке њихове поруке пренесемо људима у нашем окружењу. Богу хвала па се нисмо ми једини променили и окренули вери, него је пуно људи око нас.

**СОКО: Да ли се бојите краја живота, страдања и смрти?**

Не бојим се заиста. Велика је одговорност на нама који имамо децу, како смо их васпитали, у ком смеру ће да иду. Сваки дан молим Господа да ми да још мало времена да их изведем на прави пут.

**СОКО: Свако од нас повремено остаје сам у шуми проблема. Шта поручити младим људима када се нађу у таквој ситуацији?**

Тешко је наћи универзалан одговор јер ја кад имам проблем назовем мог духовника, оца Илију, и не само њега јер хвала Богу имам и оца Калистрата, и мислим да се у оваквом времену јако тешко снаћи без духовника. Моја је порука, уколико ја могу да је дам, да се сви ми у срцу окренемо правој истини и да слушамо савете таквих људи као што су отац Илија и отац Калистрат и да се водимо њиховим саветима. Тако ће свако од нас наћи неки свој срећнији пут.



**СОКО: На заласку ваше кошаркашке каријере, као успјешан спортиста, супруг и отац, какве имате планове за будућност?**

Кажу људи, ако хоћете да насмијете Бога кажите да имате планове. Прошле године смо, рецимо, имали план да се вратимо у Београд, а ипак смо остали овде. Почели смо да се пакујемо, хтели смо и да деца иду тамо у школу, али по савету духовника остали смо овде у Атини. Али у сваком случају, ако је то могуће, волио бих да останем у свету кошарке јер мислим да ово знање и искуство и љубав према кошарци могу да пренесем на млађе. Тако би било најреалније да останем у кошарци након свега што ми је она дала.

**СОКО: Сазнали смо и да сте постали Хаџи Дејан, а пошто сте за Васкрс били у Је-**

**русалиму поклоните нам мало угисака из светог града.**

Не волим много о томе да причам, али непосредно по повратку из Свете земље питали су ме да ли ћу променити своје име и да ли ћу додати то Хаџи свом презимену. Велика је разлика између путовања некад и сад у Јерусалим. Некада се ишло бродом или на коњу, а данас се иде авионом. И ми смо до тамо путовали нешто више од два сата, тако да није био неки напор. Читао сам Јеванђеље прије тог путовања и читам га и сад, и осећам једну разлику зато што сва она места о којима се прича у Јеванђељу ја сам посетио. Са те стране се осећа једна разлика. Постоје врата која се зову иглене уши, која се помињу у Јеванђељу. Ја сам кроз њих прошао и много је другачије када то може да се доживи, јер ти све постаје много јасније, а опет сигурно је да је одговорност свих нас који смо тамо били и који смо доживели страдање и могли да прођемо оном улицом којом је прошао Господ носећи крст. То је велико искуство које ствара обавезу и одговорност више да нећемо имати никаквог оправдања на Страшном суду после свега овога.

**СОКО: Као бивши играч Партизана, како коментаришете пласман свог клуба у Евролиги, на фајнал фору у Паризу?**

Од када је Партизан освојио Евролигу у Истанбулу, прије 19 година, ово је сигурно највећи успех српске клупске кошарке од тада. Мада је Партизан последњих година навикао на велике резултате мислим да је ове године по именима имао најлошију екипу, зато што су прошле године отишла четворица најбољих кошаркаша. И није било баш за очекивати да ће они у овој сезони успети да направе такав резултат. Један мали куриозитет - ја сам на путу у Јерусалим био у истом авиону са кошаркашима Партизана и сигуран сам да су се ти момци заједно тамо молили за успех и остварили су га у првој утакмици против Макабија.

**СОКО: Хвала Хаџи Дејане Томашевићу и ево бићемо слободни питати вас - планирате ли један тродневни боравак у кампу при манастиру Светог Николаја у Добрунској Ријеци, пошто је Вишеград, поред других спортова, највише град Кошарке.**

Ја се надам да ћу ускоро доћи у Вишеград са мојим кумом Драгољубом Видачићем и већ смо причали о томе. Он је родом из Вишеграда и ја бих волио и због њега, и првенствено због себе, да присуствујем бар једном богослужењу у Добруну и Добрунској Ријеци.

Милица Кусмук

## ЗАШТО СЕ ПАЛЕ СВЕЋЕ У ЦРКВИ

**П**ре него што почнемо да говоримо о употреби свећа у Цркви ваља прво напоменути да приношење жртве у разним облицима храму Божијем потиче још од Старозаветне Цркве. Свеће се поетично-сакраментално помињу на многим местима Старог Завета од којих посебно издвајамо књ. Дневника, праведног Јова, пророка Исаију, Јеремију, Захарију, и знамо да оне већ тада улазе у богослужбену употребу при храму Господњем. У молитви за освећење свећа Црква се сећа библијског тренутка када се Господ обратио Мојсеју и рекао да принесе сто и постави хлебове на њему, и да унесе свећњак на коме ће да постави светиљке.

У Новозаветној Цркви то светотајинско искуство није се прекинуло, а посебно код јудеохришћана, који су од давнина навикли на жртвоприношења у храму Господњем. У првом веку хришћанства ми налазимо да су на основу апостолских установа, што сведочи и посланица Коринћанима, верујући приносили разна јела и пића. Ова прикупљена храна већином се одвајала на страну и касније давала на издржавање свештенства, али се и даље рачунало да је то жртва Богу. Ови прилози храму били су добровољни, али ипак као израз добродетељи и милостиње према клиру, који се само од тога и издржавао, што сведоче Јевсевије и Тертулијан. Касније, све више вођени благолепним утиском Старозаветне Цркве народ је почео да приноси на дар храму плодове земаљске као и “израду сопствених руку”, где је све то почело да измиче једној одређеној норми жртвоприношења, па је то питање дошло на разматрање у Апостолским правилима. Због тога 3. и 4. апостолско правило строго опредељују шта може да се приносе на жртвеник, и то: пшеницу (хлеб), вино, уље за кандила и тамјан - све што има таинствену (сакраменталну) богослужбену сврху, у Литургији - Благодаренју, или жртвоприношењу (бескрвном). И овде се негде историјски раздвајају жртве на храм и “епитрахилске жртве” (познатије као “требе”), где је у IV веку Црква заједно са државом ову последњу установила као обавезан приход за свештенство. Кршење горепомеутог правила за собом је повлачило и неумитне казне, што и сведочи само правило, које безусловно тражи одлучење од чина (рашчињење).

О употреби воска и јелеја у богослужењу сведоче нам и сами апостоли када су у свом заједничарењу остали до касно у ноћ, то исто сведоче и апостолске установе, које помиње и Тертулијан. У Атинској синтагми, Зонара објашњава да су верујући од срца приносили восак и јелеј као дар цркви, који су се већ рачунали црквеним предметима зато што су одавно припадали црквеној употреби. Паљење свећа јесте дар Богу, и та твар (супстанца) која гори треба да буде нешто најбоље, будући да је сам Господ тражио да Му се приносе жртве од нечег најбољег. Ослањајући се на архиеп. Венијамина и његову “Новују Скрижаљ”, Никољски појашњава, “да восак који се скупља са миришљавог цвећа

означава духовни мирис приношења, тј. означава веру и љубав оних који га приносе. А како се он сакупља од мноштва цвећа и мирише, то означава приношење као добродетел свих хришћана.” Ипак, нама је најлепше пренео значење употребе свећа у Цркви св. Симеон Солунски, који је надахнуто описао смисао приношења воска храму Господњем. Пишући “О храму” архиепископ солунски нама даље објашњава таинствено (сакраментално) значење приношења воска: “Приношење и зажизање воска као најчистије твари представља нашу чистоћу и искреност дара; восак као вештаство (материја) на коме се могу утискивати жигови, означава печат или знамење крста, које се налаже на нас приликом крштења и миропомазања; восак као благородно мека на твар, означава наше послушање и спремност на покајање због нашег грешног живота; восак као твар која гори, означава наше обожење (тј. нашу природу која се очишћава Божанским огњем), и напослетку, восак, на којем гори пламен, или та светлост, означава сједињење и јачину наше љубави и мира.” Овај исти писац на другом месту каже да ми приносимо у храм “восак који је сабран са мноштва цвећа, што означава свесавршено приношење наше свеопште жртве”.

Из наведеног ми можемо врло јасно да видимо да се од нас приноси Богу оно што је најбоље, најфиније и најблагородније. Жртва Господу може да буде само жртва, тј. наше давање нечега што је тешко стећи, и по светим Оцима, оно што је нама најближе срцу. Они кажу: “Када пружиш руку а срце ти заигра” и тако почне да негодује - то је тај прави дар, јер се одузима од правог домаћина - нашег срца. Додуше, данас купити свећу о цркви није неки посебан подвиг, а посебно ону парафинску, али као што смо видели та куповина једне или мноштва свећа има свој дубоки литургички смисао. Отуда је необјашњиво разрешење црквених власти да се у цркви могу користити парафинске свеће (нафтне прерађевине), а посебно због јасних речи пророка Малахије, који нама пророчки преноси вољу Божију, библијским речима: “Ако доводите на жртву слепо, хромо или болесно, није ли то зло? Одведи то старешини својој - зар ће га прихватити? Зар ће примити лице твоје? - говори Господ Сведржитељ.” Данашња употреба свећа у цркви већином је задржала само спољашњу форму приношења, тј. “размену вредности” која се оставља на жртву, и том куповином парафинских свећа губи се сваки литургијски смисао њиховог коришћења, и остаје само тај спољашњи разлог, који купо-продајом свећа финансијски подржава цркву (мада изворни смисао продаје свећа има за циљ да издржава само клир). Из свега овога видимо да је жртва не толико свећа (форма, изглед) колико материјал, као “нешто посебно изабрано” од благородне твари која се користи за приношење жртве Богу.

*Припремио: С. Александар*

## РЕПОРТАЖА

Бисери фрушкогорских манастира

# У ВРДНИКУ СУ ПОЧИВАЛЕ КОСТИ ЛАЗАРЕВЕ

**К**ад човјек из тепсије сремеске равнице крене уз липике, храстовике и багремике Фрушке Горе помисли да је нека невидљива сила из неких непознатих висина спустила тежак набубрели зелени тепих на њу да разбије једноличност предјела које красе њиве обиљежене покојим усамљеним дрветом које се спаруши на јулској суши.



Фрушка гора је тако постала светионик у равници, на сасушеном дну некадашњег Панонског мора, светионик и путоказ, плућна крила градови-ма и селима око ње поређаним.

А кад се урони у њене шуме и дубине, родом отежале воћњаке и пчелињаке, из шумарака, са пропанака, скривених дубодолина и заладака, као бисери на њежном дјевојачком длану бљесну фрушкогорски манастири.

Са мирисом липиног цвата, који крепи и опија, снагом и мирином напаја чула у тајанственој тишини, коју једино ремети цвркулт птица и побожна звонава звона са десетина звоника, лелуја и дах светогорског тамјана.

На простору од 50 километара дужине и десет ширине, на плећима планине угнијездило се 16 манастирских здања. Кажу да их је било и 35, који су

проглашени изузетним културним добрима Републике Србије.

А кад се са седла Фрушке горе, путем који вијуга кроз шумарке скоро спусти у море равнице према Иришком венцу, у близини пута, у сјенци стабала стољетних липа, засвијетле зидови и звоници манастира Врдник.

Кроз капију вјерници и туристи улазе ћутке, побожно, скрушено упијајући снагу која зрачи из сваког дијела порте и унутрашњости цркве.

На мјесту ове велике православне светиње налазио се манастир посвећен светом Јовану Крститељу, а први писани тргови су из 1589. године када је у њему писан један минеј.

Кад су избјегли монаси из манастира Раванице 1697. године они су обновили запуштен манастир и његове конаке и у њега положили мошти кнеза Лазара и светињу су посветили Вазнесењу Господњем.

Од тада се и ова светиња назива и Фрушкогорска Раваница.

У историјским читанкама је забиљежено да је градња новог манастирског здања завршена 1811. године и да су мошти кнеза Лазара, на Видовдан, пренесене у њу а на свечаност је митрополит карловачки Стефан Стратимировић стигао у парадној кочији са запрегом од шест бијелих коња. Кочија се и данас чува у Музеју Војводине.

“Само један дио моштију Светог кнеза Лазара Хребељановића сад се налазе у старом позлаћеном ковчегу испред олтара као и један комадић његове хаљине. У другом мањем ковчегу су мошти свете Анастасије мученице, светице из трећег вијека нове ере”, каже монахиња Ангелина.

Записано је, а то причају и монахиње манастира Врдника, да се у манастирској ризници чувала хаљина кнеза Лазара, покров од црвене свиле за његово лице на коме је монахиња Јефимија 1399. године извезла златном жицом “Похвалу кнезу Лазару”, као и друге црквене драгоцености.

“Иако је црквена слава посвећена Вазнесењу Господњем, овдје се као национални празник слави и Видовдан. То је дан кад ријеке вјерника дођу у

манастир да, у молитви и тишини, одају пошту кнезу Лазару и косовским јунацима. Све ово што видите око манастирске порте, до пута, поред насеља Врдник, ови воћњаци и ливаде буду преплавлени народом”, каже монахиња Ангелина.

У летопису Врдника забиљежено је да се баш овдје на Видовдан одржавао и сплет српских “Сокола”.

Један од ходочасника фрушкогорским манастирима је и Милош Мирковић из Крагујевца који је са ранцом на леђима стигао и у Врдник.

“Сваке године одвојим пет дана од одмора и дођем на Фрушку гору. Пјешице обиђем све манастире, а то није ни напорно јер плућа исчистим свјежим ваздухом, оснажим тијело и напојим душу духовношћу која избија из ових светиња”, каже Милош.

Монахиње причају да многи вјерници, ако стигну увече пред манастир, који се послје вечерње службе затвара, преноће испред његове капије да би и ујутру присуствовали јутрењу.

“Често нам се последњих година јављају млади људи који желе да проведу неколико дана у манастирским конацима гдје нам помажу у обављању свакодневних послова, посте и моле се Богу и како сами говоре на одласку - одлазе одавде духовно снажни и препорођени”, кажу монахиње манастира Врдник.

Забиљежено је да је био занимљив иконостас старе, сад срушене цркве, као и њене иконе.

Иконостас старе цркве радио је Павле Симић, а иконе на њему сликао је у зографском стилу Станоје Поповић 1743. године. Монах, сликар Амвросије Јанковић насликао је у трпезарији композицију “Косовски бој”, а преко ове слике своју верзију је урадио Петар Чортановић на којој су се видјели и чланови породице кнеза Лазара. Чак је

био насликан и лик Милоша Обилића са ореолом као код светитеља.



У манастирској порти налази се и биста пјесникиње Милице Стојадиновић Српкиње, Врдничке виле, како су је звали њени савременици. Кажу да је била изузетно лијепа, познавала се са Вуком, Његошем и осталим знаменитим личностима њеног времена, а учествовала је као борац у српско-мађарском рату.

Врдник је један од највећих фрушкогорских манастира, а некад је био и најбогатији јер је имао велике земљишне посједе. Једина је светиња од Фрушкогорске Свете горе која се налази у насељеном мјесту, Врднику, које је било познато и по руднику угља.

У близини манастира, на бријегу, се налази и чувена Врдничка кула која се у историјским изворима помиње 1315. године. Приликом истраживања овог локалитета пронађени су предмети из доба римског цара Проба (276-282) који је управљао дијелом царства из Сирмијума.

*Рагоје ТАСИЋ*



## СУДБИНЕ

*Романијац Деливоје Добриловић, после повратка из Аустралије, поручује земљацима расути по свету*

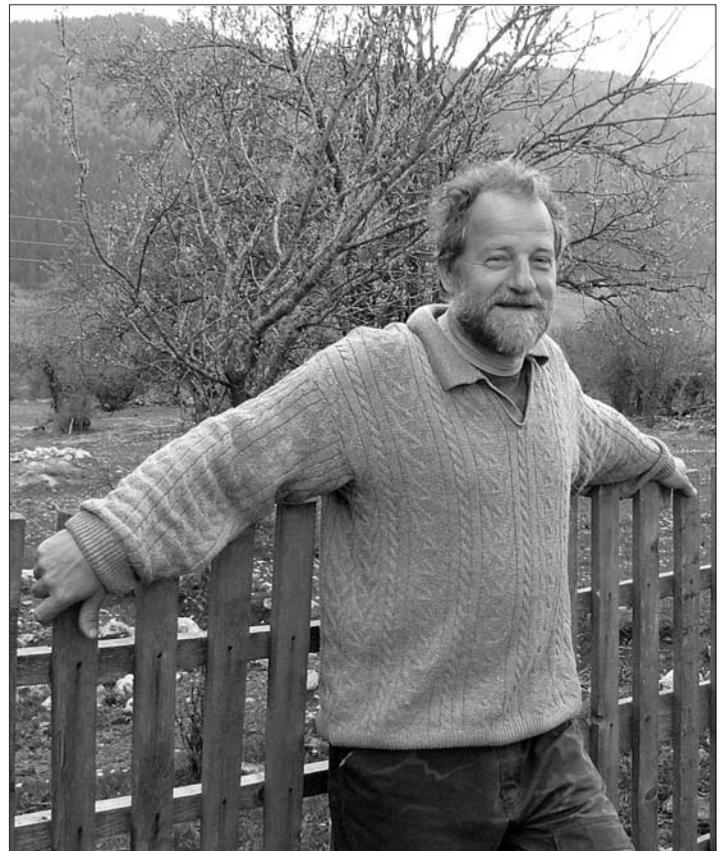
## ДОЂИТЕ ДА ОСТАРИМО НА РОМАНИЈИ

Џимрије код Соколца, мај 2010,  
**У**морио се Деливоје Добриловић од живота у далекој Аустралији и вратио родној кући, старој мајци и својој планини - Романији. До неба их је све пожелео и не зна се кога је више љубио и грлио кад је после 22 године живота у туђини поново крочио горе, у своје родно романијско село Џимрије.

Данас, две године након што је одлучио да заувек напусти Мелбурн и живот међу облакодерима, и остари на Романији међу боровима, јелама и каменом, Деливоје се мало забринуо, мало сагео главу, некако се осамио...

-Тужан сам јер овде на Романији и Деветаку нема народа. Сви су негде отишли. Немам комшилука, немам пријатеља са којим би сваки дан попио ракију... Нисам се ни оженио тамо у Аустралији, а овде... Плашим се да у овим крајевима нема девојка за мене. Отишле и оне негде. Осташе пусти мој Деветак и моја Романија! Због тога би поручио мојим Романијцима расути по свету, пре свих мојим Џимријашима - Пајићима, Добриловићима, Пушоњама, Говедарицама, Нинковићима, Видојевићима... - замолио би их да се врате кући, или бар да сврате, да још који пут запевамо, да пролутамо овим брдима и доловима, овим шумама и проплан-

цима, овим каменом! - растужио се педесетогодишњи Деливоје и потом вратио у неке давне године, кад је имао свега 25 и леђа шири од најширег романијског бора.



### ***Романијо, моја мила дико...***

-Кад сам почео да пакујем кофере пред повратак на Романију, пријатељи у Мебурну су плакали као мала деца. Говорили су: "Благо теби, Деле, ти идеш кући, шта ћемо ми". Ништа, велим, вратите се и ви кад вам прекипи. Али, знам ја да се они не могу вратити. Пустили су тамо корене. Не могу они бити овамо, а деца и унуци тамо. Само, знам и још нешто: многи од њих ће умрети од пуне жеље да се врате на Романију, умреће певајући песму "Романијо, моја мила дико, ко ја и ти не воли се нико" - казивао је Деливоје на Ђурђевдан на Романији.

Док је ономад ветар хујао преко једног превоја у селу Џимрије, и док је Деливојев рођак Ратко Добриловић точио чашице до врха, Деливоје се присећао како је, као и многи његови вршњаци, одлучио да пође са Романије у бели свет.

-Сиромашна је ово земља. Посна. Шкрта. Нема ни воде, нема се ни где заорати... Шума државна. Све се овде сиротиња рађала... Чим би момци израшли, одма би негде кретали, негде одлазили. И мени је дошло тако. Био сам млад и пун жеље да нешто радим, да стварам, да побеђујем... Пут ме одвео у Сиднеј, где сам био две године, па се вратио овамо, на неку радну акцију, а после, 1987.го-

дине, поново сам отишао у Аустралију... Не питајте ме шта сам тамо радио? - каже Деливоје, загладан тамо, према Деветаку....

-Све сам радио, све што би ми дали да радим. Кад би ушао у фабрику, они би видели да имам широка леђа и одмах би ми нашли посао. Тако је то било тамо.... Онда сам се разболео. Десет година нисам изашао из куће. Живео сам од социјалне помоћи. Био сам беда. На крају добио сам инвалидску пензију и одлучио да се вратим - прича Деливоје.

Питамо га зашто није остао тамо, зашто није нашао неку жену, зашто није купио кућу, зашто није успео, питамо га каква је земља Аустралија... Деливоје уздише. Тешко му је да прича.



-Аустралија је добра земља за људе који имају своје породице, имају децу, имају послове и који јуре новац. Не, ја не осуђујем те људе, нити сам кад рекао и нити ћу кад рећи неку лош реч за добру земљу Аустралију. У њој живи много људи са Романије. Више их је тамо, у Сиднеју и Мелбурну, него што их је овде. То су часни људи, борци, који су почели од нуле и успели. И ја сам почео од нуле, али нисам успео, стигла ме та болест, стигла ме пуста Романија, ухватила ме у шаке и није ме испуштала док јој се нисам вратио. Умал' да умрем због ње! Златну кућу да су ми дали, златна кола да су ми дали, не би остао у Мелбурну. Романија је мени била и остала све у животу - искрено ће Деливоје.

-Можда би другачије било да сам се тамо оженио, да сам добио децу и унукe. Можда би тамо остао, али веће љубави од Романије нисам нашао... Разумете! Знаем, тешко то људи разумеју, али тако је! - уздахну Деливоје, добричина и у погледу и у души.

### *Добри људи*

-Најтеже ми је било кад је овде био рат. Сви су писали против нас. Многи су ми постављали питање: "Шта то, Деливоје, твоји људи раде са Сарајевом?" Говорио сам им да и ја волим Сарајево, али да је тамо рат, да се у рату дешава свашта... Боловао сам због рата у Босни. Ја људе никад нисам распознавао ни почему другом осим по доброту. Због тога ми је био тешко јер сам знао да у Босни гине много добрих људи - каже Деливоје.

Данас живи у кући са старом мајком. У селу има пријатеља, двадесетогодишњег Вукашина Добриловића са којим често оде до Хан Пјеска, а скоро је био и у Сарајеву, на Баш чаршији, где је, вели, пробао и питу и ћевапе...

-Кад сам се вратио, затекао сам овде - ништа. Од ништа сам побегао, а дочекало ме опет ништа. Нема посла, нема људи... Пуста је Романија ко што пуста никад није била. Ја сам се вратио да уживам на Романији и са Романијом, али не иде то како сам желео... Дође ми некад да заплачем од туге. И зато, кад год неко дође однекле, ја му кажем да поручи и осталима да се врате. Сад и вас молим да то напиштете, да пренесете моју поруку Романијцима да сврате кући...

Деливоје на Романији троши дане ходајући стазама, прескачући давно постављене камене ограде, берући редуше, шумске јагоде и одмарајући се негде на пањевима, дубоко шуми, поред извора. Заједно са својим пријатељем Вукашином често помаже старцима и старицама у селу. Живи на Романији, са Романијом и за Романију.

-Коме год шта затреба у селу, нас зову. И, шта ћемо, помогнемо. И помагаћемо док је овде још ово мало стараца. Не знам шта ће бити кад и они оду, не знам шта ће бити и ако Вукашин негде крене - страхује Деливоје и набраја колико људи са Романије данас живи негде по свету.

-Књига је то пуна људи. Позивам их да сваког лета дођу, да се окупимо испред наше цркве Светог цара Константина и царице Јелене, да поразговарамо, да видимо шта нам је чинити да се село не угаси, да Романија и Деветак не зарасту и коров. Ево, нека знају, добили смо пут, може се кроз Цимрије асфалтом, све доле до Борика.

Што се мене тиче, ја не мислим никад више поћи негде са Романије. Никога ја више не волим него мајку и њу. Ако буде требало, остаћу последњи на мојој планини. Да угасим свећу.

*Зоран Тмушић*

## КОНКУРС “СОКОЛА”

Васкршња Академија у манастиру Добрун

# СОКОЛОВЕ КРАТКЕ ПРИЧЕ И КЊИГЕ ЈЕРОМОНАХА СЕРАФИМА ГЛИГИЋА

Вишеград, 12. април 2010,

**Н**акон пригодне бесједе Архимандрита Јована Гардовића и колажног играча чланова Драмске секције Српског соколског друштва “Соко”, које чине Ђаци подручног одјељења вишеградске Основне школе “Вук Караџић” у Добруну, у Народном дому манастира Добрун, на традиционалној Васкршњој Академији представљено је књижевно стваралаштво јеромонаха Серафима Глигића, који се у Добруну замонашио 2006. године.

У издању “Сокола” и уз техничку подршку Издавачке куће Митрополије дабробосанске “Дабар”, прву књигу јеромонах Серафим Глигић је објавио 2006. године под насловом “Степенице ка небу”, затим 2008. године слиједи књига “Чудни су путеви Господњи”, те крајем 2009. године трећу књигу под насловом “Љубав је јача од смрти”.

Представљајући ове три књиге Славко Хелета, главни и одговорни уредник часописа “Соко”, нагласио је да јеромонах Серафим широј читалачкој публици зналачки приближава вјечне истине које је Христос објавио људима, сматрајући да је православним вјерницима неопходна нека врста мисионарења и њиховог поучавања како би избјегли многобројне изазове које намеће савремени начин живота, дајући им одговоре у хришћанском духу.

На Васкршњој академији председник Српског соколског друштва “Соко”, Благоје Андрић, уручио је награде најуспјешнијим ауторима кратких Васкршњих прича, приспјелих на конкурс часописа “Соко” из Добруна.

Од 53 приспјела рада жири је прву награду од 200 марака додјелио Данки Ивановић из Јелића код Рудог, аутору кратке приче достављене под шифром “ЈОВ 2”, апсолвенту на Катедри за српски језик и књижевност у Београду.

Друго мјесто и 100 марака припало је Наташи Хелета, ученици трећег разреда Средње школе “Иво Андрић” из Вишеграда, аутору кратке приче достављене под шифром “Сунцокрет”, а треће мјесто и 50 марака припало је Марији Микавици из Вишеграда, аутору кратке приче која је достављена под шифром “Вјенчић”. Микавица је и прошле године на конкурс “Сокола” освојила треће мјесто.

Специјалну награду, једнодневни излет у манастир “Светога Николе” у Добрунској Ријеци, добила је група основаца школе “Вук Караџић” за колективно учешће на овом конкурс.

На Васкршњој академији у Добруну своје ручне радове излагале су чланице “Соколове” секције кућне радности.

*С.Хелета*

Прва награда на

Соколовом конкурс за кратку причу  
- ДАНКА ИВАНОВИЋ, Јелићи - Рудо,  
Апсолвент српског језика и књижевности на  
Универзитету у Београду



## ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

Слика Распећа изнад браћа манастира. Величанствена фреска обојена бојом коју зову византијско ѓлабо. Неколико монаха улази понизно и тихо, ѓали свијеће и моли се. Васкршњи постој, Свугеница. Излазим бани, ѓледам и слушаам. Душа се храни ѓризором величанствене ѓејоше и дубоке тишине која ѓрожима и умирује и тијело и ум, очи уицају сибе зигобе сѓарој дијела манастира. Чује се тихо ѓојање... Сиби зигови као да гишу заједно са мноам. Први осјећај Њејовој ѓрисусѓба у мени и, гуша, ѓо ѓрви ѓуш, ѓосѓиже неке висине мени ѓо ѓага нејознаше. Моје биће је ѓага још увијек сазријевало и гјеѓиња свијест о свему ѓрерасѓала је из шарених слика у сѓварне осјећаје, у схваѓање и бјере, и ѓосѓојања, и смисла нашеѓа живоѓа. Природа је около била као изван обоѓа свијеѓа. Све је било груѓачијам бојама обојено. Не само фреска обојена византијским ѓлабешнилом, већ и грбене сѓеѓенице, ѓвијеће, биљке. Мислила сам ѓага- “Када бих само моѓла да не зѓазим ни једну једину ѓравку...” Велики постој је ѓрајао и као да се и ѓприрода око манастира ѓримирила, ѓомолила и ѓоѓнула ѓлабу да у миру свеѓиње дочека радосни ѓразник.... Сазнање да су унуѓра свеѓе

мошћи Њемањића прогубљује новонастало осјећање. “Какве дивоше има наша српска земља”, помирљивих са дубоким осјећајем неке блажене среће...

Неколико година касније, оштри нејде око великој пошти, ходали смо улицама Београда. Сјугенски шри, Српских владара, Славија, Храм Свећога Саве. Велики скуј за Косово. Тих дана је пролашена независност Косова и ријека људи је ходала улицама у знак прошестја. Гледала сам та лица. Сјугенши, свештенство, ђаци, трајанство- цијела Србија је била ту. На тим лицима се мола прочишати искрена туја, али и некаква срџба. Ипак, искреност сваке груше која је пребалила туј да дође до највећеј уработљивој храма на Балкану, мола се вијети у очима. Пјевали смо. Некад јласније, некада тише... Наши су се јласови сјали у један јлас, у јлас молбе, у вај којој је одисао колико тујом, толико и нагом. А шта смо моли сви ми друго нешто да се скујимо, нагамо, заједно помолмо? Мислила сам на мој доживљај у Сјугеници. А какве су све дивоше на Косову? Какве ли су те свеће о којима се прича и које јледах само на сликама? И да ли ће мој доживљај и заувјек остати у оквиру тих слика и ничеј друго? Ако већ можемо само до бедема, до жице, до невидљиве границе... Шта је са Грачаницом, са Пећком патријаршијом...? Како ли се људи око тих свећа припремају за Васкрсење Христово и да ли им нешто значе наше очујте у њих...? Хиљаде свијећа је јорело на јлатоу испред Храма Свећога Саве. Хиљаде свијећа, хиљаде руку за хиљаде дружих људи, за хиљаде дјеце, за једно Косово...

Прољеће је трануло брзо и небо је било чисто. Слушали смо вијести у нашим малим сјугенским собама. Никаких новости, никаквој помака... Разобарало се тих дана највише о шоме. О Косову. Кроз прозор су улазили свијећи зраци сунца на којима смо читали Њевоша, Милутиновића, Сјерију. Увече су се улице јуниле шешачима. Кренула сам и ја до Калемејдана. Ваздух је био знатно тојлији и људи су се скујили око Саборне цркве у великом броју. На клупама испред, поред робова Досијеја и Вука, сједиле су неке жене. Једна од њих је била у црној одјећи и нешто је тихо, са сузама у очима, шајушала. На лицу јој се очитавала брија, бол, тиха јатиња. Да ли је усамљена, у невољи, или је болесна- јокушавала сам огонешну са тој лица... Сјела сам до ње.

“Да ли вам је добро?- јутих је.” Треба ли вам јомоћ?”

Била је блиједа и помислила сам да јој моју јомоћу, дојети нешто... Полако је јодила јолед ка мени. Њене крујне очи биле су тојле и влажне.

“Не, не...хвала”- одговорила је и оштри сајнула јлабу. Вијело се да то шек онако каже, да је не бих зајиткивала. А онда, када је сјусила јлабу, јрошајуша тихо, не нагајући се да чујем- “Мени више ни Бој не може јомоћу...”

“Молим вас, не јоворите шак. Не објте и не сага. И ко вам даје јраво да хујите? Шта јог да је, јде вам је нага, јде вам је молишба...?”- јокуша да јокренем разјор са жељом да ми се ојбори.

“Моја нага и моја молишба?”- рече мирно,- “Све је моје остало доје, ја и молишба.”

Схвјатила сам. Сјурно је узнемирена збој вијести. Сјурно је најустила ојишје на Косову. Шта сам мола да јој кажем? Ништа ми није јадало на јамеј. Осјећала сам неку нејадност и јријисак. Како да најем огјобарајућу ријеч и.. да ли та ријеч нешто јојише може да вриједи...? Нисам мола ни да кренем, ни да останем. Нешто је шребало да урадим, али нисам знала шта. Мисли као да су ми сјале, као да су се заледиле на оним крујним, сунним очима...Зашто ме моја рјечијост најушта кад не шреба, мислила сам јрекорјевајући себе. Ипак, у јеју најјих јајрић и јеја сину.

“Узмите”- јружих јој јајир.- “На Васкрс орјанујемо свечаност у Сјугенском јраду. Биће јијејо. Дојите. Молим вас...”

Појлега ме са блајим осмјехом. Оклијевала је.

“Молим вас...”- оштри јзустих и она јружи мршабу руку и узе јајир. Ништа није рекла. Истот јренушка сам усјала и ојишла. Осјетила сам олакшање.

Празник је освануо свечано, друјачије, беселије. Црква Свећој Марка је била јуна. Дан је био заустја јиван и још се сјећам боје неба, мириса ваздуха, јамјана, расјојленој воска. Дјеца су шрчкарала около и носила шарена јаја. Неке дјевојчице обучене у народну ношју су их дјелиле јролазницима из јлешених корјица. Дан који доноси свијеће мисли, лица која носе осмијехе, молишба која буди радост јивошта, јјеру у сјасење.

Увече је сала у Сјугенском јраду била јуна. Културно- јмјетничка друштво, јивне васкршеј приче, јјесме, анјеоски јласови.

“Христос воскрес”- “Васјину воскрес”- чуло се на све сјране. Јбуди су се с осмјехом јоздрављали. Била је јужба, а ја сам се окрјшала не бих ли јледала жену у црном. Можда је неју ни јрејознајти, јомислих. А можда није ни мола да доје...

“Зашто шрајише јивоја меју мршвима? Није објте, нешто усјде!”- јоворио је бијели анјео у јрегсјави...

Хороби су се сјјењивали у свечаним хајинама. И сви смо оштри јјевали. Сага са вејом нагом, са чвршћом јјером, са јуним срцем.

И онда, неколико редова даје од мене, јледах јознајо лице. “Да, то је она,”- јомислих и срце као да је зајрејерило. Појлеги су нам се срели. Гледала ме је и на лицу јој је био осмјех. Очи јој нису биле сузне и била је у црвеном. Климнула је јлабом и окренула се ка бини.

Груја дјевојака је јјевала завршну јјесму. Сви смо усјали и зајјевали. Појлегах оштри у лице на којем је засјјао шрачак радостји. Пјевала је са нама.

“Све што дшше нека хвали Госјода..!”- одјекивало је Сјугенским јрадом. Одјекивало је и у срцу. Знала сам да је те вечери одјекивала јјесма не само ју, већ и у свим српским јрадовима и селима. И у Беојраду, и иза видљивих и невидљивих јраница. Пјесма је тој дана јробијала јранице, залазила у све домове и разбесјавала.

Другог дана Васкрса сам дошла кући. И ојеті іраница, и иза іранице ојеті срїска земља. Иза іранице моје село, іознаша лица. “Хрїсїос воскресел!”- “Ваисїину воскресел!”- чуло се свуда. Била сам у ірабу. Пјесма је била и објје. У свим домобима, у воћњацима, на іушебима, међу јаїањцима. А Пастїир је іоворио кроз наша срца и свуда су брујале рїјечи: “Идиїше іо свем свијету и іроіовїегајїше јеванђелје сваком сївворењу!”

*Друга награда на конкурсy Сокола за кратку причу - Наташа Хелета, Вишеград, ученица трећег разреда Гимназије, Средње школе “Иво Андрић” Вишеград*



## ХРИСТОС ВАСКРСЕ

*“И који је васкрсао у трећи дан по писму”*

У недељу, Хрїсїос васкрсе из мртївих. Доіоди се чудо, и од тада сва чуда іриіагоше Њему, Свемоіућем. Победи смртї и не іризна је као крај, већ њом само зазига враїта овоземалскої свеїта и сазига враїта Свої вечної Царства. Слаavimo овај дан, сви ми, људи, ірешници, Хрїсїова деца и ближњи, а тако галеку Њеіовом савршенству.

Понекад нечија реч, суза или осмех као да ударе у наше срце, и осїабе на њему ітраї, који никада не окоїни. Сећам се свої деїињства, нисам му мноіо іобеїла, али ми већ недосїаје. Пун чак леїих сећања, враћају се свакої іролећа и іодсећају ме на баш оно іролеће и Васкрс.

Било је іо гавно, можда и не тако гавно, јер још увек іше іодине моју сїаїти на ірсїше обе руке, али већ іомало маїла забораба ірли моје деїињство, тако да іа сећања іосїају гревна, али не и мање граїа. Био је Васкрс, леї и сунчан дан, уїоредїв баш са мојим расїоложењем. Вече је іомало узнемиравао веїар, доносио мисли, док смо седели на нашем мосїу, на ірелазу из свеїа у нишїа. Тај мосї је деїлио гва људска свеїа. Један је био крај сиромаша, јаке

месечине и добрих ћака, а друїи је био свеїи људи који су живели у кућама на више сїраїова, а срца су им била на дну іодземља. Мрзела сам увек іше разлике, које људи сами наїрабе, а волела мосї, јер је био једнак чак и међу звездама.

Након шїо смо іробели дан са нашим іородицама, у леїој аїмосфери, као и сваке іреїходне вече ри окуїили смо се на нашем мосїићу и іреїрїчавали доїађаје од іої дана. У рукама смо имали украшена васкрїња јаја. Сви су били срећни іої дана, девојчице су ірїчале како су вредно іоматїале мајкама, деца како су се іїрали са очевима, а іонос је извирївао и сїјао из њихових очїју, баш као месечина која се іїихо іроблачила кроз шаре беле забесе у мојој соби. Само је Ђорђе ћуїао и іокушавао лаїаним корацїма да исїуїи из грушїва. Рекао је да мора да иде кући, и само оїїрчао. Кренула сам за њим, сїиїла іа, и уїледала влажне скуїљене іреїабице, које само сузе знају іако вешїо да обликују. Пиїтала сам іа шїа му је, ћуїао је. Нисам хїшела ішек іако да одусїанем и да іа осїабим. Мноіо ми је значїо и био је велики друї. Након неколико іренуїака, сам је іочео да ірїча о свим својим сузама. Оїворио се іоїуїи оних школки које іодинама сїоје заїворене на дну мора. Рекао је да је љуїи на свој живої, на све зле људе јер су му іако рано украли срећу. Прво сам била мало збуњена, а онда ми је све деїтално исїрїчао. Сушїина је, да он није имао іаїу и да іа је изїубио у раїу, али је имао іредивну мајку која је дисала само за њеїа. Али њему іо није било довољно. Фалио му је іаїа, фалио му је један лик којеї сви сїално сїомињу, нарочїто іо вече, а знао је да никад неће биїи іу. Прво нисам знала шїа да му кажем, видела сам само велику іуїу у њеїовим ілабим очима, іако губоку, као средишїе океана. Веїар је и галје узнемиравао вече и бацао моју косу на све сїране, чак и до њеїових усана. Као да је іокушавала да одїурне све іше искрене, ошїре и іїужне речи. Сеїих се речи моје мајке: “Никада уз іебе неће биїи физички све оне особе које су іи іоїїребне на исїом мосїу и у исїо време, заїто іосїоїи срце, да их іу сачуваш, и носиш са собом іде іод іожелиш.” Док сам била млађа, увек сам се чудила неизмерној срећи моје мајке на Васкрс, нисам знала шїа заїрабо іредсїабља іај дан. Када сам мало іорасла и била довољно велика да схваїим разлоїе, исїрїчала ми је. Њен разїовор је іада уїио у мене одређену снагу, беру и љубав које ме воде кроз живої. Исїрїчала сам све іо Ђорђу, и објаснила да је смртї само іуї ка вечности, јер “Хрїсїос васкрсе из мртївих, смртїу смртї унишїи, и свима у іробовима живої гарова.” Ђорђе се само насмејао, заїрїио ме јако и рекао да више никада неће биїи сам, све док зна да воли.

Прошло је гостїа времена од іої Васкрса. Ђорђе се одселио са мамом у Америку. Када іод може јави се, размењујемо ірїчом наше живоїше и надамо іоновном сусреїу. Данас сам добила іисмо од њеїа. Пише ми да се сеїио нашеї разїовора и да је срећан, и да иако се не чујемо баш често, жели да знам да сам ја іоред њеїа када іод іо іожели јер живим и у њеїо-

во м срцу. Лепо је знаћи да наше речи понекад моју променили живош других особа и што баш на Васкрс. И што је једно мало чудо. Живош је заправо једна велика љубав кроз дане и ноћи, и никада не можемо да знамо шта нас што чека, сунце или шаласи, и само вера кроз живош може да нас одржи. На Васкрс сви треба да уздигемо срца високо до највише границе људске доброће, да удишемо мир и оживимо наше снови. Треба увек да се уледамо на Христиа и да зајамимо да све добро у живошу изражи одређену жртву и одрицање, понекад чак и да жртвујемо себе, јер само што показује јачину наших циљева и снова. Сви треба да будемо захвални Христу због његовог одрицања за нас, људе, и да одслужимо овај живош управо онако како доличи једном хришћанину, како би се једној дана нашли у Његовом царству.

*Марија Микавица, Вишеград*  
- трећа награда на конкурс часописа "Соко" за кратку причу



## ХРИСТОС ВАСКРСЕ

Људи често кажу да гјеча што зајамите никада не забораве. И вјерујте, што је заиста тако. Покушаћу појелићи са вама један дојаћај из мој гјешинствба који је остиао дубоко урезан у мом сјећању.

Био је раш, 1993. година. Ми, гјечица узрасиа о шри до шестй година били смо са бабом и дедом на селу, близу Вишеграда. Кућица на селу била је сшара и шрошна. Скована од даски и гредга. Дрвена ограда била је руичаста, како је што некада било модерно. Када би сшали ноћом на под кућица би сва зашкријала и зауцкешала. Сшвари у њој биле су сшаре и испрошене. Али је, ишак, била доволна и добра као наше склониште. Била је наш друи дом. Иако сшара била је шоила и мила. У кући је било нас четворо гјечице и бака и гјед са нама. Пошто је бујао раш, нисмо имали доволно хране. Дијелили смо један мали хлеб и мали масш ио њему, или смо добијали само по један ушшишак. Да, били смо љадни, али уркос све му би-

ли смо насмијани. Трчали смо ливагама, брали љрбе бијеле раге и љрабили вјенчиће.

Једне вечери бака нас је окуила у малу собицу и смјестила у кревет. Тоило нас је ушушала и пољубила у румене образе. На љрозори ма су биле раширене геке да се не би видјела сбјетлост коју је ширила сбијећа. Бака је сјела на сшологицу, уздахнула дубоко и почела љричаши: "Унучади моја мила, у недељу је наш велики љразник, Васкрс. На шгај дан Исус Христос Бои наш, васкрсноу је из мртвих, љобједно смрти и свим људима даровао живош вјечни. Васкрсноу је ради нас, ради нашеј сшасења. Пролио је своју небину крв зарад нас гредних и малих. Његова смрти се љрешборила у љјек од смрти".

Бака је зашм засшала, љоила гшлјај чаја, љоново се намјестила у сшологицу и насшавила: "Он је ше дубине злобе љрожео и испунио силом свој вјечној живоша. Христоба смрти и ъегово васкрсење љосшали су за нас љушказ како да загобијемо живош вјечни". Бака је уздахнула и са сузим очима насшавила: "Дјечице, на Велики Пешак фарбају се јаја, али их бака неће моћи офарбаши..." Зашм је засшала, усне су јој задршале и испрчала је најоље. Бака је мислила да је не чујемо, али чули смо њен љорки љлач.

Недеља је сванула, свануо је ВАСКРС. У љицама ма и боси љошрчали смо до баке и геде да им љрви кажемо љобједносне ријечи "ХРИСТОС ВАСКРСЕ". Када смо сшили у кухињу следили смо се од љризора који смо видјели. На сшолу је сшјајала кориа љуна фарбаних јаја. Дошрчали смо до корие и дивили се. Бака нас је зашрлила и рекла: "Унучићи моји, дивна љосшота, комшиница наша на Велики Пешак закуцала је на наша браша и љружила ми обу корию јаја. Казала је да је што љоклон вама, јер сше јој љрије љар дана љомошли да нађе своју обу и браши је свом сшгау. Казала је да се увјек добро добрим браша". Зашм је геда зашалио кандило, које је ширило неки мир међу нама. Сшаром кадионицом окадио нас је. Деда је очишгао Оче наш, а ми смо љонашљали за њим. Када смо зашрили молишбу Сшасишелу нашем, велики сунчев зрак кроз љрозор наше кућице обасгао је нашу корию са шареним јајима.

Вјерујте, шешко је ошсаши како смо се шгада осјећали, што блашосшане, шгај мир у души, у срцу. То је шешко ријечима изрећи. Као да је неко сшавио руке на наше небине љлавице и гао мир нашој души. Нико није могао да скрене љошлег са корие обасгане сбјетлошћу. Зашм је неко закуцао на браша. Деда је ошрезно ошворио. То су били наши родишели. Како смо само шгада били срећни.

Захвалили смо Госшогу Сшасишелу нашем на великој милосшинешој. Зашјевали смо љјесму јачу од смрти:

*"ХРИСТОС ВАСКРСЕ ИЗ МРТВИХ,  
СМРЉУ СМРТ ПОБЈЕДИ  
И СВИМА У ГРОВОВИМА  
ЖИВОТ ДАРОВА".*

ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

## РАВНОГОРЦИ



## СВ. НИКОЛАЈ (ВЕЛИМИРОВИЋ) И ЋЕНЕРАЛ ДРАЖА



Завреме познатог монструозног процеса Ћенералу Дражи Михаиловићу неколико пута је поменуто и Владикино име, као име човека блиског Равногорском покрету и самом Ћенералу. Михаиловић је рекао да је са Николајем држао везу преко човека “који је усмено могао да запамти сваку реч која му се каже и ништа није говорио. Ја говорим, он запише то у мозгу”. Ћенерал Михаиловић је поменуо писма која је примио од патријарха Гаврила и владике Николаја, истичући да је “Николај био против комуниста”.

Ове оскудне изјаве, ипак, не откривају значај односа који је Николај имао са равногорцима и њиховим командантом.

Један од бораца ЈВуО, Јован Контић, из србског војног логора на Синају, писао је 15. марта 1947. године владика Николају о Дражином односу према њему, епископу Жичком, следеће: “Крајем марта 1943. године био сам последњи пут код српског првоборца за слободу Драже Михаиловића. То је било у склопу планине Сињавине, у Црној Гори, у једној планинској колиби. Седео је он, Драгиша Васић и ја. Нешто доцније, пошто је са мном, новодошлицом, завршио главни део разговора, уђоше пуковници Лалатовић, Остојић и још неки, мени непознати, чланови Штаба.

Спуштала се ноћ. Онако тмурна и сањива и нехотично нас је подсећала на неизвесну судбину мученичког српског народа. Сви смо ћутали. Из земунице, при брегу, допирала је песма војника Горске гарде:

*Планино мајко љубави,  
Планино цвете убави,  
У теби живот проводе  
Синови наше слободе.*

*Планино мајко љубави,  
Планино цвете убави,  
Чувај нам Дражу јунака,  
Народног борца првака.*

*А када буде пред зору,  
Сви ћемо с Дражом у гору,  
У име Краља и Бога,  
Да нам се врати слобода.*

Неко од присутних рече: “Ову је песму испевао владика Николај.” Чича је, као и увек, нераздвојан од своје луле, пушио и замишљено ћутао. Наједанпут одвоји лулу од усана и, док му је из очију избијала дубока сета, изговори: “Само да нам га Бог сачува, да преживи овај страшни рат, јер смо много осиротели.”

Он, Дража Михаиловић, не рече ни да сте, нити да нисте Ви написали горњу песму, коју сам вероватно неверно репродуковао, јер сам је доцније забележио, али из дубине своје племените и витешке душе упуту молитву Богу да Вас сачува “јер смо много осиротели”. У људима, разуме се.”

И заиста, од самих почетака рата однос Ћенерала Михаиловића и владике Николаја био је синовско-очински. Николај је успевао да пошаље понеку поруку Дражи, а Дража је покушавао да га ослободи немачког ропства и старао се да послуша савете заточеног жичког епископа.

Из Љубостиње, а у току опсаде Крајева, Николај је 1941. молио Дражу да народ не излаже суровим нацистичким репресалијама. Писао му је да нам земља неће користити ако се истреби народ. Упозорио је Дражу да се чува острашћеног партијаштва и да му узор буде “патриотска Босна”, у којој су се Срби, као један, окупали око заједничке борбе против усташких истребитеља. Ту је Николај Дражи указао и на стратегију: “Ујединимо ово мало свежих народних снага, не да се с неким далеко јачим од себе боримо сада, него само да очувамо што више робља српског у животу до бољих дана и за боље дане.” Како каже свештеник Велибор Џомић у свом тексту “Прилози за биографију Св. владике Николаја у Другом светском рату”: “Комунисти су ово писмо Владике Николаја после рата тумачили као Владикин позив против борбе с Немцима, пренебрегавајући чињеницу да су они заговарали напад на Крајево, а затим у борби издали четнике и убијањем капетана Јована Дерока започели грађански рат у Србији.”

По свештенику Џомићу, разлози премештања Владике Николаја из Љубостиње су вишеструки: контакт Николајев са “дражиновцима”, учешће србског свештенства у трупама Ћенерала Михаиловића, као и могућност да трупе ЈВуО упадну у Љубостињу и ослободе Николаја, што би довело до ширег антинемачког народног покрета. Сам Николај је молио да га не ослобађају, јер би то узроковало немачку одмазду над сестринством Љубостиње и народом Трстеника и околине.

Дража је већ 20. децембра 1942. године, од стране команданта Србије, Ћенерала Мирослава Трифуновића, обавештен о томе да је Николај одведен из Љубостиње. Трифуновић је 31. јануара 1943. године пренео поруку Николајеву Дражи: “Они који су ухапшени без кривице, ако буду ослобођени без икаквих услова, продужи-

ће, као и до сада, Светосавским путем, а временом - остале комбинације. Деда - Чичи!" То значи да су Николају Немци нудили слободу под одређеним условима, али он то није прихватао (услови су свакако подразумевали извештај вид колаборације). А 3. јануара 1943. ђенерал Дража преко Калабићевог курира поздравља Николаја, обавештава га о томе да Италијани и даље држе у ропству владика далматинског Иринеја Ђорђевића), Николајевог пријатеља, и поручује: "Држимо тачно свој пут и на том путу ћемо истрајати Божјом помоћи." Четници су планирали ослобађање патријарха Гаврила и Св. Николаја Српског из Војловице и 1943. године. Ови су на то били пристали, али од плана, због немачких мера чувања заточеника, није било ништа.

Јула 1944, у четничком листу "Шумадија", појавио се Николајев текст "О јунаштву". У фебруару 1945, Николај је, из немачког ропства, послао благослов Дражи, "великом војводи и јунаку нашем", указујући да је земаљска Србија малена, а небеска све већа и већа, да су јачи мртви од живих, да се води велика битка Христа против антихриста. Упозоравао га је да иде светим путем, да се Бог не псује, да буде "света војска" и "свети пут".

Ђенерал Михаиловић је одобрио да се у Словенији обједине националне снаге под вођством Дражиних официра; за то је био и владика Николај. У једном писму упућеном обједињеним националним снагама, ђенерал Дража каже: "Ако извучете патријарха (Гаврила Дожића) и епископа Николаја (Велимировића), могу нам много користити, али пазите да се они нигде не појављују где би се могла тумачити ма и најмања корист за Немачку. Они морају своје име сачувати потпуно светло за будућност. Ако стигну до Вас, поздравите их и молите благослов."

Николај је свим срцем био на страни Југословенске војске у Отаџбини - као монархиста, легитимиста и родољуб, и као поштовалац личних врлина ђенерала Михаиловића. Он је и у емиграцији наставио да се бори за истину о Венералу и његовој борби. Приликом свог сусрета са англиканским бискупом Џорџом Белом, 16. новембра 1945, Николај га је обавестио о свом ставу према Михаиловићу и комунистима: "Питао сам га за Михаиловића - да ли сам био у праву кад сам га похвалио 1941. (он је знао за ту моју беседу)? Да, рекао ми је он, нема ничег што би се могло одбацити: хвалите га и сада, с правом - он је добар човек, побожан човек - он жели уставну монархију. Али, Тито (за кога се Черчил у говору 1944. хвалисао да је његово откриће) је сатанистички човек, као и Лењин. Стаљин је још гори: његов режим је ужасан. Југославија је сада, попут Украјине, део Совјетске државе - а ови бољшевици поступају према хришћанима исто као што су они бољшевици 1917-18. поступали према хришћанима у Русији."

Већ 1946. Николај је написао десетерачку песму "Дражин дух говори", у којој се Дража из Небеске Србије обраћа Србима, окружен народним борцима - Павлом Бакићем, Јакшићима, хаџи Проданом, ђаконом Авакумом, Карађорђем, Алексом Ненадовићем, Или-

јом Бирчанином, Зеком Буљубашом и Хајдук Вељком, Змајем од Ноћаја и Јованом Курсулом, Милошем Обреновићем и кнегињом Љубицом, јунацима са Куманова и Кајмакчалана. Дража најављује да ће Србија бити ускоро слободна, а његов гроб откривен.

Николај је држао и везу са остацима војски ђенерала Михаиловића. Чувени командант четника са истока Србије, Синиша Оџокољић-Пазарац, који је у Италији покушавао да организује борбу против комуниста, писао је владика молећи га за помоћ (имао је илегалну радиостаницу "Сувобор" преко које је емитовао програм са италијанско-југословенске границе, све док га УДБА није киднаповала и убила). Из писама које је Пазарац упутио Николају види се да га је Николај смиривао и говорио му да ће се тешко шта постићи. Пазарац је, у писму од 25. априла 1953, рекао да је свестан горке истине да "Американци подржавају Тита и комунисте", али треба се борити и ширити гласове да Американци подржавају националне борце.

У свом делу "Земља Недођија" Николај је дао историософски осврт на четничку борбу против нациста. Главни јунак дела је Спасо Спасовић, који се нашао у немачком логору и кога нацисти муче. Он четничку борбу тумачи као борбу за србску слободу, а против крвожедне утопије "Трећег Рајха". Та је борба у складу са србском историјом и предањем.

Говорећи о ђенералу Михаиловићу 18. јула 1954, у храму Христовог Васкрсења у Чикагу, Свети Николај је рекао: "Покојни Дража Михаиловић показао је највећу љубав доступну синовима човечијим, тиме што је положио живот свој за народ свој. Љубав која премаша и ту љубав, није за човека, него за Бога. Дража је био народни човек. Дража је био дубоко побожан човек, молио се Богу дан и ноћ, причешћивао се и држао крсну славу. Дража је био у законитом браку с венчаном женом. Дража је чинио сва усилија да уједини и сложи српски народ. Дража Михаиловић је био легендарна личност и за време свога живота; но његова мученичка смрт створила је око његовог имена ореол Светог ратника. С временом ће тај ореол бити све светлији, а име Дражино све славније. А који се зову Дражини, нека подражавају Дражу."

Свети Николај Србски је прекоревало оне који су се клељали у Дражу, а живели неморално, непобожно и ширили неслогу међу Србима. За њега је Дража био човек достојан подражавања управо јер је био прави син светосавске Мајке Цркве.

Комунисти су ђенерала Михаиловића прогласили издајником и слугом нацизма, као и Светог Николаја Српског. Они који, попут Јована Бајфорда, настављају комунистичку причу међу Србима, треба да знају да им подухват неће успети.

*Владимир Димитријевић*

## Коприва - *Urtica Dioica (linne)* - *Urticaceae*

**Други називи:** жара, велика коприва, питома коприва, жегавица

То је још један досадан и сасвим познат коров, али зато највиших љековитих квалитета. И не само то; коприва је једна од најздравијих биљака коју треба употребљавати кад је год то могуће. Има је свуда, тако да се може наћи и на високим планинама. Често расте у великом мноштву на једном мјесту.

Коприва је дводомна зељаста биљка, висине до 150 центиметара, густо покривена длачицама које жаре. Цвјетови су мали, неугледни, сабрани у мало клупче. Углавном цвијета од јуна до почетка јесени. Код оне раније процвјетале плодови сазријевају обично у јулу.

За лијекове се обично и најчешће прикупљају младе листови са врха стабљике (*folium urticae*), које треба сушити на промаји и у тами. Мирис лијека је карактеристичан, помало неугодан, исто као и укус. Такође се прикупља и читава биљка непосредно прије цвјетања или на самом почетку цвјетања (*herba urticae*). У јесен се копа коријен (*radix urticae*)

Међутим од свега је најбоље у прољеће кад се коприва појави прикупити младе листове и употребљавати их свјеже.

**Налазиште биљке:** Један од најраширенијих корова који расте по свим нашим крајевима. Посебно воли мјеста са доста азотних једињења, онда је крупна, са тамнозеленим листовима.

**Основни хемијски састојци биљке:** Листови коприве садрже неке од најважнијих витамина као што су К, Б2, Ц и каротиноида, органских киселина: галне, мравље, пантотенске, сирћетне, маслачне, много минералних соли; жељеза, мангана, магнезијума, натријума, калијума и калцијума, затим фосфора и кремне киселине. Знатан је садржај хлорофила, ацетил-холина и хистамина. Посебно је важан садржај гликокинина и сличних материја које регулишу садржај шећера у крви.

**Својства биљке:** Коприва је један од најбољих чувара функција јетре, депурират који се примјењује код жучних каменаца и жутице. Поред тога је хемостатик, диуретик, вазоконстриктор, тоник, аstringент, антианемик, антиреуматик, галектоген. Као диуретик елиминиса из организма мокраћну киселину.

**Индикације:** Инсуфицијенција јетре, холелитијаза, иктерус, хеморагије, анемија, рахитис, дерматозе, неприлике код менструације, реуматизам, нефритис, чир на желуцу, и дуоденуму и сл.

**Начин примјене:** Најбоље је употребљавати сок исцјеђен из свјеже биљке. Ево како се то ради: прикупити отприлике 1 килограм младих листова, ставити их у хладну воду нешто засољену воду у току од 2-3 сата. Воду затим одлити и со изапрати кроз неколико вода.

Пустити да добро откапље, па самљети кроз машину за месо. Затим из самљевене коприве исцједити сок, најбоље у соковнику или кроз чисту газу. Употребљава се 100 до 150 милилитара 2 пута дневно.

**Мој лични коментар:** Сјећам се кад ме је тата због анемије тјерао да пијем овај сок. То је била цијела авантура, од мљевења и цијеђења до оног најтежег: Тјерања мене да то попијем. Мени тада деветогодишњаку који је углавном живио од ћевапчића и пржених кромпирића није у главу никако ишло зашто морам да пијем ту тамно зелену течност. Док још нисам знао за шта он то спрема, било ми је интересантно пратити и помагати код цијелог процеса припреме. Кад почнете стављати коприву у машину за мљевање сок почне да цури на сваки могући отвор из те машине. И кроз отворе гдје нормално треба самљевен производ да излази и кроз дршку и око шарафа који су држали машину причвршћену за сто. Сока је било и гдје га треба и гдје не треба. Невјероватно колико је коприва сочна. Које је само разочарење било кад ми је отац рекао да ја то морам да попијем. После велике борбе први гутљаји су кренули низ моје грло и на моје велико изненађење укус није био гадан како сам ја очекивао. Помало сланкаст и густ. Од моје девете године до дан данас (42 у вријеме кад прекуцавам ове текстове из татине књиге) никад више нисам био анемичан. После сам са уживањем јео пите од коприве, коприву у супи, са јајима и спремљену као што се спрема спанаћ. Тако припремљена коприва скоро да се не разликује у укусу од спанаћа.

### **Припрема коприве за употребу.**

*Сируп од коприве прави се на сљедећи начин:* 250 милилитара сока и 250 г шећера лагано укувати док се не добије конзистенција сирупа. Узима се 30 до 60 грама дневно.

Младе листове коприве прокувати у току од двије до три минуте, воду у којој је коприва кувана одсути. Коприву оставити да мало откапље, па највећи дио употребити за приправљање додатака јелу која се спрема на потпуно исти начин као и спанаћ. Остатак ставити у салату или у супу при крају кувања што ће јој сигурно побољшати квалитет, а ствара се и одређени визуелни ефекат.

Осушени листови коприве фино се мељу, па затим пресују у таблете које се дају у првом реду малокрвној дјеци.

Коприву припремљену на разне начине посебно требају да узимају мајке које доје, а немају довољно млијека.

*Припремио  
С. Александар*

## ЕКОЛОГИЈА

*Све је извјесније да ће Република Српска добити још један Национални парк*

## КОМПЛЕТНА ЗАШТИТА СРЕДЊЕГ ТОКА ДРИНЕ

Вишеград, мај 2010,

**П**рема званичним најавама Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа из Бања Луке Република Српска би, поред Козаре и Сутјеске, ускоро могла добити још један национални парк. Ради се о званичном приједлогу који је већ упућен надлежном Министарству за просторно уређење, грађевинарство и екологију при Влади Републике Српске, којим је предвиђена заштита средњег тока ријеке Дрине, што би подразумјевало проглашење овог граничног подручја према Србији националним парком.



*Острво Стијена код Слапа - Жена*

Реално је очекивати да би ова иницијатива могла бити прихваћена, тим прије што је Просторним планом Српске предвиђено да 15 одсто територије овог БиХ ентитета буде заштићено, што би задовољило све европске стандарде, обзиром да је тренутно свега три одсто територије Републике Српске под националном заштитом.

У сваком случају иницијатива је сасвим логична, тим прије што је дрински дио њеног средњег тока, који припада Србији, одавно заштићен формирањем Националног парка "Тара" и парка природе "Мокра Гора".

У Републици Српској недавно је завршена и јавна расправа о Нацрту новог закона о националним парковима, којим је предвиђено да они убудуће буду организовани као јавне установе, чиме ће

бити осигуран стабилнији извор прихода за њихове активности.

Упоредо са овом иницијативом у изгледу је и формирање прекограничног резервата биосфере "Дрина", који би практично обухватао ширу територију од будућег националног парка у средњем току ријеке Дрине.

Како је планирано, резерват биосфере "Дрина" би требало да обухвати подручја прекограничних општина са обадвије стране ријеке Дрине: Рогатицу, Вишеград и Сребреницу из Републике Српске, те Бајину Башту, Ужице, подручја националног парка "Тара", Заовина, ријеке Рзав и Мокре Горе у Србији.

Иницијатива за формирање резервата биосфере "Дрина" је већ подржана од стране УНЕСКО-а, јер је ово подручје изузетно богато са културним и природним наслеђем које је неопходно додатно заштитити.

И Јапанска агенција за међународну сарадњу (ЈИЦА) раније је изразила интерес и спремност да уложи значајна средства у заштиту овога међудржавног подручја, али и за реализацију пројекта "Велики туристички круг" који обухвата вожњу "ћиром" туристичком ускотрачном пругом од Шаргана до Вишеграда, затим пловидбу доњим дринским језером до Бајине Баште и вожњу аутобусима и ренџерским возилима преко планине Таре до Шаргана и Мокре Горе.

*С. Хелета*



## РЕПОРТАЖА

Бранко Никитовић из Вишеграда, сликар који је победио све поред Дрине

# КАД ДУХ ПОСТАНЕ ЈАЧИ ОД ТОПА

Вишеград, мај 2010,

Током ратне грмљавине у Босни, сирочад из Вишеграда и околине су у више наврата одлазила у Грчку где су их у своје домове прихватили неки добри људи. На један од тих путева малишане је испратио и вишеградски сликар хаџи Бранко Никитовић (61), утемељивач уметничког братства манастира Добрун.

- Децо, поклоните ову слику том добром народу, тој доброј земљи - рекао је Бранко давјући малишанима своју слику манастира Добрун.

Много година касније, враћајући се са Свете горе и одлазећи до Метеора, Бранко је на путу према Солуну свратио у манастир Лиду. Тамо га је чекало, како данас каже, једно од најпријатнијих изненађења у животу:

- Улазећи у гостопримницу, у благоваоници на чеонном зиду видео сам слику манастира Добрун. Не кријући узбуђење готово сам заплакао. То је била моја слика. Ето, дошао сам у тај далеки манастир, а већ сам био тамо!

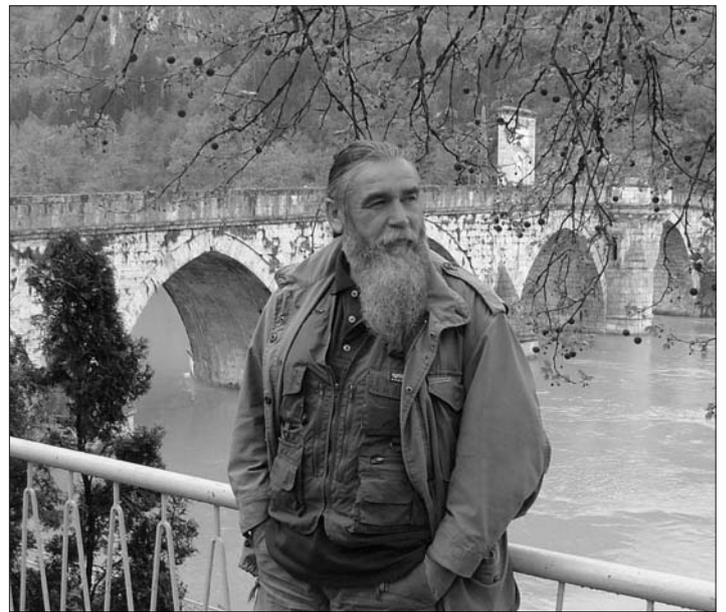
Данас, негде по свету, негде, у неким домовима, галеријама и манастирима има стотине и стотине слика Бранка Никитовића, човека који је напојен духом као што су корита Дрине напојена водом, уметника који је највише заслужан да један град, један мост, један манастир, једна земља и њен народ нису потонули у онај мрак који се често спусти кад загрме топови.

Ономад сам слушао Бранка Никитовића. Седели смо у ресторанској сали хотела "Вишеград", на двадесетак метара од ћуприје. Испод нас је хучала Дрина и,

## Најважнија је душа

- Нико ми није замерио што у рату нисам сликао портрете генерала, нити нешто што би се могло назвати сведочењем оног што се дешавало. Мени је у то време од свега била најважнија душа. Моји пејзажи су били лирски. Пуни оптимизма. Моја ћуприја је говорила да она треба да буде цела. За моје слике добијао сам пакете хуманитарне помоћи, новац од слика давао сам у добротворне прилоге...

чинио ми се, својим хуком покушавала да надјача неке одвратне звуке са истока, и крике са Балкана који су допирали из звучника на зиду.



Слушао сам Бранка, а чинило ми се да поново читам Андрића. Тек, негде на крају, учинило ми се да Бранко више воли ћуприју од Иве... И не волео, кад је више од три хиљаде пута насликао ћуприју, кад је њој поклатио четири деценије живота...

- Заиста, насликао сам ћуприју и њена лица много пута, али морам признати - још нисам насликао ону праву. А то значи да ћу је још дуго сликати - рече Бранко, да би на питање како ће изгледати та "права ћуприја", одговорио да ниједна његова ћуприја није иста.

И, као што је ћуприја кроз векове побеђивала све владаре и касабу и све бујице и топове, тако је, некако, и Бранко Никитовић у минуле четири деценије, љубећи и сликајући ћуприју и Добрун, побеђивао све оне који су увек више волели уље на тацни него на платну.

- У малим местима увек постоје и Лера и Ђоркан и они који мисле да су сами себи довољни. Ја сам био ратник светлости. Увек сам желео да ту дође неко бољи, неко ко више зна и неко од кога ћемо научити. Победио сам у Вишеграду. Данас овде имају два изложбена простора и још много других места где је победио дух.

### Грађевина

- У том, ратном часу, јесте народ коме припадам био угрожен. И јесте тешко и најтеже било томе народу. И данас је, још увек, из свега онога из чега смо изашли најтеже мом народу. Али ја нисам био, нити припадам онима који су се могли радовати туђој невољи. Богу хвала, ја припадам људском роду. Не може се из такве једне духовне грађевине, из таквог моста, истргути ни један блок. Само такве грађевине имају трајање. Зато се ја не плашим ничега!

Средином педесетих година, Бранко Никитовић је завршио основну школу у Вишеграду, у истој школској згради у којој је прва слова учио Иво Андрић. Убзо после тога, "ћира" га је одвео до Сарајева и Уметничке школе и до нових пријатеља и до нових видика. Уметничка сврабеж из Сарајева послала га је у Праг. Али, није дуго издржао на Карловом мосту. Није, рече, могао да гледа мост пун војника и да у том прашком вртлогу слуша вапаје за слободом. А није, чини се, могао и без своје ћуприје, без свог завичаја.

И, под Бикавцем је банула љубав која траје већ четири деценије. Љубав сликара и ћуприје. Своју прву изложбу Бранко је направио 1972. године, у луку ћуприје који се налази на копну.



- Оно што ми је Богом дано, почео сам да враћам завичају. И још враћам. Никад нећу вратити. Ја сам се заљубио у ту ћуприју. Бескрајно. Та ћуприја није само мост који спаја две обале. То је милион пута нешто више, нешто лепше. Ћуприја спаја људе, дружи их, радује.

Живели су Бранко и ћуприја. Дружили се и волели. Они, који су често ходили кроз Вишеград, увек би, негде поред ћуприје, видели истог човека како слика камени мост.

- Поприличан број година успевам да останем то што јесам, један сликар акваралиста који је те трептаје

Дрине и те аркаде моста претакао и преливао из речи ока на платно и папир. Ћуприја је увек ту. Као кичма свему томе. Она је ту костур, и на тај костур се увек калемило све друго, и добро јутро, и добар дан и довиђења и дођите опет...

Ја сам увек једва чекао да некеме покажем боју Дрине испод ћуприје, коју не можете наћи ни на једној палети. И моји пријатељи, који дођу овде, увек постављају то питање: "Како боја воде овако може да буде нестварна, али стварна?"

Кад је загрмело поред Дрине, Бранко је обукао униформу. Али, тамо у Вишеградску бању, где му је била јединица, понео је и штафелај.

- Дошло је време разграђивања. Време зла. Ја сам читав живот провео на путу грађења, спајања и премоштавања, а не разграђивања. Али, кад је већ зло дошло, морате пред себе поставити задатак: морате рећи - шта ја то у овом часу могу, и шта ја то хоћу, шта би ја то то могао учинити а да будем помирен са својом свешћу и савешћу, шта је то са чим ја сутра могу пред себе? Тада сам био озарен Духом Светим, и са анђелом чуваром, који ми је рекао да тада треба да радим најбоље што знам, да не будем почетник у неким стварима, да не будем неко други. Ја сам сликар, и ја сам неко ко је баш тада требао да слика више него икад. То сам и чинио - каже Бранко, који је 1994. године организовао прво Међународно ликовно саборавање у Вишеграду током којег су сликари са ћуприје бацили у Дрину флашу са поруком мира.

### Тамо и овде

- На опаску да је пре, током и после рата са простора около ћуприје отишло много људи и данас многи од њих негде у свету сањају ћуприју, Бранко каже да "они нису отишли".

- Погрешно је мишљење са су они негде отишли. Они који мисле да су отишли, не могу никад сасвим отићи. То значи да се овде још увек чује њихов корак. Док корачам преко ћуприје коцком, ја не чујем само своје него и њихове кораке. Они јесу тамо, негде, а овде су.

Бранко је данас директор Градске галерије и човек на чији се позив сваке године поред ћуприје и у манастиру Добрун окупи десетине сликара из целог света на традиционално ликовно саборавање.

То је, заправо, најбољи доказ да је победио све поред Дрине. Једини.

- Ово што је данас омеђено, и што се омеђава, не може никад омеђити ту човекову жељу да упозна и сретне људе, да премости оно што премоштава више од две обале - вели победник.

Зоран Тмушић

## НАРОДНА ТРАДИЦИЈА

У Доњој Сопотници код Новог Горажда на Свете тројице одржан 7. Сабор старог пјевања у Срба

# ШАРЕНИЛО НОШЊИ И ИЗВАНРЕДНЕ ПЈЕСМЕ

Ново Горажде, мај 2010,

Српско просвјетно и културно друштво “Просвјета” Ново Горажде и Српска православна црквена општина Горажданска на Свете Тројице, у порти храма “Светог Ђорђа” у Доњој Сопотници код Новог Горажда, по седми пут заредом успјешно су организовали Сабор старог пјевања у Срба, на коме је учествовало 55 мушких и женских изворних пјевачких група, те 13 инструменталиста на фрули и двојницама из Републике Српске и Србије.



У ревијалном програму наступили су фолклорни ансамбли КУД-ова “Свети Ђорђе” из Новог Горажда и “Извор” из Чајнича, затим десетак народних гуслара, а чланице секције кућне радности Српског соколског друштва “Соко” из До-

буна код Вишеграда приредиле су изложбу својих ручно тканих радова.



## КОНЦЕРТ ОСВАЈАЧА У ХАЛИ ДИСТРИБУТИВНОГ ЦЕНТРА

У оквиру пратећег програма 7. Сабора старог пјевања у Срба, у хали бившег Дистрибутивног центра у Новом Горажду, популарна група “Освајачи” и Бане Јелић одржали цјело-вечерњи концерт.

-Показало се да је хала бившег Дистрибутивног центра изузетно погодна за овакве музичке приредбе, тако да размишљамо да у њој ускоро организујемо гитаријаду, по узору на некадашња музичка такмичења, изјавио је начелник општине Ново Горажде Далибор Нешковић.

Концерту групе “Освајачи” и Банета Јелића присуствовало је око 1.500 посетилаца из Новог Горажда, Горажда, Вишеграда и Рогатице.



Пред више хиљада посјетилаца извођачи су показали сву разноврсност и богатство народних ношњи из свих српских крајева, те извели изванредне традиционалне народне пјесме.

У конкуренцији женских изворних пјевачких група најуспјешније су биле “Прво зрно сунцокрета” из Брекова код Ариља и “Сарајевско поље” из Бијељине. Друге су биле женске групе “Љубичанке” из Чачка и “Илиџански бисери” из Војковића, а треће “Рибница” из Краљева и “Младост” из Пала.

Међу мушким изворним пјевачким групама најуспјешније су биле “Извор” из Чајничка и “Дучаловићи” из Дучаловића код Лучана. Друго мјесто



### МИШЉЕЊЕ СТРУЧНОГ ЖИРИЈА

Наступе мушких и женских пјевачких група и инструменталиста помно је пратио стручни жири чији је предсједник била магистар Гроздана Комадинић, књижевник и предсједник огранка Вукове задужбине из Чачка, те чланови Миро Митровић, професор музике из Источног Сарајева и Драган Учур, магистар теологије из Фоче.

-Мушке изворне пјевачке групе за нијансу су биле нешто уиграније, али је и наступ женских изворних пјевачких група био изванредан. Укупан утисак је више него добар, што се односи и на инструменталисте. Хвала организаторима на одлучности да његују лијепу српску пјесму и традицију, кратко је прокоментарисала наступе учесника на овом Сабору предсједник жирија Гроздана Комадинић.

освојиле су мушке пјевачке групе “Српски јелек” из Чачка и “Херцег Шћепан” из Фоче, а треће “Рибница” из Краљева и “Сарајевско поље” из Бијељине.



Међу фрулашима прво мјесто су подијелили Драшко Спасојевић из Рудог и Радован Станишић из Рогатице, а међу двојничарима најуспјешнији су били Мирољуб Шаптовић из Краљева и Милош Остојић из Фоче.

Специјални гости Сабора били су Боро, Јоке и Гвидо, популарни ликови из хумористичке ТВ серије ТВ БН “Нисмо ми од јуче”, а бројна публика у порти храма “Светог Ђорђа” поздравила је и наступ Весне Ривас. По завршетку Сабора популарни пјевач Миломир Миљанић одржао је цјеловечерњи концерт уз пратњу “Зока бенда”.

*С. Хелета*

## ОБРАЗОВАЊЕ

*Историјат средњег образовања у Вишеграду од Другог свјетског рата до данас*

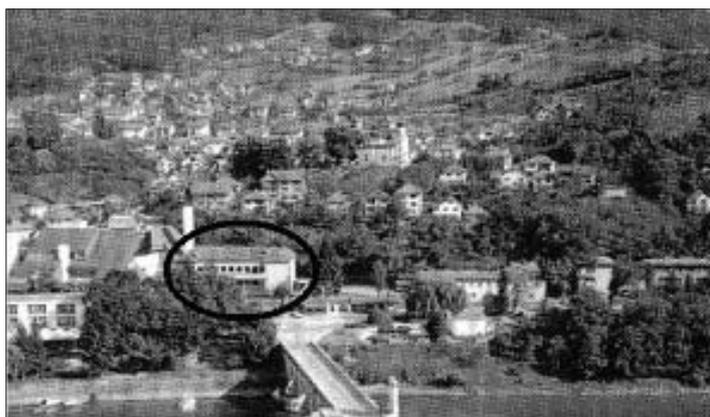
## ОБРАЗОВНА И КУЛТУРНА БАЗА

“Ето, има људи чији је живот тако добро испуњен да ни својом смрћу не могу да нас обесхрабре.”

(И. Андрић: Учитељ Љубомир)

Вишеград је у својој дугој и немирној прошлости преживио многа разарања, поплаве и несреће; смјењивала су се велика царства и мијењале управе и друштвени системи, помјерало се становништво, али је ова жилава варош на граници, опстајала и обнављала се, заједно са њеним најљепшим и најзначајним обиљежјем, чувеном каменом ћупријом чију је историју описао једини наш писац нобеловац, Иво Андрић.

У таквим историјским условима, посебно бурном двадесетом вијеку, кога су обиљежили велики свјетски и регионални ратови и сталне сеобе, без обзира на број становништва, Вишеград је увијек имао градско обиљежје и посебно развијен културни живот. Носилац скоро свих активности у културном и јавном животу су вишеградске средње школе, односно многе генерације ученика и професора, које су стасавале, живјеле и радиле у овом граду.



*Зграда старе Гимназије*

У периоду од шездесет година, колико постоје средње школе, од Гимназије (1948) и Школе ученика у привреди (1947), које су се касније, средином осамдесетих година удружиле и постале Средњошколски центар (1976), средњу школу су завршиле десетине хиљада ученика свих занимања - гимназијалаца, занатлија и техничара свих профила, како је диктирало вријеме и потребе овог града, регије и шире.



*Колектив Гимназије шк. 1957/58. год.*

Такође су деценијама вишеградске средње школе похађали ученици из сусједних општина: Рудог, Прибоја, Мокре горе, Кремана, Биоске (општина Ужице), Заовина (општина Бајина Башта), Рогатице.

Сви они, као и професори којих је било из свих република бивше Југославије, оставили су значајан утицај на развој школства и самог града.

Пред почетак Другог свјетског рата била је отворена грађанска школа у згради гимназије. Ова школа радила је свега двије године, да би у току рата зграда у којој је радила грађанска школа била потпуно разорена.

Три године по завршетку Другог свјетског рата, 1948. године, Народни одбор среза Вишеград обновио је зграду бивше грађанске школе и тада је први пут у Вишеграду отворена нижа гимназија. Забијежено је да је школа радила у врло тешким условима. Није било књига, учила, намјештаја, наставног кадра. Први наставници у послеријатној гимназију су Финци Мојсије, директор и наставник и Зечевић Војислав, наставник. Наредне године у фебруару мјесецу за директора је постављена Есма Кресо, наставник физике и математике, и те школске године 1948/49. уписано је 126 ученика.

Први нижи течајни испит у овој школи обављен је 1951. године и то је била прва генерација малих матураната. Школске 1954/55. отворен је први пут V разред гимназије и тиме је нижа гимназија пре-

творена у непотпуну вишу гимназију, а школске 1956/57. отворен је VII разред гимназије, те је тако ова гимназија постала пуна. Из ових података се види како је школа постепено расла и развијала се из ниже у пуну гимназију. Најплодоноснија школска година је 1957/58. јер је гимназија, по први пут, имала генерацију VIII разреда, која је завршила виши течајни испит. Тако је овај град добио властиту генерацију свршених гимназијалаца и то 26. редовних ученика и 8. приватних ученика.

За деценију постојања од 1948. до 1958. год. кроз школу је прошло 4.185 редовних и 479 приватних ученика и радило је 49 наставника. Бројке показују да је ова школа одиграла огромну улогу у образовању кадра, који усљед рата, нису имали могућности за редовно школовање.

Школске 1957/58. именован је за директора школе Илија Шаренац, наставник историје и географије. Из Извјештаја директора школе, који је штампан поводом десетогодишњице постојања гимназије, описан је рад стручних органа школе, омладинске организације, свих секција, библиотеке школе, као и “научне екскурзије за ученике по Србији и Македонији”.

Прва права генерација гимназијалаца, који су матурирали 20. маја 1958. год. (овај датум дуго је слављен као Дан школе) дала је прве лекаре, инжењере, правнике, професоре, наставнике, који ће касније живјети и радити ван Вишеграда. У своју школу се враћају, али сада као професори, Љиљана Јечменица-Савановић, професор француског и латинског језика и Химзо Демир, професор хемије.

Зграда Гимназије постаје претјесна, јер је користи Школа ученика у привреди и Радничка гимназија. У међувремену изашао је нови закон о школству, који ће одвојити Осмогодишњу школу, Гимназију и Школу ученика у привреди.



Ученици ШУП-а шк. 1950/1951. год.

Сви ови подаци говоре да је за десет година постојања, вишеградска гимназија имала потребан наставни кадар (истина, у недостатку домаћег

школованог кадра први наставници и професори били су углавном из Србије и Црне Горе, који су се по декрету запошљавали тамо гдје је било потребно), предавали су предратни професори (неки од њих су завршили најзначајније европске универзитете) и наставници, успјешно су радили органи школе и све секције. Живот младих овог доба, културни, спортски, забавни, одвијао се искључиво у школи. Тако је школа, осим знања, ученицима пружала и остале васпитне елементе: упућивала их да се друже, развијала такмичарски дух, истицала значај васпитања, морала, хигијене, једном ријечју, тада се у школи учило све.



Изложба ученика ШУП-а

Годину дана прије оснивања Гимназије, основана је Стручна школа ученика у индустрији и занатству (1947), рјешењем Среског народног одбора Вишеграда. За директора је именована учитељица рада, Анка Петровић, која је успјешно водила школу до 1967., и за свој рад је одликована бројним признањима. Дуго година, а посебно првих година рада школе, била је једина запослена и обављала је послове директора, наставника, секретара.

Настава се изводила у виду течаја. Практичан дио наставе обављан је у привредним предузећима. Школа је те године уписала 62 ученика који су се оспособљавали за следећа занимања: бравар, столар, ковач, кројач, берберин, обућар, токар, абаџија, сајџија, лончар, механичар и трговачки помоћник.

Године је број ученика и занимања растао, запошљавали су се и предавали стручне предмете први дипломирани инжењери. Школа ученика у привреди (ШУП) касније се преселила на Бикавац, а затим у зграду школе у Душчу, и стандардно су школовали за потребе привреде овог краја браваре, столаре, механичаре, хемичаре и трговце. После Анке Петровић, првог директора ове углавном “мушке” школе коју су ученици због њеног труда и пожртвовања звали “радничка мајка”, директори су били: Мирко Јоксимовић, наставник ма-

тематике (1967-1973), Драган Димитрић, професор српскохрватског језика (1973-1975), Драгољуб Балчаковић, професор биологије (1975-1976), Ненад Радош, професор српскохрватског језика (1976-1980), Божидар Полић, професор географије и дугогодишњи директор вишеградске гимназије (1980-1982).

До интегрисања са ШУП-ом и пресељења у нову зграду, гдје је сада ради средња школа, гимназија је радила у старој првобитној згради, у непосредној близини Њуприје. Са развојом града, уписивао се и већи број ученика, а уз изузетну селекцију и завидан критеријум, свршени гимназијалци су се уписивали и завршавали жељене факултете у тадашњој Југославији. Божидар Полић, професор географије из Ужица, који у Вишеград долази 1955. као први послјератни професор (1966-1978) постаје директор школе. За свој успјешан рад у настави и руковођење школом, те успјешан културно-умјетнички и хуманитарни рад, одликован је највећим тадашњим признањима радног народа, дипломом почасног грађанина града, многобројним плакетима, похвалама и признањима.



*Иво Андрић са наставницима школе, 1972. год.*

Осим добрих резултата у настави, потребно је истаћи рад секција, а нарочито драмске, коју је деценијама успјешно водио припремајући позоришне представе Божидар Полић, и спортске секције коју је водио Драган Ђоковић, професор физичког васпитања, чији је изузетан рад заслужан за стварање генерација успјешних кошаркаша, чланова К.К. "Варда" (многи од њих су постали репрезентивци) као и генерација успјешних атлетичара, који су се такмичили на републичком нивоу.

То је био период када је школа била носилац свих значајних културних и спортских догађања и организатор многих манифестација и сусрета. То је био период раста и напретка у цијелом друштву, те су ове године биле године значајних матурских

екскурзија по цијелој Југославији, обиљежавања годишњица матуре, лијепих и незаборавних матурских вечери у Вишеградској бањи и Бикавцу, учешћа на бројним такмичењима, радним акцијама и смотрама. Генерације свршених гимназијалаца завршавају високе школе тако да се из године у годину повећава број образованих људи у свим установама, институцијама и предузећима. Ипак, већина младих интелектуалаца, наставља свој рад у другим градовима и државама.

Двије вишеградске средње школе, Гимназија и ШУП, интегрисале су се 1.3.1976. када је и основан Средњошколски центар "Хамид Бешпиревић". Убрзо, 1980. године почиње и реформа средњег усмјереног образовања, која ће за потребе тадашње привреде школовати углавном производна занимања, радничка занимања свих профила (завариваче, водоинсталатере, електричаре, столаре, браваре) и техничаре (машинске, дрвне, хемијске, пољопривредне, рецепционаре). Нажалост, са овом реформом гаси се гимназија - посљедња генерација завршава 1983. године. За директора средњошколског центра именован је Демир Химзо, професор хемије (1976-1992). Два ОУР-а су чинила средњошколски центар: ОУР Гимназија гдје је директор био Едхем Опрашић, професор математике и ОУР ШУП и Економска школа, чији је директор био Божидар Полић професор географије. Центар је похађао највећи број ученика 1.443, школске 1980/1981. То је и највећи број ученика који су били распоређени у 43 одјељења и настава се изводила у три смјене.

Период 80-тих година је "златно доба" средњег образовања - то је период истакнутих резултата у вредновању наставе и ваннаставних активности од 1987. до 1990. године, када је школа освајала прве награде као најуспјешнија и најбоља школа у Сарајевској регији.

Ратне 1992., школска година почиње у другој половини октобра мјесеца, наставу изводи мали број професора, а наставу похађа свега 201 ученик. То је уједно и најмањи број ученика у једној школској години од оснивања школе. Директор школе је Драган Јевтић, професор математике. Те године донесена је одлука и школа је добила нови назив, Средња школа "Иво Андрић". Већ следеће године за директора је именован Ђорђе Мршевић, професор математике, који функцију директора ове васпитно - образовне установе обавља и данас. Школа је сваке године уписивала већи број ученика и одјељења, јер се повећавао број расељеног и избјеглог становништва. Поново је на задовољство свих, школске 1993/94. обновљен рад гимназије. Одобрење Министарства просвете, уписују се по

два одјељења ученика гимназије сваке школске године. Послијератне 1996. (период после потписивања Дејтонског споразума) и нових пресељења, број ученика у школи се повећава. Због великог прилива расељеног становништва и немогућности да се смјести, Општина доноси одлуку да се зграда школе претвори у прихватни центар. То је и најтежи период за рад школе јер је само неколико учионица било остављено за похађање наставе.



*Садашњи изглед школе*

У овом периоду школа је у већој мјери уништена, намјештај и учила разнесена, те је после неколико тешких година школа поново добила свој простор и функцију. Од тада предстоји период обнове, реконструкције школске зграде и опремања школе наставним средствима и училима. Колектив школе се обнавља и допуњава младим школованим људима.

Данас средња школа има 532 ученика, сав потребан и стручан наставни кадар, кабинете и учионице комплетно опремљене са најсавременијим училима и техником, школску кухињу и ресторан и библиотеку са читаоницом.

Ученици и професори врло успјешно су укључени у многе пројекте, домаће и међународне. Средње стручне школе, трећег и четвртог степена (кувари, конобари, техничари-машински, економски и туристички) образују се по новим, реформисаним наставним плановима и програмима.

### **Умјесто закључка**

У свом шездесетогодишњем постојању и раду, тежак и частан позив просвјетног радника, обављао је много професора од којих треба издвојити најзначајнија имена и то: др Миливоје Миновић, професор српскохрватског језика, др Новак Килибарда, професор српскохрватског језика, др Павле Премовић, професор физике, др Данијел Романо, професор математике, Лука Селаковић, професор физике, соробонски студент, и многи други добри

професори који су радили и данас раде, образују и васпитавају младе.

Од успјешних бивших ученика, треба поменути следеће, који су значајни научни радници, умјетници и универзитетски професори: др Хасан Јамак, др Данијел Романо, др Мехмед Акшамија, др Енвер Османагић, др Оливера Шимшић, др Стана Николић, др Крсто Липовац, др Радован Тошковић, др Џемал Вазда и друге значајне стручњаке из свих области за које нема тачних података, јер их је ратни вихор раселио у све крајеве свијета.

Познати српски књижевник Горан Петровић, добитник многих књижевних награда је бивши ученик вишеградске гимназије. Седамдесетих и осамдесетих година стасали су и почињали своју спортску каријеру у школи, а касније били чланови великих клубова и репрезентација:

Славица Пецикоза, Драгана Симић, Силвана Мирвић, Драгољуб Видачић (кошарка); Васић Ђорђе и Јелена Цвијетић (карате); Ивана Остојић (одбојка) и други. Изузетних стручњака, лекара, инжењера, професора, успјешних привредника и пословних људи дала је свака генерација.

Најдражи и најзначајни гост био је Иво Андрић који је посетио гимназију 1953., 1963. и 1972. год. За живота пишчевог, редовно су одржавани контакти и размјењивана преписка, а после смрти пиџа, чланови школских секција учествују у културној манифестацији "Вишеградска стаза".

Ово су најважни подаци, имена, догађаји и активности, који су обиљежили историју средњих школа у периоду од шест деценија. Почетак, развој и интеграција школа, реформе образовања, рат крајем вијека и промјена друштвеног система, ученици и њихови успјеси, професори и наставници који су живјели и радили овдје, битно су утицали и одредили средње образовање у Вишеграду у другој половини двадесетог вијека.

*Дивна ВАСИЋ*

### *Литература:*

1. Извјештај за школску 1957/58. годину (поводом десетогодишњице постојања гимназије у Вишеграду), Вишеград, 1958.
2. Школски летописи вођени од 1948. до 2008. године
3. Радован Поповић, "Андрић и Вишеград", Чигоја штампа, Београд, 2005.
4. Азиз Ресулбеговић - Дефердаревић "Град Вишеград и околица", Срајево, 1934. (репринт издање - Чигоја штампа)
5. Андрићев азбучник, Матица Српска, Нови Сад, 1975. Година

## КУЛТУРА

У Вишеграду одржана 31. "Вишеградска стаза" (18. у Републици Српској)

## У ЧАСТ НОБЕЛОВЦА И КЊИЖЕВНИКА

Вишеград, јуни 2010,

Вишеград је по 31. пут био домаћин културне манифестације "Вишеградска стаза", којом се његује успомена на непролазно дјело великана Српске књижевности и нобеловца Ива Андрића, чиме се наставља његова непрекидна нит са ћупријом на Дрини и Вишеградским крајем још од његове најраније младости.

Након полагања цвијећа на Андрићев обелиск, рецитатори Средње школе "Иво Андрић" из Вишеграда су на софи старе вишеградске ћуприје, читали Андрићеве биљешке и размишљања о роману "На Дрини ћуприја".

### ПОЗДРАВНА РИЈЕЧ ДОМАЋИНА

Обраћајући се присутнима на отварању ове значајне културне манифестације начелник општине Вишеград Томислав Поповић је подсјетио да је Иво Андрић често пута говорио да без народног духа и језика не би постао писац.

-Писци дугују свом завичају, али Вишеград много више дугује свом писцу. Зато ова „Стаза“ представља нашу жељу да се нашем Иву Андрићу бар мало одужимо, нагласио је Поповић.

Програм "Вишеградске стазе" настављен је у Дому културе, 14. Сусретом библиотекара Српске, а у холу Дома културе отворене су изложбе књига издавачких кућа "Чигоја штампа" Београд и "Српска књига" Рума. Изложбу ручних радова приредиле су и чланице секције Кућне радности Српског соколског друштва "Соко" из Добруна.

Потом је у Градској галерији Вишеград свечано отворена изложба дјела насталих на прошлогодишњем 16. Међународном ликовном саборовању "Вишеград-Добрун 2009".

Ова културна манифестација, чији су покровитељи Министарство просвјете и културе Републике Српске и општина Вишеград, свечано је отворена на Академији у препуној великој сали Дома културе. Након поздравне ријечи начелника општине Вишеград Томислава Поповића, традиционалну бесједу о Андрићу ове године је говорио Михајло Пантић, професор Филолошког факултета у Београду. У име СПКД "Просвјете" скуп је поздравио предсједник Душан Јовановић, а пригодним бесједама и читањем најновијих пјесаса обратили су се и предсједник Савеза писаца Републике Српске Зоран Костић, као и Добрица Ерић, у име Удружења писаца Србије.

У умјетничком програму учествовао је хор Гимназије из Ужица, Павле Аксентијевић и група "Запис" и Мирољуб Турајлија, глумац Позоришта на Теразијама из Београда.



### ДРАМАТИЗАЦИЈА АНДРИЋЕВЕ ПРИЧЕ "ВЕЛЕТОВЦИ"

Другог дана „Вишеградске стазе“, у Велетову код Вишеграда, крај средњевјековне куле, данас је изведена адаптација приче Ива Андрића „Велетовци“.

У природном амбијенту крај куле Велетовске и у присуству неколико стотина гледалаца, Мирољуб Турајлија, глумац позоришта на Теразијама у Београду и аматери Драмског студија вишеградског Дома културе изванредно су пренијели Андрићеве поруке и богат језички израз, чему је допринијела одлична адаптација и режија Сава Шкобића, човјека који је од доласка у Вишеград 1996. године са младим вишеградским глумцима припремио и премијерно извео 39 позоришних представа.

Још једном се показало да сваки излазак „Вишеградске стазе“ у природни амбијент, чиме су Вишеград и околина изузетно богати, представља право организационо и културно освјежење.

За ову прилику мјештани Велетова су очистили и уредили прилаз и околину Велетовске куле.

По завршетку представе, која је изведена управо тамо гдје су се и збили догађаји из Андрићеве приче за вријеме Турског периода, откривена је спомен плоча као успомена на овај културни догађај.

Традиционално, на ћуприји на Дрини одржано је пјесничко вече. На софи старе ћуприје своје стихове говорили су: Добрица Ерић, Милосав Тешић, Зоран Костић, Мирјана Булатовић, Јованка Николић Стојчиновић, Милица Бакрач, Милица Краљ, Недељко Зеленовић, Миленко Јевђевић, Анђелко Анушић, Бојан Максимовић, Олга Делић и Божидар Шкобић.

На овогодишњој "Стази" промовисан је Просвјетин календар за 2010. годину, кога је приредио Војислав Максимовић. О календару је говорио Сава Ђеклић.



### НАЈ БИБЛИОТЕКА И БИБЛИОТЕКАР СРПСКЕ

Престижна награда Друштва библиотекара Републике Српске и повеља „Борђе Пејановић“ за најбољу библиотеку у прошлој години припала је Народној библиотеци и музејској збирци из Зворника, а за најбољег библиотекара Српске Драгану Мићић из Добоја

-Ово признање дошло је у правом тренутку, када Зворник низом манифестација обиљежава 600 година, кратко је изјавила директор Народне библиотеке Зворник Неда Сјепановић, након што им је Стојка Мијатовић, председник Друштва библиотекара Српске уручила повељу „Борђе Пејановић“.

Ове године није додијељена награда за најбољег менаџера у библиотекарству РС, јер по оцјени жирија предложени кандидати нису испунили услове конкурса.

Изузетно занимање културна публика у Вишеграду показала је за промоцију књига „Гласови у вјетру“, Гроздане Олујић, прошлогодишње добитнице НИН-ове награде, те књиге „Сабране приповјетке Ива Андрића“, чији је приређивач Жанета Ђукић Перишић.



Драмски студио Дома културе Вишеград извео је позоришну представу за дјецу „Бесна глиста“, аутора Миле Машовић, у режији Сава Шкобића.

Завршног дана „Вишеградске стазе“, у понедељак, 7. јуна, одржано је вече „Чигоја штампе“ из Београда, на којој је представљена књига „Љубав у касабима и друге вишеградске приче“ Ива Андрића, коју је за штампу приредила Жанета Ђукић Перишић.

### ЛИКОВНА НИТ СА АНДРИЋЕВИМ ДЈЕЛИМА

Директор Градске галерије Вишеград и оснивач Међународног ликовног саборовања у Вишеграду и Добруну, познати сликар Хаџи Бранко Никитовић, отварајући изложбу дјела насталих на прошлогодишњем 16. саборовању, подсетио је да је на тој манифестацији у августу прошле године учествовало 30 стваралаца из осам земаља, који су фондус вишеградске Галерије обогатили за додатних преко 50 умјетничких дјела, насталих у порти манастира Добрун, у кањонима Дрине и Лима, у Вишеградској бањи, те код старог Павловића града у Добруну.

-У таквим амбијентима много је лакше умјетницима стварати оваква дјела, рекао је Никитовић.

Осврћући се на нераскидиву везу ликовних умјетника из свих крајева свијета са Вишеградом и Андрићевим свевременим литерарним стваралаштвом Никитовић је подсетио да је Иво Андрић, говорећи о умјетницима, рекао за „да је њихова срећа у томе да могу да прикажу оно што виде и изразе оно што осјећају“.

Ова културна манифестације затворена је позоришном представом „Певај брате“ „Фави театра“ из Београда.



Како је најављено, наредна 32. „Вишеградска стаза“, по садржају, програму и гостима највећим дијелом ће бити посвећена великом јубилеју, 50 година од додјеле нобелове награде за књижевност Иву Андрићу  
*Љ. Муганчић - С. Хелета*



Михајло Панџић: *Бесједа о Андрићевом дјелу*

## НЕМА СЛУЧАЈНИХ ГРАЂЕВИНА

Драги Вишеграђани, часни оци, даме и господо, поштоваци дела Иве Андрића,

Свет је незамислив без памћења.

Култура не постоји без сталног присећања.

Свест је немогућа без понављања.

Да нема тога, тешко да би и нас било. И када о томе размишљамо, увиђамо да постоје тачке којима се непрестано и нужно враћамо: једна од њих је Иво Андрић. Његово дело је неисцрпни, бездани бунар свега онога што се може рећи о људском животу и људској природи која се објављује, како он каже, у „крвавој и необјашњивој, величанственој и бескрајно ситуацији“. То дело је, потом, гледано исцела, скуп најразличитијих могућих увида, боље би било рећи: просева свести који се сливају у складну језичку грађевину, обједињену духом колективног генија, сачуваног у миту, легенди и народном предању и утегнуту снагом уметничке имажинације онога који све то обликује и изриче самог Андрића. Писање није ништа друго него подизање задужбине језиком, ништа друго него грађење речима, у први мах рекло би се, узалудно и пролазно, али кад се мало боље погледа, и када писцу какав је Андрић пође од руке вечно и трајно обавезујуће. Кад смо већ код грађења, хајде да се баш на овом месту и у овој прилици која је одавно прерасла у леп обичај, присетимо добро знаних пишчевих речи, прибележених у време када је писан и роман На Дрини ћуприја. Вели Андрић:

„Једна велика грађевина, која је и дуговечна и корисна и лепа, увек је по свом постанку и својој судбини, у ствари, једна сложена и тајна драма у којој се у неразмривом клупку укрштају људске многоструке жеље и потребе, непредвидљива игра догађаја, и човеков сан о лепоти. Таква грађевина не мења само изглед и значај краја у којем се налази, него има дубоке биолошке везе са народом који се њоме служи; она утиче на развитак нараштаја, слично као ваздух, земља, пиће и храна. Јер, све што је у нашем животу од дубљег значаја, игра извесну улогу, а трајније је и јаче од њега, утка се, с временом, у живот и остави у њему своју црту и своју боју, мање или више видну и јаку, али особену и непролазну. Ни у ком случају, постојање такве грађевине не може да остане без утицаја на човека и друштво, исто као што ни њен постанак на том месту није само игра случаја ни искључив стицај материјалних потреба и околности. Између грађевине и људског насеља у којем се она налази, постоји присна и невидљива веза, једна сложена и нејасна али стална размена међусобних утицаја. Народ, преко подвига својих појединаца, ствара грађевине на слику и прилику својих најдубљих, често несвесних тежња и особина, а те грађевине полагају и стално утичу на карактер и навике народа, у току столећа. Јер нема случајних грађевина, издвојених из људског друштва и његовог развитка, као што нема произвољних линија ни безразложних облика у архитектури. Случај постоји, али само као безначајна игра у границама великих законитости. Та игра случаја је израз само онога што је слабо, мање значајно, и пролазно на човеку, а та законитост онога што је основно, битно и вечно у његовим тежњама и остварењима.

Идући линијом аналогије између људског дела и људске природе коју Андрић оцртава у нареченом запису из Знакова поред пута, а у којем се запжа да у том односу не може бити случајности, већ дубоке, управо божанске законитости, која је тим чвршћа и постојанија што је мање видљива, а која се објављује ретко, у тренуцима када се удруже свеколика култура, сав имажинативни потенцијал једног језика и индивидуални стваралачки тале-

нат, можемо без имало колебања закључити да је управо стваралачки опус нашег великог писца најбољи доказ истине о непостојању произвољности у стварању. Истинско људско стварање, укључујући и оно књижевно, наиме, следи дубоку логику постојања; стварање је, у основи својој, процес кретања по линији осветљавања и осмишљавања онога што је суштствено човеку, онога што човек доноси на свет, онога што у том свету затиче, онога што тај свет њему ради и, најзад, онога што он (у) том свету чини, или што би требало да чини. Истинско писање, ма колико било и ослобађајућа игра, и узлет маште, и настојање да за тренутак будемо оно што иначе не можемо бити, подразумева, на шта нас својим укупним опусом упозорава управо Иво Андрић, и одговорност вишег реда, према заједници, према етици, према језику, према традицији. Када је тако, када се стекну све те црте и међе њима успоставе сагласја, тек онда о књижевном делу можемо говорити као о прворазредној естетској чињеници.

И тако треба видети и Андрићево дело: оно је саздано (инсистирам на тачности те речи: саздано) као велика грађевина, добро и дубоко утемељена, и до краја изведена, са непомерљивом стабилношћу основних вектора и са свом изнијансираношћу свих детаља, од крупнијих до најистанчанијих. Када ту грађевину посматрамо из даљине имамо утисак њене пуне уклопљености у магистралу српске књижевне традиције: њој претходе усмено наслеђе, Вук и Његош, српски реалисти и Бора Станковић, па се Андрићево дело са ваљаним разлозима чита и као велика синтеза дојакошњих приноса националне баштине. Означавујући и пресудно одређујући епоху модернистичког преиспитивања нове позиције човека у свету коју је, поразним историјским искуством, озваничио и трагички обојио 20. век, Андрић је скупа са својим великим савременицима, какви су Милош Црњански и Меша Селимовић, успоставио нови приповедни канон српске књижевности, који обавезује писце који су дошли после њих: Борислава Пекића, Данила Киша, Драгослава Михаиловића, а који снагу свога озрача не губи ни у нашем добу, него је са протоком времена само појачава. Кратко речено: Андрић је писац који је постао мера вредности српске књижевности, према њему се свеколико писање на српском језику одређује и управља; Андрићева реченица је основна реченица, реченица свих реченица модерног српског приповедања.

Тако изгледа гледано с краја. С почетка, све је, ваљда, било друкчије. И Андрић је, мада свестан снаге дара који је носио, некада као терет и мучку, али углавном као велику радост, не узносећи се, стално сумњао у порив и сврху свог писања, не одустајући од њега. Из те здраве сумње свако ко пише имао би се и данас чему научити. Човек пише да би се изразио, и нешто себи и другима рекао, али се никада не може ослободити сумње хоће ли га неко заиста чути. И та сумња, која понекад зна да делује парализујуће, део је људске природе, њених ограничених и орочених моћи. Андрић је то знао боље од других, и приповедао нам је о томе, позивајући и показујући својим примером да је човек, упркос сталном питању зашто и чему чини то што чини, дужан да уради највише колико може и најбоље што може, упркос ограничењу и орочености сопствених настојања. Нема случајности ни произвољности, никоме не пада с неба: тек тада и једино тада када се човек дадне цео и без остатка можда ће му се нешто мало вратити. Данас смо овде да се великом писцу захвалимо за све што нам је дао, и да му тим поштовањем вратимо онолико колико можемо. Он се неће љутити што је то што чинимо и касно и мало. Право говорећи, за самог човека је увек касно, и увек је мало. Јер, људски се напори чувају у грађевинама. Андрић нам је оставио једну од највећих и најлепших које имамо.

## РЕПОРТАЖНИ ЗАПИС

*Породица Нинковић-истакнути сточари подно Сјемећа, обновили попаљено домаћинство на надморској висини од 1200 метара*

## ВЛАСТИТИМ РАДОМ ДО СВОЈЕ ФАРМЕ

Вишеград април 2010,

**М**омир Нинковић (46) могао је и данас са породицом живјети у алтернативном смјештају у Вишеграду, али је још 2000-те године одлучио да прекине са том, како каже, неизвјесношћу око посла у фирмама, нередовним платама и безперспективности.

У најкраћем, један је од ријетких у Вишеграду који је прије десет година оставио посао пекара и са породицом се вратио на имање у село Копито, испод планине Сјемећ, на надморску висину преко 1200 метара.

И није се покајао.

-Богами, у почетку је било тешко јер сам са родитељима, стрицом, супругом и троје дјеце дошао на рушевине, јер су сви објекти и двије куће били спаљени у посљедњем рату. И тако, радећи у шуми на извлачењу балвана, двије године смо провели у стричевој кући, са најлонима на прозорима, присјећа се Нинковић.

Упоредо са тешким, али добро плаћеним пословима у шуми Нинковићи су почели обнављати једну, па другу кућу, изградили нову и знатно већу стају, све пратеће објекте, те набавили пољопривредне машине, практично све што је неопходно за једно сеоско домаћинство.

-И тако, мало по мало, крава по крава, убрзо смо напунили стају, и то властитим средствима. Тако данас имамо 11 високостеоних музних крава, четири бика за рад у шуми, те петоро товних јунади, каже Никитовић, додајући да је максимално избјегавао подизање кредита, тако да је до сада за унапређење властите сточарске фарме једино искористио развојни кредит општине Вишеград у износу од 15.000 марака.

-Не волим да се задужујем и највише вјерујем властитом раду и властитим улагањима, каже Нинковић.

Њихово имање подно обронака Сјемећа, које се простире на преко 25 хектара, природно је за-



штићено узвишењима и високом црногорицом, тако да су овдје чак и зиме знатно лакше.

-Ово је прави рај за сточарство. Комплетно имање је у сунчаној страни. Зиме јесу оштре, али је знатно топлије него горе на Сјемећу, а опет љети много пријатније него доље у Дринској котлини, у Вишеграду. Пашњаци и ливаде су идеални. Размишљали смо и о набавци оваца, али смо одустали јер су оне много захтјевније, прије свега због чувања, прича Никитовић.

Питамо га због чега су одустали од откупа млијека?



-Предавали смо у вишеградску фабрику сира, коју је купила "Александрија". Не знам зашто, али ти људи нису били коректни са бројним сточарима, тако да смо сви прекинули са предајом млијека. Прије свега због нередовних исплата и дугова, а нејасно је како никада нисмо добили ни премије од стране Министарства пољопривреде Републике Српске, које је мљекара сигурно наплатила, појашњава Нинковић.

Он каже да ни остале мљекаре, које на овом подручју откупују млијеко, нису много коректније, сматрајући да би се откуп свих пољопривредних производа морао ријешити системски и заштитити домаће пољопривреднике, прије свега обезбјеђењем тржишта и пристојних откупних цијена.

-Супруга је одавно савладала наше традиционалне рецепте спремања димљеног кајмака и сира, који имају рок трајања и по три мјесеца, тако да смо се опредјелили за то. Јесте да је смањена куповна моћ становништва, али још никада нисмо изашли на пијачну тезгу. Све млијечне производе продајемо, буквално, телефонски. Чак имамо и резервације, тако да нисмо ништа изгубили од престанка предаје млијека у откуп. Чак шта више финансијски нам је ово исплативије, тврди Нинковић.

Прича нам да су у посљедње вријеме опале дневнице за рад на извозу балвана, због чега ће



привремено престати са тим пословима, а више се базирати на сточарство и ратарство, прије свега на производњу кромпира, који је овдје идеалног квалитета.

-Намјеравам продати бикове и проширити број музних крава на петнаестак, те набавити још јунади за тов. Тов уз љетну испашу је изузетно исплатив, јер једно грло у сезони добије између 150 и 200 килограма, истиче Нинковић.

*С.Хелета*

### **УСПЈЕХ АНГАЖОВАЊЕМ ЦИЈЕЛЕ ПОРОДИЦЕ**

Момир Нинковић, кога смо пред стајом у вечерњим часовима затекли након што је стоку дотјерао са испаше, каже да је за њихов успјех и примјерне резултате заслужна комплетна породица.

-Поред мене ту је отац Будимир, мајка Драгица, супруга Јела, два сина и кћерка, који се школују, а за становање смо им купили кућу у вишеградском насељу Околишта. Да сам остао у граду до сада би можда и посао изгубио. Овако смо поново своји на своме, унаприједили имање, и стекли финансијску сигурност, на основу које можемо сви скупа безбрижније гледати на нашу будућност, каже Нинковић, додајући да им дјеца обавезно припомажу викендом, а посебно у сезони главних пољопривредних радова.

## ЋУПРИЈА

*Праћење активности на санацији и заштити Вишеградске ћуприје на Дрини*

# НА РЕДУ ЈЕ КОМПЛЕТНА САНАЦИЈА

Вишеград, мај 2010,

**М**ачелник општине Вишеград Томислав Поповић, са сарадницима, информисао је крајем маја Барбару Форграши, представника Савјета Европе, Алису Марјановић, представника Комисије за извјештавање према УНЕСКО-у и Мирелу Мулалић-Хандан, извршног секретара Комисије за националне споменике БиХ, о проведеним и наредним активностима на заштити моста Мехмед-паше Соколовића и његовог окружења.

Он је подсјетио на бројне пројекте који су реализовани у припремној фази најављене рестаурације и санације вишеградске ћуприје на Дрини, те на пројекте везане за скори долазак туристичке ускотрачне пруге до Вишеграда, чиме се стварају услови за снажнији развој туризма, једне од најперспективнијих грана у Вишеграду и његовој околини.

Мирела Мулалић-Хандан је подсјетила на све обавезе у вези заштите моста, као и на активности које су почеле 2003. године, када је у циљу његове заштите преко њега забрањен саобраћај свим моторним возилима.

-Од самог почетка тих активности у цијели посао се укључио Савјет Европе преко свог пројекта заштите угрожених споменика свјетског наслеђења. Овај пројекат Савјета Европе у новембру ове године прераста у нови пројекат под називом "Љубљана процес два", који предвиђа прикупљање финансијских средстава за сана-

цију угрожених споменика, подсјетила је Мулалић-Хандан.

Барбара Форграши се посебно интересовала какав утицај на локалну заједницу и људе у њој имају активности на заштити и рехабилитацији вишеградске ћуприје на Дрини, ојјенивши да је током протеклих седам година општина Вишеград показала завидну спремност, сарадњу и активности у том правцу.

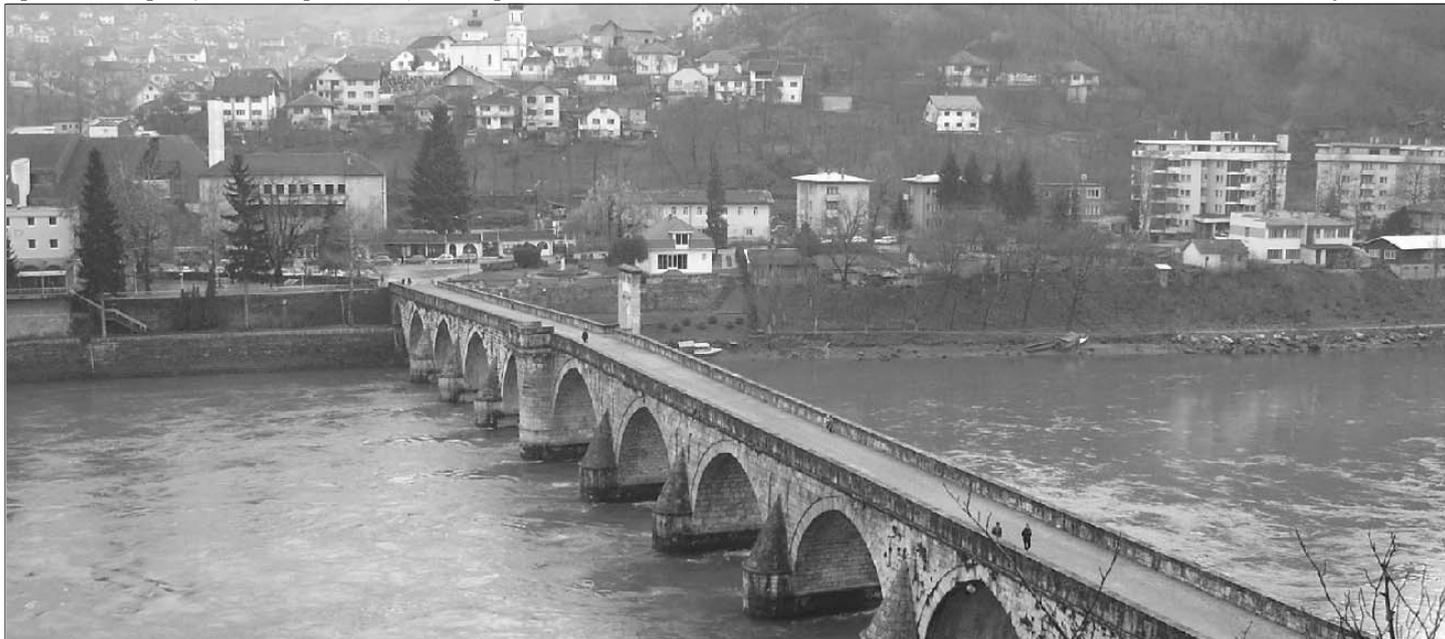
Она је нагласила да је ћуприја на Дрини у Вишеграду један од најзначајнијих културно-историјских споменика за који Савјет Европе показује велики интерес.

На састанку је наглашена потреба обезбјеђења додатора и за реализацију уређења и градње бројних планираних садржаја у контактної зони ћуприје на Дрини, те наглашена потреба за још активнијим радом комисије за мост.

Сви истражни радови, које је провела Турска агенција за међународну Сарадњу су завршени, укључујући и пројектну документацију, тако да се овог љета очекује почетак радова на комплетној рестаурацији и санацији Моста Мехмед-паше Соколовића, који је од 2007. године на УНЕСКО-вој листи свјетске културне баштине.

Цјелокупне послове око рестаурације и санације, који се цијене на око 3.500.000 евра, финансираће Влада Републике Турске.

*Љ. Муганчић*



У Вишеграду 19. априла потписан Протокол о развоју и извођењу санационих и рестаураторских радова на мосту Мехмед-паше Соколовића на Дрини

## ЋУПРИЈИ СЕ ВРАЋА НЕКАДАШЊИ СЈАЈ

Вишеград, април 2010.

У Вишеграду су 19. априла предсједник Државне комисије БиХ за УНЕСКО Средоје Новић, министар просвјете и културе у Влади Републике Српске Антон Касиповић и начелник општине Вишеград Томислав Поповић потписали Протокол о развоју и извођењу санационих и рестаураторских радова на мосту Мехмед-паше Соколовића на Дрини са Невзетом Јесилером, доректором Турске управе за међународну сарадњу у БиХ.

По ријечима Невзета Јесилера након парафирања овог протокола очекује се сагласност за извођење радова од стране Републичког Завода за заштиту културно историјског наслеђа из Бања Луке, након чега ће услједити расписивање међународног тендера за одабир извођача санационих и рестаураторских радова на вишеградској ћуприји на Дрини.



-Турска Влада је за ове послове одобрила 3.500.000 милиона евра, у шта је урачунато 300.000 евра колико је износила израда пројектне документације и потребни истражни радови. Како се ради о специфичним пословима на мосту старом скоро пет вијекова очекујемо да ће извођач радова бити једна од специјализованих фирми из Турске, рекао је Јесилер, нагласивши да би, уколи-

ко се на вријеме обезбједи преостале дозволе, главни радови могли почети прије лета.

Он је подсетио да је пројектом предвиђена комплетна санација камених кула, свих оштећења и неоригиналних дијелова, укључујући и замјену камене ограде и камене калдрме, као и расвјете, која ће бити скривена како неби нарушавала овај културно-историјски споменик.

-Поред моста планирана је и рестаурација окружења око њега, како би цијели простор изгледао што вјерније времену његове градње, рекао је Јесилер.

Средоје Новић, предсједник Државне комисије БиХ за УНЕСКО је изразио задовољство потписивањем овог протокола, нагласивши пуну подршку са нивоа БиХ свим учесницима на досадашњим и будућим активностима на санацији ћуприје на Дрини, а посебно турској влади.

-Овдје се ради о изузетној културно историјској вриједности која је с правом уврштена на листу свјетске баштине УНЕСКО-а, о културном добру које је значајно не само за Вишеград и БиХ, већ за цијели свијет, истакао је Новић.

Министар просвјете и културе Републике Српске Антон Касиповић је рекао да се ово министарство активно укључило у досадашње послове, па ће тако активно пратити активности и на санацији и рестаурацији ћуприје.

-Ово је грађевина коју је нобеловац Иво Андрић својим романом уврстио у свјетски познате културно историјске споменике. Сад је дошло вријеме да се овом мосту врати некадашњи сјај, нагласио је Касиповић, напоменувши да ће Влада Републике Српске, ресорно министарство и општина Вишеград учинити све да административне дозволе и друге сагласности не буду препрека што скоријем почетку ових радова.

Начелник општине Вишеград Томислав Поповић је подсетио на обавезе општине Вишеград, најављујући да ће наредних дана бити измјештене водоводне цијени, те каблови од струје и телефона, а обезбједиће се и најбоља локација за вађење камене седре, као и кречњака, неопходних са планиране радове на мосту Мехмед-паше Соколовића.

*Љубомир Муганчић*

## РЕПОРТАЖНИ ЗАПИС

Глумица Ивана Жигон, осведочени српски патриота, приредила јединствен час историје за децу која бораве у Институту “Чигота” на Златибору

## “КОСОВО ЈЕ КОЛЕВКА ПРАВОСЛАВНЕ ВЕРЕ”

**К**ада је Ивана Жигон запевала песме “Ој Косово” и “Видовдан” деца су устала и запевала заједно са њом.

-Доста сам крхка и слаба, и физички и психички, али сам успела да учиним много тога у животу, поготову за Косово, каже Ивана Жигон.

Невероватном вољом и енергијом располаже Ивана Жигон, глумица и осведочени српски патриота. Иако се у последње време потпуно посветила свом синчићу, она је нашла времена да, вече уочи српске Нове године проведе у институту “Чигота” на Златибору, са децом која у овој медицинској установи бораве по програму скидања сувишних килограма. Иако је на Краљевом тргу у центру Златибора у исто време био приређен величанствени ватромет, деца гости “Чиготе” и ученици Основне школе “Димитрије Туцовић” из Чајетине, њих близу стотину, провели су незаборавно вече у дружењу са Иваном која је том приликом промовисала свој ДВД “Ој Косово, Косово”.



Када је запевала песме “Ој Косово” и “Видовдан”, сва деца окупљена у малој сали “Чиготе” спонтано су устала са својих столица и запевала заједно с њом. Био је то, уистину, дирљив тренутак, а лица неколицине старијих присутних, међу којима је у име организатора била Мирјана Црнчевић, управник библиотеке у институту “Чигота”, оросиле су сузе.

“У Ивани је невероватна количина енергије и емоција”, кратко је прозборила Мирјана Црнчевић.

-Није случајно да на овакав начин и на српску православну Нову годину треба да се подсећамо Косова и Метохије, колевке српске културе коју у Русији с правом називају “темељем православља”. Због чега је Косово толико важно за нас? - Оно је колевка наше духовности, тамо је више од хиљаду наших светиња које су угрожене, а тамо су и српска деца која су такође угрожена. И морамо се стално подсећати на то. Ако некада будете имали прилику, идите у Високе Дечане, да видите најлепше фреске на свету, да видите Велику Хочу, косовску Свету Гору са 11 манастира где данас живи само 500 Срба, да научите чудесно лепу песму Десанке Максимовић “Грачаница”. “Ех, Грачанице, да си нам бар јабука да те можемо ставити у недра и угрејати тако студену од старости”, причала је Ивана Жигон, рецитовала и певала, док су деца упијала сваку њену реч, покрет, осмех и грч на лицу.

Испричала је и то како је била веома срећна када је једна девојчица у школи на Златибору, показала да зна чувене стихове Добрице Ерића “Пркосна песма”. Говорила је и о Друштву српско-руског пријатељства, о ансамблу “Косовски божури” основаном пре пет година-једној великој хуманој породици која пуно путује по Србији, Русији и другим православним земљама, преносећи истину о Косову и Метохији. Запевала је са окупљеном децом песму “Тамо далеко”, рецитовала Десанкину “Грачаницу”, Ерићеву “Пркосну песму” и говорила им о Призрену, Штрпцу, Лапљем Селу, Ранилугу, Церници и другим угроженим српским местима на Косову и Метохији, где је била са Сибирским витезовима и у којима још има пуно деце који воле да с њом певају.

-Ова деца на Златибору су ми дала најлепши могући поклон за српску Нову годину. Доста сам крхка и слаба, и физички и психички, али сам успела да у животу много тога учиним, поготову за Косово и Метохију. То ми даје енергију, и то је чудесан задатак који ме одржава. На Косово у последње време не идем често, јер сам родила сина и хоћу да будем добра мајка. Али, то ми веома тешко пада, Косово ми недостаје, а теши ме што ће бити још прилике за то са хором “Преподобни Јован Дамаскин” из Петрограда, с којима планирам гостовање у Штрпце и Велику Хочу, прича Ивана Жигон, најављујући гостовање у Београду и по Црној Гори.

Светислав Тијанић

## Умјесто In memoriam-а

Како се познати сликар и писац Момо Капор развишао са родним градом-Сарајевом

## ТРИЛОГИЈА ЋЕ СИГУРНО “УЋИ” У САРАЈЕВО

Вишеград (10. јуни 2007. специјално за Соко),  
**К**ако су се развишли Момо Капор и његов родни град Сарајево, причали смо ових дана са познатим сликаром и писцем, након изузетно успјеле књижевне вечери у манастиру Добрун код Вишеграда.

Капор каже да он није доживио судбину протјераних интелектуалаца из БиХ, јер се из Сарајева одселио за Београд још давне 1946. године, као дјечак од девет година.

-Касније сам, због тога што сам био избачен из београдске, три разреда Гимназије завршио у Сарајеву, станујући и често летујући касније код баке. То су моје три кључне године у животу кад се рађају прве љубави, први неуспеси и мали успеси. Сарајево је, с тога, урезано у биографију мог срца и моје душе. Дакле, сви каснији напади на мене адресирани су управо на то моје административно порекло из Сарајева по рођењу, прича Капор.

Али, као што то обично бива долази до куршлуса између њега и родног града, што је кулминирало 1972. године, од када су се, како каже, развишли, нешто слично као Џемс Џојс и његов родни град Даблин о коме је све најлепше написао, а после двадесете године живота у њега се више никад није вратио.

-То су односи писац-град који често са собом носе страст и мржњу. Ја сам написао Сарајевску трилогију, ретку у ширем окружењу, сем Дубровачке Иве Војновића. Данас је, на жалост, Сарајево једини град у региону у који се књиге његове и моје трилогије уносе и читају илегално. Ја немам времена да чекам да уђем у Сарајево и да видим моје књиге посвећене родном граду у изложима књижара и на полицама библиотека. Али зато Трилогија има бескрајно времена за то и она ће, без сваке сумње то дочекати.

Он даље додаје до је до сада написао четрдесетак књига, а у Вашингтонској библиотеци имају чак његова 52 наслова, јер су књигама прикључили и монографије које је писао о сликарима.

-А од свих тих силних књига ни једна једина и никада није објављена у Сарајеву. Нити је у том граду икада и једна моја слика била излагана, па макар ни уз мој скромни јубилеј 50 година бављења сликарством, тврди Капор.

С друге стране, Капор каже да су сви напади на њега као писца ишли из Сарајева и увјек су били “због глуposti и примједби на његову слободу писања”.

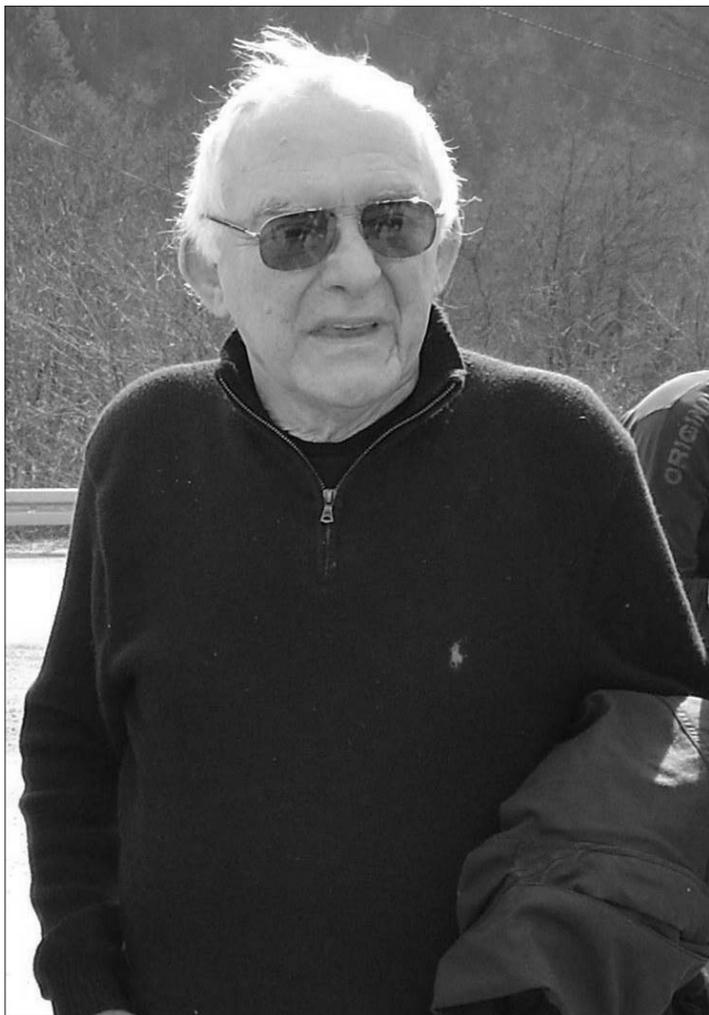
-Писао сам тако да сам се родио у сарајевској улици Краља Александра, поред Катедрале, где нам је бака становала на првом спрату куће у једној слепој улици, са таблом имена улице на фасади. У кућу су 1941. године дошли неки бубуљичави, масни типови, прошли на терасу и скинули таблу са натписом улице, бацивши је на тло, гдје ју је ногама изгазила гомила комшија-муслимана. Тада су на то место ставили нову таблу улице Др Анте Павелића. Онда су 1945. године поново дошли неки нови типови у кожним мантилима, скинули Павелићеву таблу, бацили је на тло, а они исти који су скакали 1941. године по табли Краља Александра, изгазили су Павелићеву таблу. Како су сви ти типови до терасе обавезно пролазили кроз трпезарију моје баке, питао сам је касније који су били гори, на што је она одговорила: “Ови посљедњи, било је блато, испрљали су ми ћилим”! Сад се тај дио, где је становала моја бака зове улицом Мула Мустафе Башескије. То је изузетно вредан хроничар Сарајева из 17. века, кога сам ја цитирао у мојој књизи “Чувар адресе”, тако да ми није жао што је добио ту улицу, нек му је ала, појашњава Капор генезу сарајевских напада на њега почетком седамдесетих година прошлога вијека.

За књижевност Бошњака у Босни и Херцеговини Капор тврди да је у својеврсном ћорсокаку.

-Нису успели у намери да направе лажну Гернику од Сарајева, мада су о томе направили праву поетику. Сва врата су им била и још увек су отворена, а ево никако не успевају да избаце ни једно једино ново књижевно име, које би по значају прешло границе Сарајева. А поред сарајевских на располагању су им штампарије широм Европе и света, гдје их ишчекују наклоњени критичари. У Сарајеву је, дакле, од Бошњака још увек најмлађи и најталентованији писац Абдулах Сидран. Тако се испоставило да је тачна чувена стара мисао да се, на жалост, глас њиховог књижевног стваралаштва не чује даље од Козије Ђуприје, констатује Капор.

Момо Капор, мада је закорачио у осму деценију живота, и даље са пуно елана и енергије пише и уз писање интензивно слика, само што недовољно излаже своја дјела. -Ипак, недавно сам са Међавника поручио колегама сликарима, чувајте се - долазим, јер иза мене је пола века сликарства, каже Капор.

Славко Хелета



*Размишљања доконог шетача*

## Имати и немати

Гладни столећима, купујемо више хлеба него што нам је потребно. А, онда га бацамо. Хлеб у ђубрету није добар призор. Он слуги на зло. И зло долази.

Видим, на тротоару контејнер за ђубре. Над њим нагнута млада жена у уфлеканој хаљини, која памти и боља времена. Нешто гледа. Некоме нешто говори.

Видим, из контејнера излази тамнопута девојчица дуге коврцаве косе. Она личи на Ботичелијевог анђела. Израња из ђубрета као мала Венера из шкољке и мутне морске пене коју је избљубао град.

Девојчица каже мајци: "Нема..."

Има ли краће и страшније речи у нашем језику од тог вечног "нема"? Та реч предуго траје.

Мајка каже: "Погледај још мало...", и дете поново ишчезава у ђубрету.

Стојим запањен тим призором. Мој пријатељ, и сам сиромашан, никада не баца остатке хлеба у ђубре. Он их ставља у пластичну кесу и полаже покрај контејнера. Хлеб волшебено ишчезава, чим овај уђе у кућу. Глад има четворе очи.

Гладни столећима, купујемо више хлеба него што нам је потребно. А, онда га бацамо. Хлеб у ђубрету није добар призор. Он слуги на зло. И зло долази.

Наши стари су нас учили да подигнемо комад хлеба који је пао на земљу, да дунемо у њега, пољубимо га и прекрстимо се. Једанпут сам видео принцезу Јелисавету како подиже комад хлеба који јој је пао, како га љуби и крсти се. Добар, заборављени обичај, пун поштовања према хлебу. Заборављен, као и стара реч - задужбина.

Стари београдски трговци, проглашени после рата окорелим капиталистима, оставили су иза себе задужбине. Шта је с новим?

Данас има много богатијих од њих, па опет, нико ништа не оставља. Стисли се и ћуте. Наши, који су успели у белом свету: нафташи, банкарни, индустријалци... нико да поклони граду чесму, јавну зграду, скулптуру, стипендију, топли оброк за сиротињу... Ко ме ће све то да оставе? Својој деци? Али, зна се: увек постоји генерација која стиче, и она друга, која расипа. Нико неће ништа понети на онај свет, када једанпут буде одлазио.

Изгубљене су све вере, сем религије стицања.

И ако су отимали, крали, експлоатисали, цицијашили, стари трговци, тадашњи контроверзни бизнисмени су, опет, све то остављали отачеству, да некако искупе грешну душу. Шта ми да оставимо? Шта су наше задужбине? Можда треба почети од нечег малог, готово неважног? Свет се не поправља великим гестима, већ ситницама. Можда, за почетак, треба остављати стари хлеб у пластичну кесу покрај контејнера? Две увеле виршле, допола попијен јогурт? Дотрајале ципеле? Какво време, такве задужбине! Могу сасвим лепо да стану у пластичну кесу.

Остављам је покрај контејнера и окрећем се после пар корака. Нестала је! Та наша мала задужбина некада се звала севап.

Шта је севап? То је кад чиниш добро дело, а остаток непознат. Нечија захвалност хранила би твоју сујету. Стара господа, у преврнутим громби-капутима, обилазе пијаце и скупљају лишће купуса, понеки отко-трљани кромпир, заборављену шаргарепу, два листа зелене салате... Преврћу по контејнерима и извлаче новине и недопушене цигарете. Зову их - ђуброселектори! Један носи карирану качкет (знам и чији је био). Они више немају обавезу да буду господа. Ослобођени су...

Недавно сам у неким новинама, у додатку "Некретнине", видео фотографије вила на Дедињу које се продају. Биле су ту и цене: шест милиона евра, четири и по милиона, три милиона, два и по... Занимљиво, међу тим ценама није било ниједне од милион евра - једине коју би могао да плати добитник Нобелове награде за књижевност, која толико износи. Невероватно да најславнији светски писац не може да купи ни најмању вилу у једном контроверзном београдском крају. Од часа кад сам то сазнао, престао сам да се надам Нобеловој награди. Не вреди; остаћу заувек у једној старој кући, грађеној 1926. године, са липом, чесмом и три комшије у заједничком дворишту, које ми с времена на време доносе тек испечене уштипке или парче гибанице.

Занимљиво, нови богаташи, потекли с југа, навикли на стари крај, око својих вила на Дедињу подижу високе

зидове са прорезима, налик на пушкарнице, а један од њих је на улазу у своје имање подигао праву Тријумфалну капију. Он има и грб, који је однекуд мазнуо: на њему су два лава (омиљене животиње у његовом селу), али ти лавови носе беле чарапе на црне мокасине.

Нема већег страха од оног кад човек осети да ће бити заборављен. Тај страх од заборава нагонио је најмоћније људе света да ангажују велике уметнике и да им буду мецене, па су тако Медичи и Сфорџе, као и многе папе, унајмљивали Микеланђела, Леонарда и Рафаела да би, уписани у историју њихових дела, препловили море времена и заборава.

Млади људи, у напону снаге и грознице стицања, не стижу да мисле о томе.

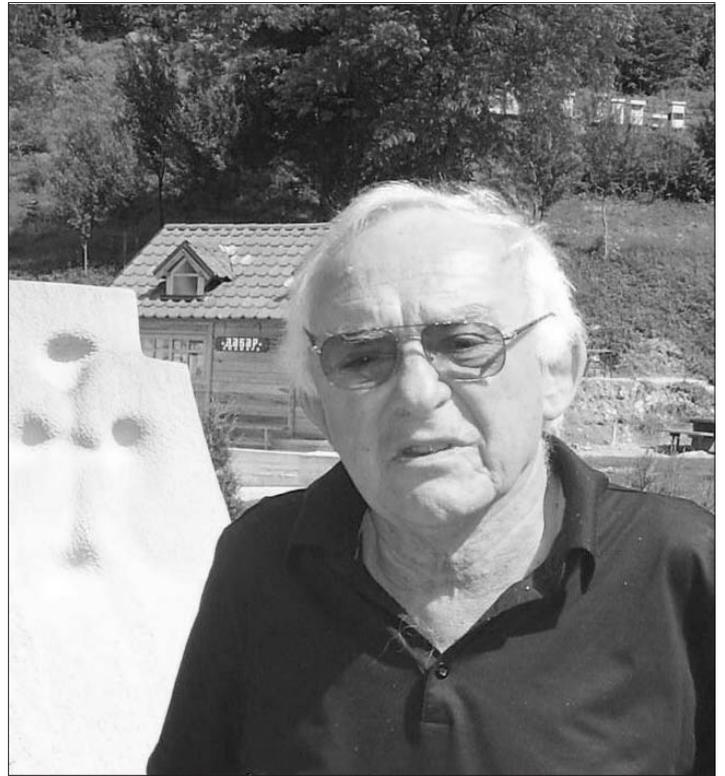
Гутајући енергију, време и простор, они верују да су вечни и не сањајући да ће им све то потрошити и упропастити, већ као што то бива, наредна генерација. Због тога су најмудрији од пребогатих још за живота остављали задужбине отачеству које их и данас сваког дана помиње. Илија Милосављевић, звани Коларац, тако, остави Београду велелепно здање, а његово име се сваке вечери још увек помиње. Он је био из села Колара, син абације и ратника аба-Милосава, са којим је једнога јутра 1813, бежећи од Турака, превеслао Дунав док је за старим чуном пливао њихов једини иметак - бело ждребе на повоју. Видим то јутро у бледој измаглици реке. Отац и син вежу свој чамац за дашчани док панчевачког пристаништа. Тамо даље је сточна пијаца на којој ће Илија Коларац постати најчувенији трговац надмудривши Грке, Цинџаре, Јевреје, Јермене и Турке - поставши Илија Србијанац или Сервијанер, чији ће товари брашна и крда свиња заплвити Дунавом ка горњим местима, а слава засметати кнезу Милошу, док ће злато потећи реком да би се једнога дана, много година после његове смрти, подигао Коларчев народни универзитет, у чијој ћемо дворани слушати Јохана Себастијана Баха - хладне одсеве метематике и кристала.

Треба се сетити и претече добротвора, грофа Саве Владиславића, званог Рагузински. Био је министар Петра Великог и Катарине, и богато је даровао манастир Житомислићи, који су, иначе, као ктитори, у четрнаестом веку подигли Храбри Милорадовићи, преци знаменитог руског Кутузовљевог генерала Милорадовића... Гроф Сава Владиславић је, иначе, поклонио Петру Великом Пушкиновог претка, Абисинца Ханибала, кога је цар ослободио ропства и начинио од њега свог генерала и племића.

Херцеговац Лука Ђеловић, који је у престоницу дошао са два динара у џепу и коме је Јован Дучић давао новац за железничку карту да се окане Београда и врати у Требиње, нежења и скроман човек који је читавог живота спавао на гвозденим војничком кревету, оставио је Београдском универзитету, сем велелепног хотела "Бристол", готово читаву Карађорђеву улицу и парк код Железничке станице.

Могли бисмо овако набрајати до миле воље, све до Игуманова, који је своју предивну палату поклонио Православној цркви, и Николе Спасића са задужбином

у Кнез Михаиловој, да бисмо се на крају сетили многих богаташа којима не пада на памет да дају ни мрвицу свога богатства народу из кога су потекли. Алави, као што их је Бог дао, гутају све чега се домогну, бежећи од генетске глади која их разједа изнутра.



Уз то, новопечени богаташи су изузетне циције, стипсе или џимрије, што би рекао народ - нарочито они што живе на Западу. Евро им је велики као кућа. Тако се некако удеси да ја, сиромах, плаћам пиће милионерима, јер они никада не носе кеш, а немогуће је кредитном картицом платити два оштра пића у пабу. Зато су и богати, јер никада ништа не плаћају. Не плаћа онај ко има, него онај ко се навикао да плаћа.

Где, тресе се империја за коју смо веровали да ће трајати вечно. Пуцају банке као презреле тикве, а криза се шири све до Европе. Кажу да ми то нећемо осетити, јер ионако немамо пара које би могле да пропадну. Као типичан Србин, ја, на пример, у банци имам неколико стотина евра, што се каже - ни за сахрану. Није ми жао и ако пропадну.

Ако икада умрем, што рекао друг Тито, мораће да ме сахране о државном трошку, у Алеји заслужних грађана, где ћу остатак вечности прележати, сигуран сам, уз неког са ким нисам говорио пола живота.

Бар ћемо се сити наћутати.

На крају, сетих се дивне мисли коју је волео да понавља мој покојни пријатељ, Хиландарац, отац Митрофан: "Наше је само оно што поклонимо другима." А из ђубрета поново излази тамнопута девојчица блиставих очију и каже мајци: "Нема!" И поред свега, лепа и насмешена, она излази попут заштитног знака за наду. У том тренутку, некоме, ко зна због чега, застаје залагај у грлу.

*Момо Канор*

## ИСПРАВЉЕНА НЕПРАВДА

Како је чувеној пјесми “У лијепом старом граду Вишеграду” избрисана па након шездесетак година враћена задња строфа

## НЕДОВИЋЕВ ЖАЛ ЗА СРБИЈОМ И КИКОМ “ИЗАШАО ИЗ КАРАНТИНА”

**М**ало који заљубљеник праве народне пјесме није слушао или пак пјевушио пјесму “У лијепом старом граду Вишеграду”.

Ова својеврсна химна Вишеграда, препознатљива по своје четири строфе, пјева се преко шест деценија, без обзира на границе, вјере и нације, а многи и данас мисле да је спјевана у народу.

Ипак, истински познаваоци праве народне пјесме рећиће вам да је ову пјесму давне 1936. године, за вријеме боравка у Вишеграду, написао и компоновао Крагујевчанин Драгиша Недовић (1916 - 1966).



Још мање је знано да је ова пјесма у оригиналној верзији носила наслов “Јутрос рано слушам”, да је била посвећена дјевојци Кики са Бикавца, познатог узвишења изнад центра Вишеграда са погледом на чувену ћуприју на Дрини, те да је имала

и пети стих, који је све до недавно био у својеврсном карантину.

### **УМАЛО ДА ДОБИЈЕ СВОЈУ УЛИЦУ НА БИКАВЦУ!**

И поред тога што је својом пјесмом прославио Вишеград, Драгише Недовића, сем у ријетким новинским присјећањима, “нема” у граду на Дрини, гдје је провео своје најбурније младачке и стваралачке дане. Недавно је “мало фалило” да баш на Бикавцу добије своју улицу. Одборници су, ипак, одлучили да им више одговара назив Бикавачка(!), умјесто улице Драгише Недовића. Шета што предходно одборницима нису подјелили ЦД-и са снимком пјесме “У лијепом старом граду Вишеграду”!

Та “заборављена” строфа ове лијепе пјесме, заједно са одавно позната четири, прије три године је објавила Туристичка организација Вишеграда у свом промотивном каталогу, а у свој репертоар пјеловиту је уврстио и познати пјевач Радиша Урошевић.

Пјесма је постала својеврсни хит предходне Југославије, након што је средином педесетих година прошлога вијека снимео, тада популарни босанско-херцеговачки пјевач народне музике Химзо Половина (1927-1986), али без поменутог

### **ПЈЕСНИК ИНСПИРАЦИЈЕ**

У књизи коју је овом Шумадинцу посветио његов пријатељ, професор др Драган Батаљевић, пише да је Недовић био “боем, особењак и сиромашак”, да је путовао по краљевини Југославији и успут писао љубавне и друге пјесме. Батаљевић пише да је, пред крај живота, Недовић причао како о његовом животу мало ко зна да ли је био сретан. “Живео сам друже, у вечитој беди. Песма ми је била утеха и лек”, писао је Недовић.

Без сваке сумње, Недовић није писао и компоновао по наруџби, већ по инспирацији и за своју душу.



*Породица Драгише Неговића*

пете строфе: “Устај испрати ме морам да путујем/  
у Србију идем моме родном граду/за тобом ћу Ки-  
ко вјечно да тугујем/ зашто сам те саму оставио  
младу”.

Хроничари су забиљежили да је након тога Не-  
довић дигао узбуну и најавио тужбу против Поло-

### **НЕДОВИЋЕВ БОЕМСКИ СТВАРАЛАЧКИ ПУТ**

Немирног боемског духа, са само 16 годи-  
на, како су забиљежили хроничари, 1932.годи-  
не Драгиша Недовић креће са гитаром пјешнице  
на дугогодишњи пут “како би народ чуо његову  
музику”. Тада настаје његова култна пјесма “Си-  
ромах сам друже”, затим непролазне “Стани,  
стани Ибар водо”, “Обраше се виногради доле  
крај Тополе”, “Лепе ли су нано Гружанке девој-  
ке”, “На Морави воденица стара”, “Јесен прође  
ја се не ожених”, “Ајд’ д’ идемо Радо”..., а бора-  
већи у Босни пише непролазне пјесме: “У лије-  
пом старом граду Вишеграду”, “Из Босне се  
једна пјесма чује”, “Босанске ме пјесме заније-  
ше”, “Прођох Босном кроз градове”... Пут га  
даље води у Далмацију гдје, уз изванредну моћ  
прилагођавања локалном мелосу, пише пјесме  
“О липа ти незнанко”, “О бродићу бели”, “Маре  
Маре, срићо моја”, познатију као “Кад си била  
Мала Маре”. Након пар година враћа се у Кра-  
гујевац, гдје га затиче Други свјетски рат, а на-  
кон четири године заробљеништва у Дорма-  
гену сазнаје да је велики број његових текстова  
уништен. Ипак, наставља да пише пјесме, када  
настаје тужна пјесма “Плућа су ми болна”. Иза  
њега је остало преко 400 пјесама, а без оних нај-  
бољих незамислива је било каква озбиљнија за-  
бава или светковина широм Србије, Босне и  
Херцеговине, Далмације...

вине због краће пјесме, а посебно због изоставља-  
ња посљедње строфе. Тадашње власти су ипак  
успјеле да донекле изгледе спор, након чега је  
Химзо Половина на другом издању плоче, као ау-  
тора потписао Драгишу Недовића. Но и у овом из-  
дању пјесма није имала посљедњи стих у коме се  
помиње Србија и дјевојка Кика!

Дали ће познати народњаци слиједити при-  
мјер Радише Урошевића, снимити и почети јавно  
пјевати ову популарну пјесму и са “заборављеном”  
строфом показати вријеме.

Било би то добро и за исправљање дугогоди-  
шње неправде према Драгиши Недовићу. У Ви-  
шеграду вјерују да ће “заборављену” строфу  
ускоро усвојити поклоници народне музике, по-  
себно у Србији. Но, ипак сматрају да ће то ићи те-  
шко или готово никако у Бошњачком делу Босне и  
Херцеговине, гдје за ову пјесму одавно сматрају да  
је изворна и само “њихова”!

*Славко Хелета*

### **ОРИГИНАЛНА ВЕРЗИЈА**

#### **“ЈУТРОС РАНО СЛУШАМ ”**

*У лијепом старом граду Вишеграду  
Гдје дубока Дрина вјековима тече  
Остаде ми само тужна успомена  
Ашиковах с драгом скоро свако вече.*

*Па и јутрос слушах пјевају славују  
На Бикавцу брду града Вишеграда  
Устај цуро мала ружо процвјетана  
Већ је зора рана Дрину обасјала.*

*Ево сам ти дошхо, сједим на Бикавцу  
Слушам Дрина хучи нови дан се спрема  
Све је као некад пјевају славују  
Само тебе драга на Бикавцу нема.*

*Вишеграде граде гдје је моја драга  
Кжо да са мношћем никад сретна није била  
Гледао сам Дрину док ме је љубила  
Зар је наше ноћи већ заборавила.*

(“заборављена” оригинална строфа)

*Устај испрати ме морам да путујем  
У Србију идем моме родном граду  
За тобом ћу Кико вечно да тугујем  
Зашто сам те саму оставио младу.*

(Ову пјесму, познатију као “У лијепом старом граду  
Вишеграду” Драгиша Недовић је написао у Вишегра-  
ду 1936. године)

## ЗАПИСИ

## ГЕЛЕРИ У ЉУБАВНОМ СТИХУ

Мачкат код Ужица

**Д**ок су многи у рату гледали како да сачувају живу главу и бježали од гранатирања у склоништа, Славенко Стојановић је у сарајевском олимпијском насељу склањао и чувао читаву малу библиотеку књига. Најтеже му је, каже, било када прође улицом и види бачене књиге на сметлишту.



-Доста пута сам гледао бачене књиге, мокре од кише. Покупим их и однесем у стан да се суше. Али у Сарајеву тада није било енергената и нисам имао на чему да их осушим. Нисам могао да пустим да пропадну, па нађем стари лист папира, ставим између листова и тако по неколико дана сушим по један лист, прича Стојановић и додаје да је многе књиге спасавао из пожара на којима је остао неизбрисив траг црне гаревине.

Из пламена је извукао и спасио збирку "Свјетске љубавне поезије".

Интересантно је како је Стојановић чувао и преносио књиге од уништења у сарајевском ратном вихору.

-Имао сам ново ауто и близу њега је пала граната. Срећом није га уништила али тада сам помислио да тако могу страдати и моје књиге. Одмах сам их преселио у подрум. Међутим, доље је једног дана пукла цијев од воде и почела плавити цијели простор, па сам морао брже боље носити преко хиљаду књига на пети спрат. Али након неког времена почела је цурити вода са крова и поново је пријетило уништење мојим књигама. На крају сам

их пренио код сестре на Бјелаве, прича Стојановић.

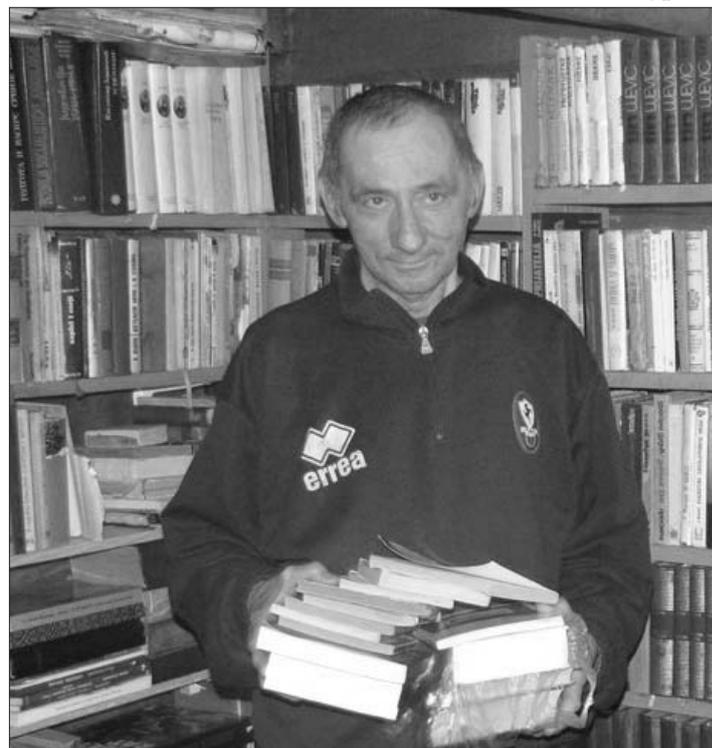
Када је 2000. године одлучио да се врати у родно село Мачкат код Ужица, одакле је са 20 година отишао у Сарајево за послом, прво је размисљао како ће пренијети око 1.200 књига преко границе.

-Морао сам прво отићи у шпедицију да видим шта са књигама. Кажу могу пренијети пет књига али преко хиљаду никако. Онда су ми рекли да морам направити списак свих књига под називом и редним бројем. То је био обиман посао али ја нисам одустајао, прича Стојановић.

Након доласка у Мачкат одмах је тамошњом Основној школи поклонио 100 књига, а остале уредно сложио у стару кућу брвнара и формирао праву малу библиотеку. Људи који га познају често сврате да прочитају неко штиво из богате збирке Андрића, Селимовића, Ћопића, Толстоја, Достојевског и других познатих писаца.

Стојановић у родном Мачкату живи са супругом Томком гдје и данас сакупљају књиге и поручују: "Неко воли злато, неко путовања, а ми смо увијек највише вјеровали књигама из којих смо много чему у животу научили!"

*М. Андрић*



*Раде Чарапић из Новог Горажда, са колегама младим стручњацима из Београда, са својим системом уштеде струје у градској расвјети конкурисао чак и "Филипсу"*

## ШТЕДЕ СТРУЈУ У ДОХИ

Ново Горажде, мај 2010,

**П**ројекат под радним називом "Содијумлајт" (Sodiumlight), чија је сврха прављење система за ефикасну контролу јавне расвјете, започет је у Београду као сарадња неколико младих стручњака из разних области софтверског и електро инжењеринга, међу којима је Раде Чарапић из Новог Горажда.

Након што се систем показао поузданим и изузетно корисним недавно је представљен на Блиском Истоку, у Дохи, главном граду Катарa, тренутно једном од највећих свјетских градилишта.

У конкуренцији три фирме, међу којима је био и чувени "Филипс", "Содиумлајт" пројекат, који је у Дохи заступала фирма Скајтек (Skytech) из Бахреина, задовољивши строге критеријуме конкурса, добио је понуду за постављање тест система на 1000 лампи градске расвјете.



-Потреба за прављењем овог система јавила се ради све учесталијих захтјева из регионалних јавних управа Србије, Бугарске, Хрватске, Словеније, Црне Горе и БиХ за економичнијим системима јавне расвјете, због великих и нерационалних трошкова одржавања и потрошње досадашњих система, као и испуњавања смјерница ЕУ у вези са рационалном потрошњом енергије и смањења загађења животне средине, каже Чарапић, појашњавајући да се идеја система заснива на централизованој и даљинској контроли расвјете, која је потпомогнута модерним софтверско-хардверским компонентама, које омогућавају даљинску и аутоматску контролу паљења и одржавања интензитета расвјете у току једног дана, односно ноћи.

Чарапић објашњава да је за разлику од досадашњих система јавне расвјете, који су активни током цијеле ноћи са стопостотном снагом, при чему максимално троше енергију и друге ресурсе, "Содијумлајт" систем омогућава прављење шема паљења и даљинског контролисања интензитета расвјете на рационалан начин.

### ЕКИПА ЗА РЕСПЕКТ

Поред Рада Чарапића из Новог Горажда у тиму младих стручњака окупљених у Београду око пројекта "Содијумлајт" су Марко Параушић из Пераста (Црна Гора), Илија Антонић из Котора (Црна Гора) и Милош Милић из Костолца у Србији.

-Добром праксом се уочило да максимална освјетљеност градских улица није потребна у току цијеле ноћи, већ само у вријеме највећег интензитета саобраћаја који је обично од 22 до 23 часа, а у приградским и краће, док би остатак времена расвјета могла да се користи са смањеним интензитетом, зависно од конкретних потреба. При томе је могуће реално оствари значајне уштеде у електричној енергији и животном вијеку сијалица. Наш систем омогућава и разноврсне начине праћења одржавања лампи, индикација о кваровима, паљења одређених система путем СМС порука, дограђивања система додатним системима, као што су праћење интензитета саобраћаја, температуре улице, интензитета освјетљености и загађење, истиче Чарапић.

Током израде овог система Чарапић и његове колеге развили су технологију за управљање умреженим електричним уређајима чија примјена се шири и на друге области, као што су пројекти "паметних кућа", "паметних зграда", "вјештачких острва", "контрола наводњавања и рационалне употребе водених ресурса".

-Током презентација у Дохи, договорили смо сличне пилот пројекте за "вјештачка острва", те још двије презентације у Оману и Бахреину, додаје Чарапић.

Он је најавио имплементацију једног мањег тест система и у општини Ново Горажде.

-До краја године у Новом Горажду планирамо извршити тестирање нашег система, тако да ће то практично бити прва општина на просторима БиХ и РС која ће бити корисник овог изузетно корисног и штедљивог система, каже овај млади и изузетно даровити стручњак.

*С. Хелета*

Срећа и туга ренџера Парка природе "Мокра Гора" Милојка Бјелића

## ЋЕРКЕ ДОЛАЗЕ, СРНЕ ОДЛАЗЕ...

Мокра Гора, мај 2010,

**М**илојко Бјелић, ренџер Парка природе "Мокра Гора", високи и широки Мокрогорац, као од Шаргана одваљен, ономад је по други пут постао отац. После ћерке Невене, супруга Мира родила му је и ћерку Николину. Кад су утихнуле зданице и песме, кад су се испразниле флаше и чаше, Милојко је загњурио главу у шаке..., па позвао пријатеља и ренџера Радојка Турудића и рекао му:

### **Мира: "Разговарала сам са Таром"**

Мира Бјелић каже да су јој и Лана и Тара толико биле прирасле за срце да се једва растала са њима.

- То су невероватне животиње. Ја сам са Таром разговарала. Имала сам утисак да ме разумела, да је знала шта јој причам. Лана и моја ћерка Невена су заједно расле, заједно сам их хранила, заједно су се брчкале у базенчићу... Плашим се и за моје лепотице како ће се снаћи у шуми... Волела бих више од свега да их поново видим... Ако се врате, нека знају да им је наша капија увек отворена, да је овде њихов други дом! - каже Мира.

- Радојко морам да се растанем са мојом маленом, морам да пустим Тару!

- Па, добро, не брени, снаћи ће се она у планини! - утешио га је Радојко.

Прошле године, 19. јуна, на први рођендан кћерке Невене, Милојко се растао са Ланом, а сада, кад му се родила Николина, растао се и од Таре.

Лана и Тара су два ланета, које су Милојко и његови пријатељи, ренџери, верни чувари мокрогорских шума, пронашли у планини, у неком жбуњу где су, остављене и заборављене од мајки, само чекале да залају пси... Оба ланета Милојко је донео својој кући и оба су он и Мира одгајили. А кад су стасала, кад су већ почела да скидају кору са младих воћки у дворишту, претурају по кући и мењају длаку, кад су већ израсла у срне, Милојко је оба пута позвао своје пријатеље, стављао срне у џип и враћао их у њихов родни дом. У планину.

- Морао сам да пустим Тару. Стварно је порасла. Отели смо је прошле године од паса и довели код мене кући. Мира, Невена и ја смо је гајили. Била је део наше породице, као што је била и Лана, као што ће сигурно бити још неко лане - прича Милојко након што се растао са Таром.

И Лана и Тара су, како смо имали прилике да видимо, заиста била део породице Бјелић. Лана је знала да уђе у дечији базенчић у коме се брчкала Невена и го-

тово јој отме цуцулу. А Тара је, каже Милојко, била још слободнија.

- То су заиста невероватне животиње и права је срећа имати их поред себе. Оне су биле код мене, али оне нису биле заробљене, нису биле у неком кавезу. Напротив, биле су потпуно слободне, играле би се по дворишту, па одлутале негде у комшилук, отишле мало до шуме и онда би дојуриле кући - присећа се Милојко, тврдећи да Лана и Тара нису биле у опасности док су биле код њега, а да се горе у шуми никад не зна...

- Што се тиче ловаца, сигурно су безбедне, јер у Парк природе одавно не залазе ловци. Али, горе дође по неки вук, има дивљих паса, има и других опасности - невољно признаје Милојко, причајући потом како су он и ренџери већ спасили много дивљих прасади, како сваки дан односе храну на хранилишта у шумама, како се последњих година број дивљачи у Парку парку више-струкао увећао...

На крају, на питање шта ће пре стићи у његову кућу, још једна ћерка или син, или још једно лане, Милојко се само загонетно насмејао.

*Текст и фото: З. Шапоњић*



### **Упозорење посетиоцима Парка природе**

Милојко каже да је у случају оба збринута ланета све радио по правилима "Парка природе".

- Збринуо сам оба ланета која смо нашли у шуми без мајки у договору са одговорнима у "Парку природе". Иначе, посетиоцима парка строго је забрањено да узимају, па чак и додирују лане на коју наиђу у шуми. Кад човек једном додирне лане, његова мајка препозна тај мирис и после тога неће да прихвати лане - упозорава Милојко.

Ратно страдање породице Николе Новаковић (75) из Брезе

## УБИЦЕ СЕ СЛОБОДНО ШЕТАЈУ БРЕЗОМ

Вишеград, април 2010,

**И**звршило се пуних 17 година од страдања српских цивила у Брезе, од којих су многи звјерски убијени, други затварани у логор „Терма“, а да се о свему томе још никада нису огласили истражни и правосудни органи БиХ, а поготово Федерације БиХ и општине Бреза.

Но, сви ти трагични догађаји ипак су остали у сјећању преживјелих Срба из Брезе. Један од њих је Никола Новаковић, који проводи пензионерске дане, али не у весељу, већ у сталној тузи због губитка практично цијеле породице ратне 1992. године.

Прошло је 14 година од како је Никола Новаковић у избјегличкој колони стигао у Вишеград, али и пуних 17 година од његовог тамновања по казаматима ратне Армије БиХ и злочиначке ликвидације његових најближих: супруге Милке, брата Ранка, снахе Обреније и полусестре Рајке.



*Породица Новаковић у Брезе  
- једина сачувана предратна фотографија*

Прича нам да је до избијању ратних сукоба у БиХ живио са супругом Милком у насељу Горња Бреза.

-Изнада, 10. јула 1992. године, у кућу упадоше униформисани полицајци Шабановић звани Брацо, и Дедић звани Цацо, који су ме спровели у полицијску станицу Бреза, гдје ме дочекао иследник Цевахид Сокић, присјећа се Новаковић, додајући да су га до полицијске станице тукли и оптуживали „како је задужен да ликвидира муслиманску дјецу“, због чега су га мјештани испуст пљували и ударали камењем.

Након оптужбе да „крије радио станицу и оружје“, присутни полицајци су га тукли пуна два часа, а потом одвели у стари руднички магацин.

-Ту су ме наставили тући седморица, од којих сам препознао Еса Башића, Галиба Рамића и извјесног Шабића, званог Тарзо, који је код мене завршио електро занат. Одатле су ме пребацили у просторију са 27 српских заробљеника, а затим у подрум „Електротерме“, гдје су услови били још тежи, јер није било воде и мокрог чвора, а под је прекривао слој прашине од десетак сантиметара, прича Новаковић.

Заједно са Ненадом Јеврићем, 4. марта 1993. године пребацију га у Зеницу где је, у монтираном процесу, осуђен на 18 мјесеци затвора.

-Срећом, био сам регистрован од стране Међународног црвеног крста, тако да у КПД Зеница нисам био физички малтретиран, мада је било свакодневних вербалних пријетњи, од чега је много тежа била глад због изузетно слабе хране. Али то није било ништа према сазнању о трагичној судбини моје породице. Обавјестили су ме да су 8. априла 1993. године звјерски ликвидирани моја супруга Милка, брат Ранко, наша полусестра Рајка и Ранкова супруга Обренија, казује Новаковић.

Прича нам да је још за вријеме рата, по доласку из Зеничког затвора у Илијаш, у октобру 1993. године почео приватну истрагу о страдању своје породице.

### **НЕ ОДУСТАЈЕ ОД ИСТИНЕ И ПОРЕД ПРИЈЕТЊИ**

За Николу Новаковића, како каже, више повратка у Илијаш нема.

-Последњи пут тамо сам био 30. септембра 2004. године, када су ме јавно напала браћа Есо и Ремзо Башић, и то у присуству двојице полицајаца, говорећи „да ће ме здробити гдје год ме нађу“, након чега сам уз помоћ таксија успио напустити Брезу. То су она иста двојица браће који су ме у логору „Бреза“ пребацили и мучили, прича Новаковић, додајући да се и поред свега не предаје и да ће истрајати у тражењу правде за звјерске злочине над својим најближима.

-Према причању неколико свједока, моје прве комшије Халид и Решо Фрљак наредиле су им да се прије мрака окупе у старој братовој кући, да би иза пола ноћи упали и извршили силовања, мучења и на крају стравичан покољ. Сазнао сам још да су праве убице мојих најближих Рамо Бешлија, Малик Мешетовић и Нусрет Маторуга. Наредног јутра у братовој кући их је нашла измасакирана комшиница Слободанка Пуљић, прича Новаковић.

Сазнао је, вели, да су измасакирана тијела његових Новаковића пребацили у мртвачницу Дома здравља у Брезе, након чега је услједила стравична медијска ратна пропаганда.

-На њихова измасакирана тијела навукли су униформе Армије БиХ, да би исте вечери на ратној ТВ Сарајево приказали „ексклузивне“ снимке уз пратећу причу „шта су четници урадили од невиних муслиманских цивила“, прича нам Новаковић.

Он тврди да су ратне муслиманске власти у Брезе за ово звјерско четвороструко убиство окривиле локалног криминалца, извјесног Ковачевића, који је за то осуђен на двије године затвора.

-Међутим, све информације до којих сам успио доћи недвосмислено негирају да је то учинио Ковачевић. Према тврдњама неколико сведока, које из разумљивих разлога не помињем, праве убице и извршиоци овог ратног злочина су Рамо Бешлија, Малик Мешетовић и Нусрет Маторуга. На жалост ни ратна, а ни послјератна власт у Брезе уопште их није теретила нити желе да покрену било какву истрагу о томе, мада сам ја у више наврата давао бројне изјаве, чак и хашким истражиоцима, тако да они мирно живе у Илијашу, прича Новаковић пун горчине.

Једино је успио, након ексхумације 2000. године коју је обавио др Жељко Каран, да Милку, Ранка, Обренију и Рајку достојно сахрани на гробљу у Сокоцу, гдје им је подигао и споменике.

*С. Хелета*

### **СПИСАК СТРАДАЛИХ И МУЧЕНИХ СРБА У БРЕЗИ**

Уз помоћ Вељка Суботића, који након прогона из Брезе данас живи у Рудом, Никола Новаковић је успио сачинити списак од 58 српских цивила који су од 10. јуна 1992. године затварани и мучени у ратном муслиманском логору „Терма“ у Брезе.

-Уз моју породицу у Брезе су почетком ратних сукоба у Брезе звјерски убијени и српски цивили Момчило, Здравко и Неђо Суботић, Благоје Чабак, Никола и Брано Радић, Саво Буњевац, Неђо Радовановић и његова супруга. Подсјећам такође да је 10. јуна 1992. године у Чемерну код Брезе побијено, тачније заклано, тридесетак српских цивила, а село до темеља спаљено. То је само дио истине о страдању српског народа у Брезе током протеклог рата, а да то никад нико није ни покушао процесурати, казује Никола Новаковић.

## О НЕГАТИВНОСТИМА

Осврт на све учесталију негативност погубне кредитне грознице

## ЖИРАНТИ НА ПРОСЈАЧКОМ ШТАПУ

**З**бог све чешћих малверзација корисника банкарских и кредита микрокредитних организација, на финансијском удару су жиранти, којих према посљедњим подацима на просторима БиХ има преко 200.000, од којих скоро сваки други враћа туђи кредит, често пута и на основу фалсификоване документације.

Бројни су примјери великих кредитних превара, попут банкарске службенице која је прије двије године на подручју општине Чајниче ојадила бројне жиранте, међу којима највећи број незапослених па чак и социјално угрожених жена. Њена превара откривена је тек пошто су бројним жирантима пристигли налози за враћање кредита, чија је укупна сума премашила милион марака!

Биљезимо и случај двије сестре у Мостару, од којих је једна радила у микрокредитној фондацији “Лок”, које су превариле бројне грађане наводећи их као фиктивне жиранте, али и као носиоце кредита. Клушко се почело одмотавати када више ни су могле отплаћивати позамашне рате приспјелих кредита, након чега су се једноставно “изгубиле”.

У Вишеграду је забиљежен случај професорице Средње школе која је подизала бројне кредите подваљујући потписе својих колега, којима су пристигли налози за отплату кредита.

Горажде је почетком године потресао случај, сада већ бивше директорице Дистрибутивног центра, која је почев од 2006. године почела злоупотребљавати своје раднике као кредитне жиранте. Већина од тридесетак њених радника признаје “да су потписивали бјанко формуларе, гарантујући отплату кредита, како на име директорице, тако и на име чланова њене породице”. Након што су почеле пристизати опомене и налози, готово сви радници горажданског Дистрибутивног центра схватили су да их је директорица уплела у кредитно врзино коло, у коме су баш они остали кратких рукава, јер сада враћају њене кредите, примајући углавном празне коверте мјесечних плата, јер мјесечне рате кредита премашују њихова примања, а према до сада испитаним случајевима директорица их је ојадила за скоро пола милиона марака.

Према писању медија бивша директорица је “на ивици живаца и изгубила је брак”, а све је, каже, кренуло од једног кредита, који је отплатила дру-

гим, па други трећим..., док се нису рате нагомилале и нарасле на скоро 10.000 марака мјесечно!

Најновији случај, који је недавно разоткривен у Дому здравља у Новом Горажду, објелоданио је кредитне малверзације сада већ бившег директора. Тек сада су броји житељи овог малог мјеста “сазнали” да су били вишеструки жиранти, добар број чак и “лекари специјалисти”, како би се обезбједили високи кредити уз лажне документе са високим платама!

Јавна је тајна да у свим срединама има сличних, па чак и тежих случајева злоупотреба жираната. Ипак, сви се слажу да је тај негативни тренд забиљежио значајан пад након што је формирана агенција за провјеру кредитне способности корисника и жираната.

Сви ови и бројни други случајеви били су разлог да угрожени и оштећени жиранти формирају удружење, како би бар донекле заштитили своја права, због чије угрожености је доведена у питање њихова и егзистенција њихових породица. Поред корисника кредита предмет њихове истраге, како је најављено, биће банке и микрокредитне организације и наравно њихови службеници који су, најчешће, аминовали фалсификована документа.

*С. Хелега*



## РЕПОРТАЖА

Велимир Тошанић из Ужица је декоративно стакларство довео до уметности

## МАЈСТОР КОЈИ ЈЕ УКРАШАВО ПУТИНОВЕ И СЛОБИНЕ ДВОРЕ

Иако се тек у својој 36-ој години први пут сусрео са витражем, Велимир Тошанић је у наредне 24 године живота израстао у светски признатог мајстора витража кога данас траже са свих страна света

Најко не зна Велимира Тошанића (60) из Ужица тешко би поверовао у причу која, укратко, гласи: једног летњег дана пре 24 године, Велимир је, лутајући немачким градом Бременом, налетео на изложбу витража на стаклу, питао власника галерије шта је то и како се прави..., а 19 година касније је са три велика витражна прозора, која је сам направио, украсио вилу данашњег руског премијера Владимира Путина? И не само то, Велимир Тошанић је данас мајстор витража на стаклу кога траже и на истоку и на западу, али су његове главне тезге, како и сам признаје, за сада у земљама бившег СССР-а и на Дедињу.

У међувремену, у посао је увео и ћерку Ану, отворио Уметничку радионицу "Тифани" и једва успева да испуни све жеље људи који цене слике које настају из делова обојеног стакла и уједно не жале да за исте плате по неколико десетина хиљада еура.

Велимир Тошанић је завршио Средњу техничку школу, његово основно занимање је металуршки техничар, али је, каже, наследио уметнички ген који га прати цео живот. Пуних 20 година професионално се бавио фолклором, а потом га је, ваљда, онај ген одвео у немачки град Бремен 1986. године.

### Шта је витраж?

Витраж је стара уметничка форма - слика која настаје из делова обојеног стакла које се у целину спаја металима - оловним профилима. Револуцију у техници израде витража донео је Louis Comfort Tiffany (1848-1933). Његова тежња да у витражима што верније прикаже природу, њен колорит и детаље довела је до развоја Favrite стакла и Tiffany технике - бојено стакло се сече врло прецизно, омотава бакром да би се лемљењем спајало у целину. То је донело велике изражајне могућности, приказ најситнијих детаља и облика, и спајање делова стакла три димензије - тако су настале чувене Tiffany лампе.

Уметност витража настала је у Византији од 4. - 6.-ог века н. е., а свој креативни врхунац је достигла у Западној Европи. Најстарији потпуно очувани витражи налазе се у Аугсбуршкој Катедрали у Немачкој и датирају од 1050-1150. године.

- Кад сам почетком те године прекинуо активно бављење фолклором, дуго сам тражио неки прави хоби да употпуним слободно време кога сам имао на претек. Игром случаја, те године отишао сам у Бремен у посету старом пријатељу. Једног поподнева, лутао сам Бременом и наишао на некакав "шоу рум" у коме је била изложба витража на стаклу. Ушао сам у тај простор, пронашао власника и питао га како могу да научим занат. Човек је, без икаквог устезања рекао да ће ми, ако желим, све показати. Већ следећег дана дошао сам код њега и почео да учим занат - присећа се Тошанић свог првог сусрета са старим уметничким занатом израде витража (слика у светлу).

Месец дана касније, кад је већ открио прве тајне овог заната, Тошанић се преселио у Минхен, где је пронашао новог учитеља и остао код њега пуне три године учећи све тајне овог заната рођеног у Византији. А кад је дошло време за "дипломски", Велимир се преселио у Билефелд где је свом мајсторству додао и уметничке ноте.

- Кад сам схватио да сам овладао многим тајнама витража, вратио сам се у Србију, у очевом селу Трипкова испод Златибора отворио атеље и одлучио да ми витраж не буде више хоби, него основно занимање.

У почетку, Велимир је, прича, производио мање предмете, попут стаклених лампи, пиксли и разне украсне предмете у стаклу, а потом се на све стране прочуло да је некадашњи мајстор фолклора завршио занатску и уметничку школу за израду витража и да се његове слике у стаклу траже и на Дедињу и на Џетињу.

- И, кренуло ме: поруџбине су почеле стизати као на траци, са свих страна, из Војне установе Карађорђево, са Дедиња, потом сам радио за броје приватне фирме, а онда за манастире, ВИП салоне београдских хотела, за куће бизнисмена из Новог Пазара и Црне Горе...

За Вељову уметничку игру на стаклу убрзо се прочуло и ван Балкана. Први "извозни" посао добио је 2005. године.

- У Русији, у дворцу "Балтичка вила" припремала се прослава 300-те годишњице оснивања Санкт Петербурга и од мене су поручили стаклени плафон. Био је то велики посао који сам, судећи према похвалама из Русије, одлично урадио, па су ми недуго потом Руси тражили витраж за плафон хотела у заливу Волге у ко-

ме је тадашњи руски председник Владимир примио државнике земаља Европске уније.

Следећи Вељини послови били су витражи у Конгресном центру у Ростову на Дону и за хотел у Анапи, а онда је са своја три велика витражна прозора украсио Путинову вилу на обали Волге.

- После тога стигао сам и до Узбекистана, где сам за председничку резиденцију у Ташкенту правио огромне канделабре, велике стаклене фењере, посебно дизајниране у облику отвореног цвета. У једну вилу на Дедињу отпремио сам плафонски стаклени витраж површине 64 квадрата у који сам уградио чак 25.000 комада стакла - прича Тошанић, не желећи да помиње цене својих витража, осим да је неке продао и по 25.000 еура.

Међу своје муштерије, Велимир убраја и бившег председника Србије, Слободана Милошевића.

- Радио сам витраже и за његову кућу у Пожаревцу и за вилу у Београду. Њега никад нисам срео. Једноставно, као и у случају Путинове виле, ја сам само радио те витраже и испоручивао их. Све послове монтаже обављали су други људи - додаје Велимир, такође одбијајући да помене колико је зарадио од Путина и Милошевића.

У радионици у селу Трипкова испод Златибора посла је преко главе. Велимир и његова ћерка Ана спремају витраже за неке црногорске и руске газде... На све стране око њих су хиљаде комада разнобојног стакла које стручно и стрпљиво слажу у мозаике.

- У суштини, уметнички витраж је спајање више делова стакла у једну слику. Овај занат није превише тежак, али пут до мајсторства, односно уметности, изузетно је дуг и захтева много стрепљења и вештине. Ми користимо две технике, и то "тифани" технику комбиновану са бакром и калајом и фузију стакла. Од комада стакла који се избрусе спаја се слика, наносе се боје, а потом фузијом стакла у пећи на 800 степени добија жељени комад стакла. Све то траје дуго, али се исплати јер се добија право уметничко дело - објашњавају углас Велимир и Ана.

А онда оцу и ћерки почињу да звоне телефони... Причали су на руском, енглеском, немачком, српском, уговарали, преговарали... Били су срећни!

*Текст и фото: Зоран Тмушић*

### **Најдражи и најзанимљивији витраж**

Као најдражи и најзанимљивији витраж, Велимир набраја два витража за две градске куће.

- Јако сам поносан радом у свечаној сали општине Младеновац. Радио сам витраж посвећен енглескињи Елзи Инглис која је као хуманитарни радник помагала српској војсци у Првом светском рату. Ужичкој градској кући поклонио сам витраже на стаклу за прозоре и тиме сам заклонио веома лош поглед на затвор Окружног суда.



*Репортажни запис о чудотворној икони Пресвете Богородице у Чајничу коју походе бројни православни вјерници*

## ЧАЈНИЧКА КРАСНИЦА

**У**идиличној омањој долини, смјештеној као лијевак међу високим брдима, којим доминира Цицел, Чајниче, преко кога води пут из Републике Српске ка сјеверу Црне Горе је без сваке сумње најпознатије и најчувеније по своје двије ходочасне цркве Успенија пресвете Богородице. Ипак, стара и нова црква, саме по себи, сигурно неби толико привлачиле бројне православне вјернике на непрекидна поклоничка путовања да није чудотворне иконе Пресвете Богородице чајничке, познате као Чајничка Красница. Ова икона се чува у новом храму на посебном престолу испред кога непрестано свијетле кандила. По казивању бројних очевидаца ова кандила се нису угасила чак ни у вријеме велике експлозије у Другом свјетском рату када је црква претрпела велико разарање.



Према народном предању ову икону је начинио Свети Апостол и Јеванђелиста Лука. На једној страни налази се лик Пресвете Богородице са Христом, а на другој Свети Јован Крститељ. Писани подаци свједоче да је ова икона давно донијета у Србију, гдје се налазила у дому Немањића још од времена краља Милутина, након чега је цар Урош даривао манастиру Бања код Прибоја, у знак захвалности за своје излечење. Након што су 1.594. године мошти Светог Саве однијете из манастира Милешева, Турци су запалили и опљачкали манастир Бању и тада је један вјерник спасио Свету Икону из ватре и пренио преко Лима у стару чајничку цркву, гдје се налазила 370 година, да би потом била премјештена у нови

храм. Због старости и страдања у бројним пожарима ликови на икони су били потамњели, након чега је један кујунџија 1.868. године урадио оков од злата и сребра са обје стране иконе, тако да су остала видљива само лица, док је лице Светог Јована Крститеља заштићено кожом. Круна Пресвете Богородице била је украшена једним већим и са неколико мањих дијаманата.

Чувши за намјеру да ће се 1.868. године обновити манастир Бања и тамо вратити икона, православни мјештани Чајничка, али и муслимани, католици и Јевреји то су заједнички спријечили, тако да је икона остала у Чајничу. За вријеме Другог свјетског рата, послје експлозије, црква је опљачкана, када су извађени дијаманти из круне Пресвете Богородице, послје чега су Икону и друге црквене драгоцености вјерници пренијели у једну српску кућу и тако је сачували, одакле је пренијета у цркву у селу Стречање. Интересантно је да је било приједлога да се ова икона пренесе у Београд и сачува до краја рата, али су се томе вјерници енергично успротивили. Ратно путовање иконе Пресвете Богородице, Чајничке Краснице, потом води у једну пећину, гдје је чувана под стражом, затим у цркву у селу Слатина код Фоче, а потом у пећину у село Трпиње код Чајничка, гдје остаје до краја Другог свјетског рата. У Чајниче је враћена након обнове старе, а потом и нове цркве.

Чајничке цркве, захваљујући овој чудотворној икони, походе бројни православни верници, посебно 28. августа и 21. септембра, на православне празнике Велику и Малу Госпојину.

*С. Хелета*

### **БОГАТСТВО И СТРАДАЊА ЧАЈНИЧКИХ ХРАМОВА**

Нови чајнички храм је страдао од јаких земљотреса, а у Другом свјетском рату након експлозије храм је претрпио велика разарања. Од последица експлозије и прокишњавања крајем марта 1.946. године урушило се неколико кубета, сводова и дио јужног зида. Каснијом обновом је задржан првобитни изглед храма, а нови иконостас у дуборезу од ораховине дјело је охридских мајстора. Обновљену светињу је освјештао Патријарх српски Герман на Малу Госпојину 1959. године. Обје чајничке цркве имају богату ризницу коју чине старе књиге, иконе, прилози вјерника из разних периода и други значајни музејски експонати. Посебно је значајно Чајничко Јеванђеље (из 14 вијека), Црнојевићев Октоих из 1494. године, први писани спомен чајничке цркве из 1492. године, затим Псалтир Ђурађа Црнојевића из 16. вијека, рукописно Јеванђеље попа Оливера из 1513. године, Октоих Божидара Вуковића Горажданина из 1537. године, као и икона са приказом житија Светог Георгија из 1574. године.

## ОСВРТ

Формирано међународно удружење за спас босанско-брдских коња

## ЕВРОПСКИ ФОНДОВИ СЛАМКА СПАСА

**Н**акон поражавајућих података о смањењу узгоја коња босанско-брдске пасмине, љубитељи ових племенитих и корисних животиња из БиХ, Словеније и Хрватске недавно су на Борикама код Рогатице формирали међународно удружење за заштиту и узгој ове изузетно угрожене врсте коња.



Иницијативу за формирање овог међународног удружења покренуо је сарајевски професор Рефик Телалбашић, познати предратни стручњак из области коњарства.

На оснивачком скупу је упозорено да су коњи и иначе угрожени, а посебно босанско-брдске пасмине, који су “настали” у ергели “Борике”, када су пре скоро једног века аустроугарски стручњаци укрштали арапске и традиционалне босанске коње.

Први коњи арапске пасмине у овај планински крај код Рогатице стигли су између 1805. и 1808. године из Горажда, где је ергела основана и закратко егзистирала.

Од тада, па све до данашњих дана коњи арапске, а посебно босанско-брдске пасмине постали су изузетан бренд Боричке висоравни. Посебно у златном периоду развоја овдашњег туризма осамдесетих година минулог века.

Било је то време када су овдје снимани филмови и телевизијске драме, а и легендарна група “Бијело дугме” управо на Борикама и уз коње овдашње ергеле боравила је неколико месеци, након чега су

настале њихове најбоље пјесме, попут “Пожурите коњи моји” ...

Босанско-брдски коњи су управо са Борика некада ишли у народни узгој, али и за ратне потребе, јер су изузетно издржљиви за ношење товара по планинским успонима. И то не само у ближе, већ и шире окружење, па чак и у земље западне Европе.

За предсједника међународног удружења, које има за циљ да спаси босанско-брдске коње од изумирања, изабран је Антун Долиншек, познати узгајивач коња из Словеније. Обзиром да је Словенија у Европској унији Долиншек је преузео обавезу да покуша обезбједити средства из европских фондова, како би се програмски учинили додатни напори на повећању броја приплодних грла ове пасмине коња.

Процјењује се да је број коња у БиХ спао на свега пет до шест хиљада, колико их је некада било у појединим општинама, попут Рогатице. Малобројни коњи још једино опстају на ергелама, уз традиционалне губитке и стално смањење њиховог броја, те код појединих узгајивача, који су углавном опредјељени за узгој спортских коња.



Само у ергели “Борике” крајем осамдесетих година прошлога вијека узгајано је око 400 грла коња, не рачунајући знатно већи број у оквиру кооперативног народног узгоја. На жалост, на подручју месне заједнице Борике у приватним стајама данас се узгајају само три приплодна пастува, а у оквиру ергеле “Борике” њихов број је спао на 96, од чега 56 босанско-брдске и 40 коња арапске пасмине.

*С.Хелета*

## ПОЕТСКА СТРАНА

## СА АНДРИЋЕМ У ВИШЕГРАДУ

(текст посвећен вишеградској стази)

Чим се аутомобил зауставио Андрић је изашао из кола и хитрим кораца пошао ка вратницама на дворишној огради. Пустио сам га да их сам отвори, па сам пошљунчаном стазом полако кренуо за њим. Он се не заустави, како сам очекивао пред кућним вратима, већ најприје завири у шупу, а затим обиђе око куће и уђе у башту иза ње. Ту је извјесно вријеме стајао замишљен и посматрао Дрину.

Не знам зашто баш овде уносим у опажање како је, као мало ко, умио да прикрије узбуђење и збуњеност, понављам срдјбу.

Поднимио се његов поглед уперен у скромну плочу на прочељној страни куће која је била дом једном маштом опседнутом дјетинству. Можда се баш овдје, под овим кровом, зачала у њему она метафора о пјеснику као о градитељу коју ми је некад казивао:

“Пјесник је мајстор који мукотрпно подиже кућу са оскудним материјалом, сам и без ичије помоћи, а кад на крају доврши је, одахне, други улазе унутра, башкар се као да је њихова, а он и даље остаје вани, без куће и огњишта, без игде ичег. Неки пјесник је говорио да је пишчев живот драма са једним лицем, а ја мислим да је пјесников живот драма са хиљаду и једним лицем”.

Поново се вратио у стварност као из бунила:

- Све је ово - рече - у моме дјетињству било много лепше или ми се чини да је тако било. Тетка се свакодневно бринула о кући и о изгледу дворишта и баште. И данас се сјећам бијеле камене стазе, одњегованог цвијећа, лијепе ограде!

Изазећи из дворишта још једном погледа низ Дрину:

- То је била највећа заводница мога дјетинства. Дјечаков живот на обали био је непознат и пун страха, као туђински таван ноћу. Па и доцније у мом животу увијек је неки страх распрезао коње.

- Знате - рече ми чим смо ушли у аутомобил, још увијек гледајући у правцу куће - нисам ја у овој приземној згради провео дјетињство, као што се обично говори и пише, него и написао велики број својих приповједака - “Алија Ћерзелез”, “Мост на Жепи”, као и готово све приповјетке штампане у првој збирци изашлој у издању Српске књижевне задруге 1924. године. Знајем ја зашто они у програму нису предвидјели обилазак моје куће. Стиде се што су је продали. Чудна ми чуда, шта се имају стидјети... Све што се гради и подиже подложно је продаји!!!

Припремио С. Александар

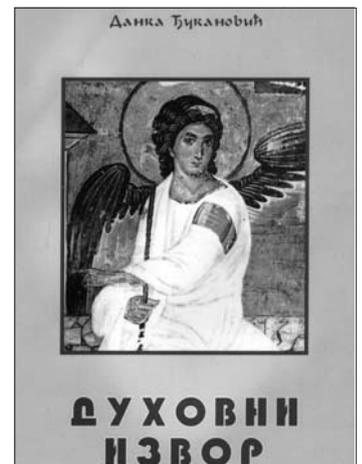
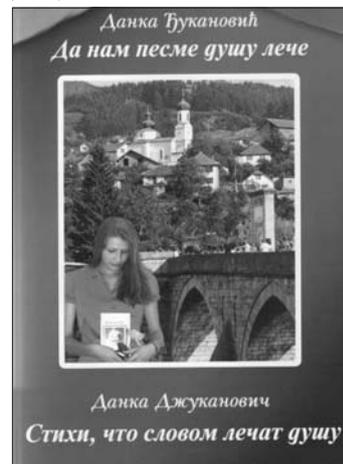
Кориштени текстови Љубе Јандрића

Издавачка кућа Митрополије дабробосанске  
“Дабар” оснива Фонд за подршку младим  
пјесницима духовне поезије

## ЗА ПОЧЕТАК ДВИЈЕ ЗБИРКЕ ДАНКЕ ЂУКАНОВИЋ

Вишеград, јуни 2010,

Издавачка кућа Митрополије дабробосанске „Дабар“, уз благослов Митрополита Николаја, штампала је двије збирке духовне поезије младе вишеградске пјесникиње Данке Ђукановић. Ради се о збиркама „Духовни извор“ и „Да нам песме душу лече“, која је паралелно штампана на српском и руском језику.



-Ово је зачетак нашег одређивања да штампамо књиге младих пјесника који пишу пјесме са духовном тематиком, појаснио је архимандрит Јован Гардовић, уредник у „Дабру“, додавши да ће чист приход од продаје овако штампаних књига бити будући „Дабров“ Фонд за подршку младим и талентованим пјесницима.

Архимандрит Јован Гардовић је најавио скору промоцију ове двије збирке у Народном дому манастира Добрун, када ће бити и промовисан „Дабров“ Фонд за подршку младим пјесницима духовне поезије.

Данка Ђукановић је студент Филозофског факултета у Бања Луци, на одсјеку психологије. Члан је друштва пјесника „Мост“ из Вишеграда и оснивач Удружења љубитеља поезије „Стазе“ из Вишеграда.

Пјесме су јој објављиване у разним књижевним часописима и преводене на руски и енглески језик. У манастиру „Часног крста“ у Бијељини њена пјесма „Нафора“, прошле године освојила је награду публике, а на истом овогодишњем такмичењу 15 младих пјесника из Србије и Републике Српске, са пјесмом „Тамјан“ освојила је награду публике и жирија. Од стране сибирског Удружења „Лед“ из Русије награђена је за пјесму „Несаница“.

Ова млада вишеградска пјесникиња дугогодишња је члан Српског соколског друштва „Соко“ из Добруна, а до сада је објавила двије запажене збирке пјесама „Мелем за душу“, 2007. и „Исповест младе поетесе“, 2008. године.

С.Хелета

## ИЗ АКТИВНОСТИ ССД “СОКО”

Српско соколско друштво “Соко”-Добрун у Вишеграду изузетно успјешно организовало 7. међународни фестивал фолклора

## РАЗИГРАНА МЛАДОСТ

На овогодишњем Соколовом Фестивалу фолклора учествовали фолклорни ансамбли из Ужица, Лишња код Бања Луке, Скопља, Неготина, Дворова, и Вишеграда, те црквени хор “Свети Ђорђе” из Ужица.

Вишеград, мај 2010,

У организацији Српског соколског друштва “Соко” из Добруна, средином маја у Вишеграду је одржан 7. међународни фестивал фолклора, на коме је учествовало седам фолклорних ансамбала из Републике Српске, Србије и Македоније.

У препуног Градској дворани у Вишеграду на овој реномираној смотри фолклора наступили су чланови КУД-ова: “Ужице” из Ужица, “Червона калена” из Лишња код Бања Луке, “Коча Раџин” из Скопља, “Јане Сандевски” из Неготина, “Дворови” из Дворова, “Бикавац” и “Соко” из Вишеграда, те црквени хор “Свети Ђорђе” из Ужица.

Разиграна младост, у живописним народним ношњама разних крајева, представила је изванредне кореографије, што је публика наградила дуготрајним аплаузима.

Фестивалу је предходио традиционални дефиле вишеградским улицама од ћуприје на Дрини до Градске дворане. На опште задовољство публике колоне се



### ПРИЈЕМ КОД НАЧЕЛНИКА

Начелник општине Вишеград Томислав Поповић, поводом одржавања 7. Соколовог Фестивала фолклора, приредио је пријем за представнике фолклорних ансамбала и организаторе ове традиционалне културне манифестације.

Пријему је присуствовао амбасадор Македоније у БиХ Рами Реџепа, као и представници амбасаде Србије у БиХ.

више пута заустављала да би млади фолклористи изводили дијелове својих кореографија.

На свечаном отварању учеснике фестивала су поздравили монах Серафим из манастира Добрунска ријека код Вишеграда и Благоје Андрић, предсједник Српског соколског друштва “Соко”, које већ десет година успјешно дјелује при манастиру Добрун.



Пригодним ријечима Фестивал је отворио начелник општине Вишеград Томислав Поповић, изражавајући задовољство што је град на Дрини и Рзаву, уз помоћ оваквих манифестација, постао пшрепшознатљив по гостопримству.

Дружење учесника фестивала настављено је у Хотелу “Вишеград”, другарском вечаери, на којој су још једном размјењена искуства и савјети и договорена нова узвратна дружења.

Показало се другу годину заредом да је обновљени кореографски дар и потпуно нова, млађа, Соколова постава фолклорног ансамбла био исправан потез, јер смо дугорочно гледано добили тек стасале, али изузетно перспективне фолклористе, спремне за наступе и пред најпробирљивијом публиком. Потврда томе су и бројни позиви за њихова гостовања на разним фолклорним смотрима.

Спонзори 7. Међународног Соколовог фестивала фолклора били су општина Вишеград, “Хидроелектране на Дрини” Вишеград, Министарство трговине и туризма Републике Српске, “Поларис” Вишеград, “Витинка” Козлук, те “Инстел” из Бијељине, а медијски спонзор је био Радио Вишеград.

С. Елек

# ВИЈЕСТИ

(припрема Славко Хелета)

Активности КУД-а „Луча“ из Соколаца

## САРАДЊА СА АМАТЕРИМА АРАНЂЕЛОВЦА

Соколац, 1. март 2010,

Заједничком концерту културно-умјетничких друштава „Луча“ из Соколаца и „Шамот“ из Аранђеловца, у овдашњој спортској дворани „Лименка“, присуствовало је око 1.000 Сокочана. Тако је настављено пријатељство ова два друштва, које траје више од 10 година.



На сцени су смјењивали фолклорни ансамбли „Луче“ и „Шамота“ са играма из Шумадије, Поморавља, Косова и Метохије, Лесковца, Посавине, Источне Босне и другим кореографијама, а публици су се представиле и „Лучине“ вокалне солисткиње Јелена Јанковић и Сњежана Сташевић. Концерт су својим наступом отворили најмлађи чланови фолклорне секције соколачког КУД-а.

КУД „Луча“ има око 300 чланова, а прошле године су коначно, уз помоћ општине, добили и просторије у којима се могу окупљати и припремати за наступе. Са пријатељима из Аранђеловца су договорили да ова два друштва потпишу повељу о братимљењу. То ће се догодити на познатој манифестацији „Шумадијски опанак“, која ће се одржати 26. јула у Аранђеловцу.

Вишегодишња сарадња аматера из Соколаца и Аранђеловца корисна је за оба друштва, јер сваке године одржавају заједничке концерте, размјењују искуства и стварају нова пријатељства.

КУД „Луча“ је, по први пут у властитим просторијама, обиљежио своју крсну славу Светог Симеона Мироточивог, када су за допринос успјешном раду овог друштва уручене захвалнице: КУД-у „Шамот“, општини Соколац, Шумском газдинству „Романија“, акционарским друштвима „Фатес“ и „Романијапутеви“, Митрополији дабробосанској, приватним предузећима „Чаје-

### Ново руководство „Луче“

На сједници Скупштине овог успјешног културно-умјетничког друштва, која је одржана 11. фебруара, за предједника Скупштине Културно-умјетничког друштва „Луча“ Соколац изабран је Младен Ђајић, а за потпредједника Татјана Вукојичић. На челу новоизабраног „Лучиног“ Управног одбора је Јанко Врбарац, а за предједника Надзорног одбора изабран је Ацо Јанковић.

вић-комерц“, „Жарсон“, „Бартула“ и „Развитак“, ресторани „Мирни кутак“, Установи за културу „Перо Косорић“, Јавном предузећу „Инфо центар“, те појединцима: Брану Чоловићу, Милу Реновици, Зорану Мачару, Богољубу Спремићу, Зорану Врбарцу, Нади Амовић Мачар, Звонку Савчићу и Ацу Јанковићу.

Грујо Карауић

У Вишеграду одржано 9. херцеговачко сијело

## ПЈЕСМЕ И ОБИЧАЈИ ИЗ СТАРОГ ЗАВИЧАЉА

Вишеград, март 2010,

У препуној сали старог хотела „Бикавац“ у Вишеграду у марту је одржана културно-забавна манифестација „Херцеговачко сијело“, коју по девети пут заредом организује Удружење исељених Срба из Коњица, настањених у Вишеграду.

Било је ово истовремено и сјетно и забавно вече, на ком су се Херцеговци из долине Неретве, након последњег рата настањени у Вишеграду крај Дрине, присјетили својих старих прадједовских обичаја, ношњи, свирке, игре и пјесме.

У званичном дијелу програма учествовале су изворне мушке и женске пјевачке групе поријеклом из Коњица.

Из грла искусних пјевача одјекивале су пјесме: Село Бијела, Брадина и Борци/Ту су некад били српски дворци/ Село моје и у селу људи/ моја пјесма више вас не буди/ Ој Коњицу и Неретво водо/ Жао ми је што из тебе одох/ Вишеграде-граде у долини/ Тебе краси ђуприја на Дрини...

На некадашња сијела уз двојенице подсјетио је Недељко Кујунџић, а затим су аплаузе присутних измамили познати народни гуслари из Требиња Милош Шегрт и Ристо Лечић, док су чланице кућне радиности Српског соколског друштва „Соко“ из Добруна приредиле изложбу ручно тканих и везених радова.

Програм су увеличали млади пјесници и рецитатори, који Коњиц и долину Неретве „памте“ једино из прича својих родитеља: Катарина Вулић, Сара Калем, Сандра Рајковић, Теодора Вулић, Теодора Савић, Анђела Голијанин, Анђела Чубрило, Миливоје Јањић, Зорана Нинковић, Јелена Вулић, Тамара Нинковић и Сара Рајковић.

-Драго нам је што смо и ове године успјели окупити оволики број исељених Коњичана, а посебно што млади нараштај на овој манифестацији има



прилику да се подјети на наше старе обичаје, игру и пјесму коју настојимо отргнути од заборава. Ову манифестацију увеличали су и Коњичани који су настањени у Гацку, Билећи, Требињу, Невесињу и Дервенти, рекао је Боро Нинковић, члан организационог одбора ове културно забавне манифестације, најављујући још бољу организацију наредног, 10-тог јубиларног „Херцеговачког сијела“.

Успјешну организацију 9. „Херцеговачког сијела“ помогли су општина Вишеград, вишеградска предузећа „Хидроелектране на Дрини“ и „Адриа“, предузеће „Павгорд“ из Фоче, „Гаги-вулић“ и Грађевинар“ из Требиња, те медијски спонзор Радио Вишеград.

*Четврта Васкршња туџијада у Добрунској ријеци код Вишеграда*

## ПРВИ НЕДЕЉКО КОКОШАР

Вишеград, април 2010,

Побједник Четврте Васкршње туџијаде одржане другог дана Васкрса у порти манастира Светог Николе у Добрунској ријеци код Вишеграда је Недељко Кокосар из Вишеграда. У финалном мечу он је имао тврђе јаје од Зорана Ласице из Чајничка.



## Васкршњи турнир

По завршетку туџијаде, у организацији Српског соколског друштва „Соко“ Добрун, код манастира Светог Николе у Добрунској Ријеци одржан је Четврти Васкршњи турнир у малом фудбалу за пјетлиће и кадете, на коме је учествовало 17 екипа из Вишеграда, Мокре Горе, Прибоја, Будимлија и Штрпца.

У конкуренцији пјетлића прва је била екипа Сокола, која је у финалу побједила Кенгуре из Вишеграда, резултатом 2:0.

Најбољи стрјелац у овој конкуренцији, са 5 погодака, био је Никола Видаковић, а најбољи играч Стефан Видаковић, обојица из екипе Соко.

У конкуренцији кадета прво мјесто освојила је екипа Арсенала из Вишеграда, која је у финалном мечу побједила вршњаке вишеградске Дрине ХЕ, резултатом 3:1.

Најбољи стрјелац међу кадетима био је Милош Томић из Дрине ХЕ, који је постигао 6 голова, а најбољи играч Огњен Матић из Арсенала.

За најбољег голмана Васкршњег турнира у Добрунској Ријеци проглашен је Иван Тубић из екипе вишеградског Арсенала.

На овогодишњој туџијади учествовало је 69 такмичара, већином младих, из Вишеграда, Рудог и Чајничка.

У конкуренцији најљепших Васкршњих шараних јаја прво мјесто је освојила Јована Вујичић из Вишеграда, друго Милош Ајдер, а треће Татјана Васић, такође из Вишеграда.

Најуспјешнијим у обе дисциплине архимандрит Јован, игуман манастира Светог Николе, уручио је скромне новчане награде.

*Пета Васкршња Туџијада у Новом Горажду*

## ПОБЈЕДНИК МИЛЕНКО ТУПЕША

Ново Горажде, април 2010,

Побједник Пете Васкршње туџијаде одржане у порти храма Светог Ђорђа у Доњој Сопотници код Новог Горажда је Миленко Тупеша из Милијена код Чајничка. Он је у финалу такмичења за најтврђе Васкршње јаје побједио Огњена Јовковића из Новог Горажда.

Првопласираном је припала новчана награда од 100, а другопласираном 50 марака.

На овогодишњој туџијади учествовала су 64 такмичара из Новог Горажда, Чајничка, Вишеграда и Рогатице.

У конкуренцији најљепши Васкршњих шараних јаја прву награду од 50 марака освојила је Лана Танасковић, другу од 30 Ненад Зечевић, а трећу од 20 марака Софија Чарапић из Новог Горажда.



Пету Васкршњу туџијаду, уз подршку општине Ново Горажде, успјешно су организовали Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета“ Ново Горажде и Православна црквена општина Горажданска.

*Активности вишеградских пчелара*

## МЕЂУ НАЈОРГАНИЗОВАНИЈИМ У БИЖ

Вишеград, април 2010,

Вишеградско Удружење пчелара, које броји око 150 чланова, спада у ред најорганизованијих и најактивнијих на просторима Републике Српске и Босне и Херцеговине. Ово је констатовано на редовној изборној скупштини Удружења, одржаној средином априла.

Тако је у 2009. години у анкети часописа „БХ пчелари“ вишеградско Удружење проглашено за најбоље у Босни и Херцеговини.

-У прошлој години је наших 26 истакнутих чланова, који имају више од 50 пчелињих друштава, добило стимулације Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, а Удружење је из властитих

скромних средстава сваком члану обезбедило по двије бесплатне погаче за једно пчелиње друштво, нагласио је Радоје Тасић, председник Удружења вишеградских пчелара.



Тасић додаје да су у протеклој години проводили акцију на сузбијању опасне пчелиње болести - америчке трулежи.

-Протекле јесени смо по четврти пут успјешно организовали међународни сајам меда, на коме су своје производе и опрему излагали пчелари из БиХ, Србије и Црне Горе, а организовали смо и стручна предавања за наше пчеларе, каже Тасић.

Он је најавио да ће и током ове године наставити сличне активности, уз нагласак на наставак пројекта за рано откривање америчке трулежи у пчелињим друштвима.

Како је речено на скупштини Удружења, у 2009. години су преко властите специјализоване продавнице успјешно пословали, уз остатакдохотка од 5.000 марака.

*Произвођачи дрвеног угља из Новог Горажда и Чајничка формирали задругу „Напредак“*

## ЋУЛУР КРЕНУО У ЕВРОПУ

Ново Горажде, април 2010,

Посредством Удружења пољопривредника из Новог Горажда педесет произвођача дрвеног угља са подручја Подкозарје, у општини Ново Горажде и сусједног Милијена, у чајничкој општини, крајем прошле године формирали су властиту задругу „Напредак“ чији је основни задатак унапређење откупа, прераде и пласмана њиховог традиционалног производа на домаће, а посебно избирљиво инострано тржиште.

-У почетку смо мислили да је пут до првог извоза у Европу недостижан. Но, како производња дрвеног угља на овом подручју има вишевековну традицију, разумљиво је што је и његов квалитет задовољавајући, каже координатор цијелог пројекта Борис Гавриловић.

Овај млади пројект менаџер, који је у поменуто Удружење пољопривредника окупио 127 пољопривредних произвођача, био је идејни творац посебног обједињавања педесетак најистакнутијих произвођача дрвеног угља, од којих је за сада двадесет успјело испоштвати изузетно високе европске стандарде квалитета.

-Тако смо у првој фази почели са откупом дрвеног угља од тих 20 произвођача, а са повећањем извоза у овај посао биће укључени и остали, с тим што се морају потрудити да испоштују све тражене процедуре приликом

формирања, паљења и гашења њихових традиционалних ђумурана, а посебно код одабире врсте дрвета, каже Гавриловић.

За прераду, сепарацију и комерцијално паковање дрвеног угља задруга „Напредак“ је од општине Ново Горажде добила на кориштење једну халу бившег Дистрибутивног центра, у коме је већ радно ангажовано девет радника.

-Недавно смо на словеначко тржиште, посредством фирме „ЦД пром“ која снабђева трговински ланац „Меркатора“, отпремили прву количину од 24 тоне дрвеног угља, тако да је мјесечни извоз, укључујући и данско тржиште, 60 тона, појашњава Гавриловић.

Поред стандардних захтјева у погледу квалитета Словенци траже угљ од буковог и грабовог дрвета, док се у Данску извози само угљ од буквине.

-За изузетно квалитетан наш дрвени угљ стигле су нам нове наруџбе из Италије и Швајцарске. Међутим, још увијек преговарамо о цијенама, а и њихови захтјеви су специфични, тако да то морамо додатно прецизирати, истиче Гавриловић.



Он је подсетио да је постојећа линија за прераду, сепарацију и паковање дрвеног угља доста застарјела, због чега се губи око 15 одсто угљене прашине, која уз то ствара проблеме радницима при раду.

-Зато смо планирали, да посредством неких донатора који финансирају пројекте смањења сиромаштва, набавимо специјалне пресе и пакерке за производњу брикета од угљене прашине, који су такође изузетно тражени на европском тржишту, каже Гавриловић.

Све у свему, произвођачи дрвеног угља, којима је то поред пољопривреде споредно и сезонско занимање, удруживањем у властиту задругу „Напредак“, успјели су већ на првом кораку да са својим квалитетним производом изађу на избирљиво европско тржиште.

Очекује их други, много озбиљнији корак од кога ће без сумње имати још већу корист.

Без сумње, ово је добар примјер како се посао не мора увијек тражити, већ организовати у оквиру властитих пољопривредних домаћинстава, па посредством властите задруге, ево, стићи и на европско тржиште.

*Практична прекогранична сарадња Вишеграда и Ужица све извјеснија*

## ПРИПРЕМАЈУ СЕ ЗА ЗЈЕДНИЧКЕ ПРОЈЕКТЕ

Тара, април 2010,

У хотелу „Оморика“ крајем априла на Тари је одржан тродневни, други по реду, семинар под називом „Одржива међудржавна регионална партнерства“, на коме су учествовали представници локалних власти, туристичких ор-

## АНКЕТА ПРЕПОЗНАЛА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРОБЛЕМЕ

На основу анкете, која је проведена на узорку од 150 грађана Ужица и Вишеграда различитих доби и занимања, као највећи проблем у оба града означено је сиромаштво и миграција становништва. Резултати анкете су, практично, одредили и шест најприоритетнијих пројектних идеја. Чак 86 одсто анкетираних се изјаснило да би сарадња Вишеграда и Ужица повећала могућности рјешавања препознатих друштвених проблема, а на првом мјесту, 61 одсто анкетираних, означило је потребу реализације заједничких развојних пројеката из области туризма. Слиједе пројекти из домена предузетништва, пољопривреде, заштите и унапређења животне средине, затим рјешавања проблема младих и социјална политика.

ганизација, удружења грађана и медија из Ужица и Вишеграда. Семинар је реализован у оквиру пројекта „Река Дрина граница која гради европске регионе“, кога проводи ужички Центар за људска права и демократију.

-Овај пут су представници ова два сусједна града, у двије сусједне државе, дефинисали заједничке пројектне идеје које ће се додатно разрадити на предстојећим округлим столовима у Вишеграду и Ужицу, уз далеко шире учешће и представника из привреде и малог бизниса, након чега планирамо формирати заједнички тим за планирање, изјавила је координатор пројекта Гордана Савић, додајући да се завршетак овог пројекта поклапа са најављеним другим јавним позивом за израду пројеката прекограничне сарадње који конкуришу за грантове из европских фондова.

Како је најављено округли сто, на коме ће се разговарати о могућим заједничким пројектима из области туризма, одржаће се у Вишеграду.

-У сваком случају поћићемо од постигнутих резултата у овој области. Прије свега мислим на повезаност туристичком ускотрачном пругом са „Шарганске осмице“ која би до краја августа требало коначно стићи до Вишеграда, а ту су и бројне идеје из сфере пратећих туристичких садржаја, најавила је Савићева.

Учесницима семинара презентирани су разлози одбијања бројних пројеката из првог прекограничног циклуса, који су углавном техничке природе, као и информација да своје пројекте могу предавати и у Регионалну канцеларију за Европску сарадњу у Ужицу.

*Вишеград - будући регионални веслачки центар*

## У АВГУСТУ ВЕСЛАЧКА РЕГАТА “ВИШЕГРАД 2010”

Вишеград, април 2010,

Судећи по активностима и плановима недавно формираног Веслачког савеза Републике Српске, са сједиштем у Вишеграду, овај град кога окружују горње и доње Дринско језеро дужине од око 100 километара, ускоро ће постати регионални центар веслачког спорта. На априлској сједници Извршног одбора Веслачког савеза Републике Српске, која је под предсједништвом Мила Лакића одржана у Београду, разматран је приједлог идејног рјешења за пројекат Интернационалног центра за спортове на води, који ће бити формиран у Вишеграду.

На сједници, којој су присуствовали и представници Олимпијског и Веслачког савеза Србије, констатовано је да Вишеград, због веома повољне позиције и природних услова, има велике шансе да постане регионални центар за веслање.



Договорено је, такође, да се у оквиру програма прославе крсне славе општине Вишеград, Рођења Пресвете Богородице, од 24. до 26. септембра организује веслачка регата „Вишеград 2010“.

Како је планирано будући Интернационални центар за спортове на води градиће се на обали доњег Дринског језера, у близини ушћа Рзава у Дрину. Поред пристаништа, хангара за чамце и других садржаја, у овом центру биће смјештен и вишеградски веслачки клуб „Једрине“, формиран 2008. године.

*У Сокоцу основано Удружење поштовалаца учесника ослободилачких ратова у Србији од 1912. до 1914. године*

## СЈЕЊАЊЕ НА РОМАНСКЕ СОЛУНЦЕ

Прва сједница скупштине Удружења потомака и поштовалаца српских добровољаца са подручја Сокоца и сусједних општина, учесника ослободилачких ратова Србије од 1912 - 1914. године, одржана је 22. априла у Сокоцу. Прије почетка скупштине на Споменик солунском борцу, вијенац су положили представници удружења и општине Соколац.

- Скупштину чине углавном потомци и поштоваоци српских добровољаца са подручја Сокоца и дјелом сусједних општина. Суштина нашег програма је да се одржи и његује ова традиција и да у највећем броју случајева обновимо оно што је већ заборављено, из времена када је скоро 400 добровољаца са Романије 1914. године прешло на страну Србије не могавши да брани своју територију пред тадашњом војном силом, нагласио је Бранимир Ђурковић, предсједник скупштине Удружења потомака српских добровољаца Соколац. Они су добровољно одлазили или су се предавали српској војсци и са њом настављали заједно даље, издржавши голготу коју је српска војска тада преживјела. Потомци српских добровољаца и поштоваоци њиховог јунаштва окупали су се испед Споменика солунских бораца, подигнутог прије двије го-



дине. То ће чинити, како кажу, на Дан пробоја солунског фронта и поводом других датума везаних за српску историју.

- Тренутно немамо прецизну евиденцију о потомцима солунских потомака и њено устројавање је један од наших програмских циљева. Како је након Дејтона дошло до миграције становништва, све чешће имамо до нас стижу захтеви да се на овај споменик упишу имена и оних добровољаца који потичу са сусједних општина. Прихатићемо и обавезати се да тај дио посла завршимо, нагласио је Ђурковић. Споменик српском добровољцу у Парку солунских бораца у Сокоцу, копија је споменика испред цркве „Ружица“ на Калимегдану и трајно ће асоцирати народ Романије на дане ослободилачких ратова Србије, јер је на њему уписано више од 360 имена добровољаца за које је Одбор за изградњу споменика имао непобитне доказе да су били учесници ратова од 1912 - 1918. године.

- Оставили смо простор да се на споменику могу додати имена добровољаца, за која се накнадно утврди да су били учесници ратова за ослобођење Србије. Овдје су уписана имена људи за које смо имали непобитне доказе да су били добровољци. Све што смо радили до сада кориштени су Војни архиви у Београду, Загребу, Сарајеву и Тузли сва четири пука српске војске који су попуњавани са ових простора, кажу у Удружењу потомака солунских бораца.

Обавеза овог удружења је да одржава споменик српском добровољцу у Парку солунских бораца у Сокоцу и да његује традицију ослободилачких српских ратова организовањем путовања на мјеста познатих битака, те остваривањем сарадње са школама кроз такмичења у познавању овог дијела српске историје.

*В. Елез*

*Милорад - Мића Чарапић (60) из Новог Горажда, дугогодишњи планинар, смучар и еколог, а данас врстан сточар*

## ОВЧАР СА АСФАЛТА

Ново Горажде, мај 2010,

У предатном, родном Горажду Милорад Чарапић-Мића поред редовног посла у предузећу „Побједа“ успјешно се бавио планинарством и смучањем. А планинарио је још од малена, тачније од 1958. године. Онда је 1966. године на ред дошао алпинизам. Логичан слијед тих активности била је Горска служба за спасавање чији члан постаје 1968. године.

Присјећајући се тих дана Мића каже да је био и такмичар и учесник на разним манифестацијама, бројним експедицијама и освајач многих планинских врхова.

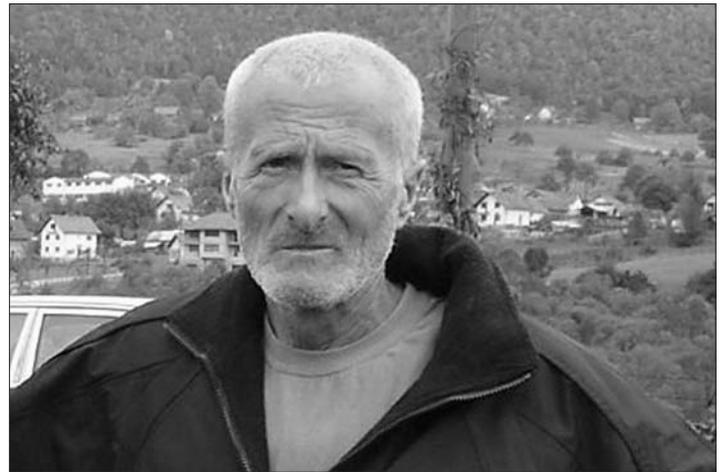
-Заједно са тадашњим колегама освојио сам више од 30 врхова на преко 3.000 метара надморске висине, као сто су Доломити, Мон Блан, Матерхорн, Арарат, Елбрус, Дамаван и бројни други, каже Чарапић.

Након последњег рата настањује се у општини Ново Горажде гдје се ваљало одржати заједно са члановима породице. Имао је Мића Чарапић неко мање искуство са сточарством, али не и са овчарством. Но, ипак, кренуо је и у ту авантуру и, наравно, успио.

-Буквално са асфалта, тјерајући стадо оваца на планинске пашњаке, стекао сам још једно животно искуство и проникао у сточарске тајне. Мада сам у Горажду формално вратио своју имовину, никада ми није обновљена породична кућа јер нисам пристајао на услове од стране донатора, тако да сам заједно са породицом прије осам година у Доњој Сопотници код Новог Горажда подигао нови породични дом, на купљеној парцели земљишта од свега неколико дулума.

-И поред недостатка властитог земљишта наравно да нисам смањивао већ из године у годину повећавао број оваца, тако да их данас имам преко 220. Уз кућу, захваљујући донацији УНХЦР-а, саградио сам нови овчарник, али због недостатка властитих пашњака и данас, као пензионер, често пута заједно са унуцима чувам овце по околним брдима, прича овај вриједни и сналажљиви човјек који је и кроз овчарство наставио најнепосредније дружење са природом, одржавајући тако некадашњу линију и кондицију.

Мада га је пољопривреда и овчарство, прије свега, преокупирао овај горштак са асфалта и данас нађе времена за планинарство. Али то ради самостално, јер је, како каже незадовољан данашњом организацијом планинарских друштава, која су по њему изгубила некадашње идеје, организованост, полет и елан чланова.



Повезујући планинарство са другим областима Мића Чарапић сматра да би надлежни требали знатно више повести рачуна о школовању младих људи који би остајали на селу и у пољопривреди.

-Погледајте, скоро да и нема ни једне школе која би стварала кадрове за живот на брдско-планинском подручју. По мом скромном мишљењу, један млади човјек, да би живио, радио и стварао на овом подручју, мора бити обучен за разне ствари. Мора да познаје планинарство, смучарство, разна моделарства, пољопривреду, руковање пољопривредним машинама и технологијом, и наравно да познаје узгој домаћих и дивљих животиња. Све ово није ни мало лако, а ни знање о томе не долази само од себе, сматра Чарапић.

Тако прича овај овчар са асфалта, данас један од најистакнутијих пољопривредника у општини Ново Горажде, који уз стадо од преко 220 оваца у стаји има и петоро говеда.

-Са супругом тешко да би све стигао на вријеме урадити. Зато ми у помоћ пристиже старији син, унучи и снаја, наравно кад стигну са посла. Млађи син ради у Београду, а кћерка тамо студира. И они, кад дођу кући не либе се да помогну, јер знају да нас је заједнички рад одржао, наглашава Чарапић.

*Српско соколско друштво "Соко" из Добруна прославило крсну славу*

## ОКРИЉЕ АКТИВНОСТИ И ВАСПИТАЊА МЛАДИХ

Вишеград, мај 2010,

У присуству великог броја гостију и званица из Ужица и Вишеграда у Народном дому манастира Добрун Српско соколско друштво „Соко“ прославило је своју крсну славу Светог Василија Острушког.



Уз саслужење монаштва чин резања славског колача обавио је духовник „Сокола“ и игуман манастира Добрунска Ријека отац Јован Гардовић, који је подсетио на живот, дјело и непролазне вриједности Светог Василија Острушког.

Отац Јован Гардовић је посебно истакао основну мисију овог друштва да окупља, највећим дијелом чланове школског узраста, које путем разним активности и садржаја спашава од све присутних негативности у друштву.

-Правилно васпитати дијете и усмјерити га према свјетлијој будућности данас је прави подвиг. Зато су, по благослову нашег преосвећеног Митрополита дабробосанског Николаја, манастири Добрун и Добрунска Ријека младим члановима „Сокола“ широм отворили врата, примајући их под своје окриље, нагласио је отац Јован Гардовић.

Домаћину овогодишње Соколове славе, ужичком бизнисмену Ивану Мирковићу, отац Јован Гардовић је уручио захвалницу, а предсједник Српског соколског друштва „Соко“ Благоје Андрић сребрни Соколов орден.

Српско соколско друштво „Соко“ на подстицај Митрополита Николаја основано је 2000. године при манастиру Добрун. У оквиру осам секција оно данас окупља преко 300 чланова.

*Манастир у Добрунској Ријеци код Вишеграда обиљежио крсну славу*

## НИЧЕ НОВИ МАНАСТИРСКИ КОМПЛЕКС

Вишеград, мај 2010,

У присуству великог броја православних вјерника манастир у Добрунској Ријеци код Вишеграда прославио је своју крсну славу Пренос моштију Светог Николаја.

Свету литургију уз саслужење монаштва и свештенства вишеградске и руђанске парохије служио је архимандрит отац Јован Гардовић.



-За кратко вријеме од формирања овај манастир је постао стјечиште бројних православних вјерника, а од прошле године у њега је из манастира Добрун премјештена редакција Издавачке куће Митрополије дабробосанске „Дабар“, рекао је отац Јован у кратком обраћању вјерницима.

Он је нагласио да уз помоћ бројних дародаваца у Добрунској Ријеци ниче још један манастирски комплекс на подручју вишеградске општине кога походи све већи број православних вјерника.

Након свете литургије обављена је литија и резање славског колача.

Свечаностима у Добрунској Ријеци присуствовали су начелник и замјеник начелника општине Вишеград, Томислав Поповић и Винко Дроца.

*Манастир „Свети Сава“ на Горњој Лијесци код Вишеграда свечано обиљежио крсну славу*

## МОНАШТВО ОЖИВЈЕЛО ЦРКВУ ПОДНО СЈЕМЕЋА



Вишеград, мај 2010,

Манастир „Свети Сава“ на Горњој Лијесци код Вишеграда свечано је обиљежио крсну славу Спаљивање моштију Светог Саве на Врачару.

У присуству великог броја вјерника свету литургију у манастирском храму, уз саслужење монаштва и свештенства из вишеградске и рогатичке парохије, служио је Рајко Цвјетковић, свештеник из Рогатице.

До 2007. године у постојећу манастирску цркву овдје је повремено долазио свештеник, али од како је почетком те године формиран манастир оживљен је духовни живот међу горштакцима подно планине Сјемећ.

-Али не само међу њима, већ су нам редовно на литургијама и људи који су одселили у Вишеград, па чак и у Србију и широм свијета, каже игуман овог специјализованог манастира отац Симеон.

А специјализован је јер су он и његов сабрат монах Стефан формирали радионицу за кројење, шивење и везење свештеничких и монашких одора и других црквених предмета, јединствену на просторима БиХ.

-Заједно са овим нашим народом ево већ трећу годину славио манастирску крсну славу Спаљивање моштију Светог Саве на Врачару. За разлику од обичаја који се проводе у црквама па и манастирима на простору Републике Српске славску трпезу припремамо заједно са парохијанима. Зато не проводимо лицитацију барјака, већ их на литији носе најистакнутији дародавци, рекао је игуман Симеон.

Он је подсетио да су недавно добили и трећег монаха Леонтија, као и једног искушеника, ученика Богословије у Фочи.

-Посла има много у радионици, а ту су и свакодневне духовне обавезе. Уз све то почели смо са проширењем конака, гдје планирамо доградити нову,

већу трпезарију, а стару преправити за радионицу, те на спрату доградити 10 келија за монашко братство, појашњава игуман Симеон, додајући да им у томе својим даровима и прилозима несебично помажу бројни вјерници, вишеградски предузетници, Општина Вишеград, а посебно предузеће „Хидроелектране на Дрини“.

Игуман Симеон је најавио набавку додатних машина у радионицу за кројење, шивење и везење свештеничких и монашких одора, те подизање још једног објекта у коме ће бити формирана радионица за израду свијећа.

-Поред монаштва у тој радионици планирамо запослити и одређени број парохијана који су остали без посла у својим предузећима, наглашава игуман Симеон.

Свечаности код манастира на Горњој Лијесци завршене су цјелодневним народним весељем.

*Доктори са ВМА били гости Вишеграда*

## ПОЧЕТАК ЈОШ КОНКРЕТНИЈЕ СЈАЈА

Вишеград, мај 2010,

У Вишеграду је крајем маја боравила делегација 20 доктора-специјалиста медицине са београдске Војно медицинске академије.

Они су у великој сали Дома културе одржали стручна предавања којима је присуствовао велики број грађана и овдашњих медицинара. О остеопорози је говорио пуковник др реуматолог Љубиша Арсић, о спортским активностима код особа са ампултацијом у процесу рехабилитације предавање је одржао потпуковник др физијатар Дејан Миљковић, о утицају сунца на кожу говорио је пуковник др дерматовенеролог Томислав Младеновић, а предавање о новим облицима зависности од компјутера, видео игара, фејсбука и дроге одржао је клинички психолог Влајко Пановић.

Одигран је ревијални меч у малом фудбалу између екипе „Академац“, састављене од доктора са ВМА и Вишеграда. Специјалисти са ВМА, током посјете Вишеграду, обишли су Градску галерију и комплекс Манастира Добрун, а потом се провозали бродом доњим Дринским језером.

Како је најављено сарадња општине Вишеград и ВМА из Београда ће се наставити, уз нове садржаје, у шта ће бити укључен и Дом здравља Вишеград.

*Вишеградски средњошколци-матуранти*

## ЛАРА МАКСИМОВИЋ ЋАК ГЕНЕРАЦИЈЕ

Вишеград, мај 2010,

Међу 142 матуранта 62-ге генерације вишеградских средњошколаца за ђака генерације проглашена је Лара Максимовић, гимназијалка Средње школе „Иво Андрић“ из Вишеграда.



Она је имала част да крајем маја предводи колону матураната, који су у присуству великог броја вишеграђана на Тргу палих бораца и у сусједним улицама, приредили традиционалну матурску шетњу.

-Част ми је да сам својим учењем и бројним активностима изборила ласкаву титулу ђака генерације. Предстоји нам мало одмора током љета, јер се морамо припремати за пријемне испите на факултетима. Надам се да ћу успјети уписати правни факултет у Београду, изјавила је Максимовићева.

Након шетње свршени средњошколци, свечано обучени, заједно са својим професорима у Рехабилитационом центру „Вилина Влас“ у Вишеградској Бањи присуствовали су традиционалној матурској забави.

*Љ. Муганчић*

*Традиционални јунски Вишеградски дјечији маскенбал*

## КОСТИМИ ИЗ ДЈЕЧИЈЕ МАШТЕ

Вишеград, јуни 2010,

Малишани из дечијег обданишта „Невен“ у Вишеграду, одјевени у шарене костиме из свијета дечијих бајки и маште, организовали су традиционални маскенбал, који се одржава сваке године почетком јуна.



Шарена поворка 90 малишана и њихових васпитачица продефиловала је вишеградским улицама, од спортско-рекреационог центра „Ушће“ до ћуприје на Дрини, поздрављена од бројних грађана.

Петнаестак минута је био обустављен и саобраћај, што није сметало возачима, јер су са пажњом и знатижељом и они посматрали учеснике ове занимљиве поворке.

*Љ. Муганчић*

*Фолклористи Сокола гостовали у Словенији*

## ГОСТОВАЊЕ ЗА НЕЗБОРАВ

Вишеград, јуни 2010,

Млади фолклористи Српског соколског друштва „Соко“ од 4. до 6. јуна били су гости КУД-а из Мегнеша код Љубљане.

Одмах по доласку у Менгеш испред тамошњег Дома културе дочекали су их домаћини, који су за ту прилику приредили послужење. Био је ту предсједник КУД-а Боштјан Свете, затим замјеник жупника, просјетари и бројни родитељи. Међу њима био је и Едо Ревен, пријатељ Сокола, који је гостовао на 5. Соколовом фестивалу фолклора.



У оквиру дводневног гостовања фолклористи Сокола су обишли парк Абартетум, у коме су могли уживати у огромним макетама диносауруса и других праисторијских животиња.

На заједничком концерту у Дому културе наши фолклористи су наступили први са кореографијом „Златибор“. Слједио је наступ домаћина са „Пастирским играма“, па опет Соколови са кореографијом „Србија“...

Наступе гостију и домаћина бројна публика је поздравила дуготрајним аплаузима. Након концерта фолклористи Сокола присуствовали су и дружењу поводом 120 година Ватрогасног друштва, које је приредила општина Менгеш.

За ово кратко гостовање млади фолклористи два друштва изузетно су се зближили, што је уосталом и био циљ ове посјете, тако да једва чекају наредну годину, када ће КУД из Менгеша узвратити посјету Вишеграду.

У повратку, Соколови фолклористи су свратили на службу у православну цркву у Љубљани, гдје су имали част и прилику да кратко разговарају и са Митрополитом загребачко-љубљанским и цијеле Италије Јованом.

*Милица Васић*

*Рогатички новинар Сретен Митровић (70) и данас активан као дописник, а све своје чланке од 1960. године даривао Народној библиотеци Рогатица*

## ХРОНИЧАР РОМАНИЈСКОГ КРАЈА

Рогатица, јуни 2010,

Крајем 2006. године рогатички новинар и хроничар Сретен Митровић даривао је Народној библиотеци Рогатица све своје сачуване текстове објављиване у бројним дневним, седмичним и периодичним новинама и часописима у свом вишедеценијском бављењу новинарством, још од давне 1960. године.

-Као новинар дописник објавио сам на хиљаде текстова и фотографија из рогатичког и романијског краја и све то сакупио у неколико регистратора, што без сумње представља значајну грађу за неке будуће монографије овог краја. Но, да то ипак не би остало у мојој личној библиотеци, у договору са члановима породице, одлучио сам да све то и још 300 књига прије четири године дарујем Народној библиотеци у Рогатици, који су то одмах уврстили у своју завичајну збирку, прича рогатички новинар Сретен Митровић, који се и данас, када је навршио 70 година живота, активно бави новинарством, као један од најсталнијих дописника „Гласа Српске“.

За овај гест Митровић је тада, уз обиљежавање 100 година библиотекарства у Рогатици, добио специјално признање као највећи дародавац књига и својих новинских текстова.

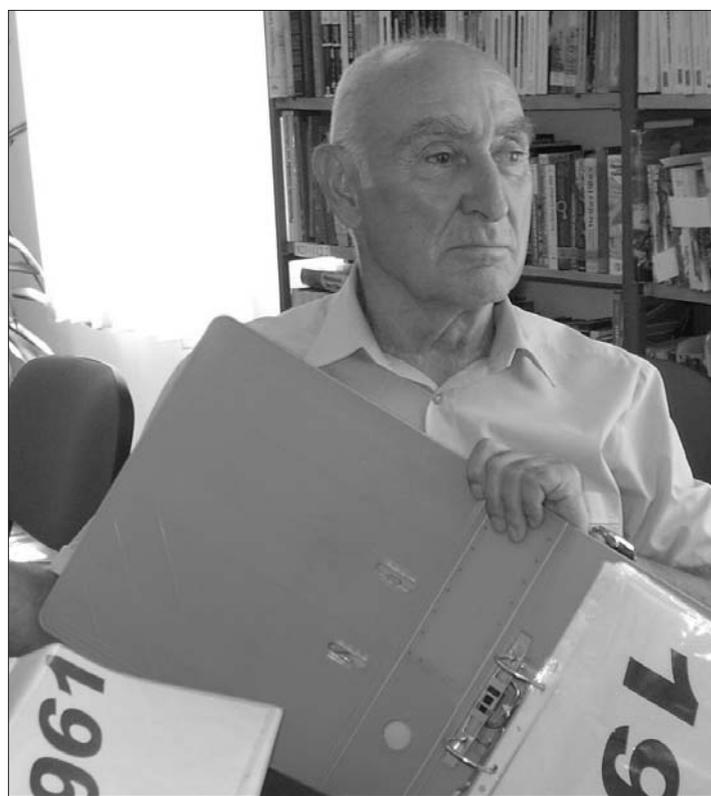
-Библиотеци сам даривао тачно 2.200 чланака, али и око 1.000 негатива филмова са оригиналним фотографијама насталим приликом обиласка терена и припреме за текстове, почев од 1960. године, уз само један услов, да то чувају и не распарчавају, односно не нарушавају сложене комплете, објашњава Ми-

тровић, додајући да се као активни дописник бавио новинарством уз рад, али са прекидом током последњег рата од 1992. до 1995. године.

У рогатичкој библиотеци су приредили једномјесечну изложбу Митровићевих чланака. Кажу да је његов дар значајно обогатио завичајну збирку Народне библиотеке Рогатица, јер представља својеврстан документ о свему што се дешавало на подручју ове и сусједних романијских општина у периоду од скоро четири деценије.

Поменуто изложбу свакодневно посјећују бројни рогатичани. Људи се на једном мјесту присјећају минулих времена, догађаја и људи.

-Мене то одушевљава, јер је то био и циљ мога „геста“ када сам се одлучио да сву моју документацију предам библиотеци на чување. А кад ставим тачку на мој новинарски рад и прилоге објављене од 2007. године, укључујући и оне будуће, све сакупљено ћу, наравно, даривати рогатичкој библиотеци. Мислим да је то најпаметнији потез, јер ће то можда некоме и некад добро доћи, пошто се ради о својеврсној хроници мога завичаја. Посебно ме радује што ће то бити од користи младим људима, будућим новинарима и хроничарима, казује Митровић.



Интересантно је да је Сретен Митровић новинарски још увијек активан и поуздан дописник, који се у позним годинама за кратко вријеме прилагодио новој технологији дигиталних апарата и интернета.

-Ех кад се сјетим како смо ми некада радили. Трчи на терен, сликај, пиши, ради фотографије, онда на пошту или аутобус па шаљи редакцијама. Лакше је било са краћим вијестима, јер смо их диктирали телефоном, а кад је „дошао“ факс била је то револуција за нас дописнике са терена. Али све се некако стизало и на вријеме објављивало. Ово данас са интернетом је неупоредиво олакшица за новинаре са терена, наглашава Митровић, додајући да и поред тога у данашњем новинарству хронично фали правих новинара репортера и њихових репортажа из народа, јер у новинама доминира политика и такозвано редакцијско новинарство.

Зато овај предани хроничар колегама новинарима кратко препоручује: „Без изласка на терен нема ни праве вијести. На терену су прави догађаји за новине“!

Активности АМД „Вишеград“ на заштити дјеце у саобраћају

## ПОЛИГОН ЗА НАЈМЛАЂЕ

Вишеград, јуни 2010,

Ауто-мото друштво „Вишеград“ је за најмлађе основце, у двористи Основне школе „Вук Караџић“ у Вишеграду, пред крај школске године поставило специјални саобраћајни полигон за практичну вожњу бициклима.

Тим поводом Радован Липовац, секретар Ауто-мото друштва „Вишеград“, ученицима првог разреда основне школе уручио је пригодне брошуре и ЦД-е.

„Наш преваходни циљ је укупна безбједност у саобраћају, како возача, тако и пјешака. Посебну пажњу поклањамо најмлађима, који су изложени додатним опасностима. Зато у школама проводимо бројне превентивне акције, попут ове на специјалном саобраћајном полигону, рекао је Липовац.

У име спонзора ове акције малишане је поздравио Миле Лакић, директор предузећа „Хидроелектране на Дрини“.

„Хидроелектране на Дрини“ редовно подржавају овакве акције, поготово кад је у питању брига о најмлађима. У сличну акцију повећања безбједности ћака у саобраћају укључићемо се и у септембру, када у школу полази нова генерација првачића, нагласио је Лакић.

Планирано је да на крају ове акције најуспјешнији малишани добију бициклистичке и пјешачке дозволе.

Центар за културу и информисање Фоча

## СВЕ ПОД ЈЕДНИМ КРОВОМ

У згради бившег Дома Војске у центру Фоче прије шест година формиран је Центар за културу и информисање. Од тада па до данас, уз фазна реновирања, овај центар је израстао у истинско окупљалиште културних стравалаца у граду на Дрини и Ђехотини.

„Под једним кровом смо успјели објединити културу и информисање. Реновирали смо централно гријање, затим кино салу, остали унутрашњи простор, па и фасаду на овој згради, каже директор овог центра Радисав Машић.

Машић појашњава да су под једним кровом култура и информисање, што се показало рационалним и знатно јефтинијим рјешењем. На свим пословима, укључујући и свакодневно емитовање радио програма, ангажовано је само девет радника (!). Да се заиста ради о правој рационалности свједочи и податак да Радисав Машић, поред директорске функције центра, обавља и дужност новинара и главног и одговорног уредника Радио Фоче.

„Поред кино сале имамо студентску читаоницу, затим галерију, а ту су и просторије Радио Фоче, те дописништва РТРС-а. Буквално смо цијелу зграду нашег центра отворили према нашим културним ствараоцима. Тако су овдје смјештени чланови ликовног клуба „Тон“ који окупља десетак академских сликара, чланице Удружења „Орнаменти“, затим гусларско друштво „Херцег Шћепан“, СПКД „Просвјета“, а формирали смо и градски хор, који наступа на бројним манифестацијама у Фочи и ван ње, каже Машић.

Центар за културу и информисање Фоча организатор је и двије сталне културне манифестације.

„Током јануара сваке године организујемо „Јануарске дане културе“ на којима своје стваралаштво представљају бројни фочански аматери, а на „Мајским културним свечаностима“ гостују бројне позоришне и музичке групе, појашњава Машић.

Он каже да центар има одличну сарадњу и са пјесницима из Фоче, а од прије четири године регистровани су и за издавачку дјелатност.

„До сада смо штампали девет књига, а у припреми су три нове. Јесте да је ово тешко вријеме за издаваштво, али уз помоћ фочанских предузећа и установа, као и општине, успјевамо то финансирати, у осталом као и остале културне садржаје, појашњава Машић.

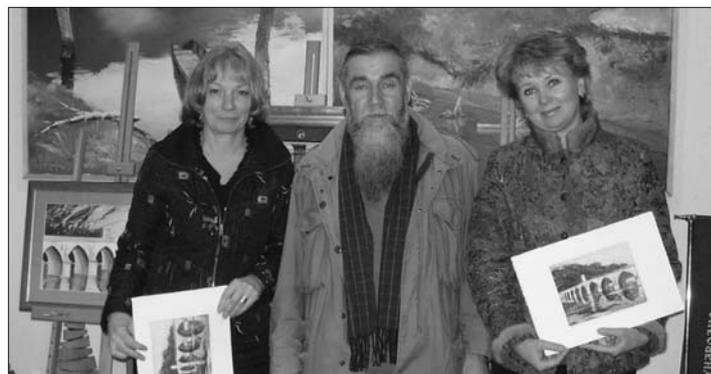
Татјана Ларина, замјеник директора изложбених галерија Санктпетербурга у марту посјетила Вишеград

## КУЛТУРНИ МОСТ ВИШЕГРАДА СА САНКТПЕТЕРСБУРГОМ

Импрсонирана стваралаштвом у оквиру вишеградског Међународног ликовног саборовања, на коме су умјетници широм свијета већ 16 година заредом сликали и вајали, али се и дружили на стазама књижевног стваралаштва нобеловца Иве Андрића, уз чувену ћуприју на Дрини и комплекс манастира Добрун, Татјана Ларина, замјеник директора изложбених галерија из Санктпетербурга, најавила је успостављање културног моста између Вишеграда и овог великог руског града.

Татјана Ларина, која је заједно са сарадницом Ирином Безлеплином о овој идеји у марту разговарала са Хаџи Бранком Никитовићем, вишеградским сликаром и умјетничким директором Међународног ликовног саборовања, које се у августу ове године одржава по 17-ти пут, је подсјетила да Санктпетербург располаже са галеријским простором од преко 4.500 метара квадратних, у коме излажу најпознатији руски и свјетски ликовни умјетници.

Она је нагласила да са разним поставкама гостују и у познатим свјетским галеријама. Тако су се прошле године са изложбом фотографија представили културној публици у Бањалуци и Бијељини.



„Надам се да ће у нашим галеријама ускоро бити присутни и сликари из Републике Српске, посебно учесници вишеградског ликовног Саборовања, каже Ларина.

Она је обећала да ће неко од реномираних сликара из Санктпетербурга бити учесник овогодишњег ликовног саборовања, изражавајући чврсто одређење да ће тиме отпочети двосмјерна културна сарадња са Вишеградом.

Прихватајући ову идеју Хаџи Бранко Никитовић је нагласио да то сматра својеврсном потврдом исправног одређења да на вишеградским ликовним саборовањима граде и унапређују мостове између људи, градова и држава.

„Драго ми је што су то и културни ствараоци из Санктпетербурга препознали, којима желимо бити домаћини и гости, рекао је Никитовић, изражавајући радост што се овим чином започиње градити још један умјетнички мост од Вишеграда до Санктпетербурга.

Гошће из Русије, поред Градске галерије у Вишеграду, обишле су и сталну поставку слика Умјетничког братства манастира Добрун.

Промоција туристичке понуде Новог Горажде

## ПРВИ ТУРИСТИЧКИ ПРОСПЕКТ

Судећи по брзини реализације зацртаних планова Туристичка организација општине Ново Горажде, која је формирана почетком 2009. године, већ се доказује као институција која има за циљ да афирмише богате културно историјске и туристичке потенцијале ове општине.

Тако је у марту штампан и први туристички проспект, чију израду су финансирани Министарство трговине и туризма Републике Српске и општина Ново Горажде.

-Жељели смо да по први пут у једној брошури објединимо богату културну и историјску прошлост овог дринског краја, али и да потенцијалним туристима и љубитељима природе понудимо основне информације које их занимају, појаснио је предсједник Туристичке организације Ново Горажде Раденко Андрић.

Ради се о некој врсти мале личне карте туристичке понуде Новог Горажде у којој су описани средњовековни кула-град Самобор Херцега Стефана Вукчића Косаче и његова задужбинарска црква Светог Ђорђа у Доњој Сопотници, колијевка ћириличног српског штампарства.

Посебно је обрађена риболовачка понуда на горњем Дринском језеру, на коме су већ изграђене прве марине и ресторани.

Туристички проспект је уз пригодан текст на српском и енглеском језику богато илустрован колор фотографијама у најквалитетнијој офсет техници.

*Кошаркаши Варде ХЕ прваци РС и нови премијер лигаша БиХ*

## Л СЈД У ДРУШТВУ НАЈБОЉИХ

Вишеград мај 2010,

У мајсторици - трећој утакмици финала плеј офа кошаркаши „Варде Хидроелектране“, пред више од 1.000 гледалаца у Градској дворани у Вишеграду, побједили екипу Сервицијума из Градишке резултатом 79:73 и тако освојили титулу шампиона Републике Српске и пласман у кошаркашку Премијер лигу БиХ.



Кошаркаши „Варде Хидроелектране“ су одлично отворили меч у првој четвртини, али су солидни кошаркаши Сервицијума изједначили на 16:16. У другој четвртини домаћи кошаркаши играју зрелије, када стичу значајнију предност, која је на крају првог полувремена износила солидних 39:25, коју су

ИЛИЈА ВИДАКОВИЋ: Шампионска титула најбоље екипе Прве лиге РС и пласман у Премијер лигу БиХ резултат је наше константно добре игре током цијелог првенства. Наши играчи, мада по годинама млади, прекалили су се и спремно дочекују старт у Премијер лиги. Захваљујемо се управи, али и нашим вјерним навијачима који су фер и коректном подршком са трибина били наш додатни мотив да успијемо.

у наставку треће четвртине увећани на 60:43. Завршница мајсторице била је изузетно динамична, када се и кошаркаши Сервицијума буде. И поред тога што су завршну четвртину добили резултатом 19:30, то им ипак није било довољно да угрозе предност домаћих кошаркаша, тако да је Варда Хидроелектрана завршила меч у своју корист резултатом 79:73.

Подсјећамо, у финалној серији плеј офа Варда Хидроелектране је повела са 1:0, побједом на домаћем терену од 84:67. Сервицијум је у Александровцу узвратио са 76:74.

Варда је овом побједом, осим пехара који припада шампиону Прве кошаркашке лиге Републике Српске, обезбиједила статус премијер лигаша у друштву најбољих кошаркашких екипа БиХ, што је изузетан успјех у њиховој 38 година успјешној спортској мисији. У предатној Југославији кошаркаши вишеградске Варде били су чланови тада изузетно јаке Друге савезне кошаркашке лиге.

*Пријем за кошаркаше Варде ХЕ*

## СПРЕМНИ ДОЧЕКУЈУ СТАРТ У ПРЕМИЈЕР ЛИГИ БиХ

Поводом освајања шампионске титуле у оквиру Прве лиге РС и пласмана у Премијер лигу БиХ начелник општине Вишеград Томислав Поповић приредио је пријем за играче, чланове стручног штаба и управе Кошаркашког клуба „Варда Хидроелектране“.

Честитајући им на овом великом спортском успјеху начелник Поповић је рекао да су спортисти најбољи амбасадори који проносе славу овог града, обећававши наставак финансијске подршке из намјенског дијела општинског буџета, а Миле Лакић, члан управе и директор главног спонзора вишеградских кошаркаша, предузећа „Хидроелектране на Дрини“, нагласио је да је ово прави примјер доброг рада и улагања у спорт.

-Наравно да ће „Хидроелектране на Дрини“ наставити са финансијском подршком кошаркашима „Варде Хидроелектране“, али због знатно већих трошкова у Премијер лиги БиХ потрудићемо се да обезбедимо и додатне спонзоре, рекао је Лакић.

Дарко Андрић, предсједник кошаркашког клуба „Варда Хидроелектране“ пласман у Премијер лигу БиХ сматра историјским, најављујући бројне активности како би кошаркаши што спремније дочекали почетак првенства и игре које ће гарантовати опстанак у друштво најбољих БиХ кошаркашких екипа.

Тренер вишеградских кошаркаша Илија Видаковић каже да ће већина садашњих играча остати на окупу, али да ће бити неопходна и нека појачања.

-Премијер лига захтјева побољшања и играчка освјежења. У сваком случају потребна су нам три до четири искуснија играча. Кога и колико ћемо их довести још увијек је рано говорити јер то, ипак, највише зависи од наших финансијских могућности, истакао је Видаковић.

## СА МАРГИНЕ

*Тежак живот вишечлане породице Милошевић из Прелова код Вишеграда*

## ТРАЖЕ ПРАВО НА ЖИВОТ!

Прелово код Вишеграда - Након бројних одбијеница за било какав посао или пак помоћ за школовање најмлађе дјеце Петар Милошевић, кога су избјегличке колоне довеле из Коњица, настањен у монтажној кућици у Прелову код Вишеграда, у стану од 42 квадрата, крајем марта, а потом и у мају, тешка срца је изашао пред зграду Општине Вишеград са транспарентом „Молим мало права на живот“!

Примио га је начелник општине Вишеград Томислав Поповић, интервентно помогао, а затим су уз Васкршње празнике помогли његове колеге из Удружења логораша у Вишеграду, предузеће „Бартула“ из Соколца, те Црвени крст. Обећан му је и посао дојављивача пожара при Шумском газдинству „Панос“.



Обишли смо Петра (58) и његову супругу Милеву (51) Милошевић у Прелову и увјерили се да ова вишечлана породица тренутно има шест чланова, јер су им три старије кћерке (Кристина Матић, Лјилана Вуковић и Дијана Новаковић) од раније удате. Са њима су петнаестогодишњи близанци Зоран и Горан, трећи син Ратко (16) и кћерка Милијана (12).

-Родом сам од Братунца, али ме животни пут одвео у Коњиц гдје сам прије рата радио као ВК машинбравар у ТАДИВ-у. И таман уочи посљедњег рата, 27. априла 1992. године, од фирме добијем стан, али не и рјешење, јер се зарати, а ја са породицом остадох без станарског права, жали се Петар.

Глава ове вишечлане породице је за вријеме протеклог рата од 6. маја 1992. до 26. априла 1993. године био заробљен у Љубушком, Имотском, Грудима и Широком Бријегу, у ратним логорима које су контролисали припадници ХВО-а и регуларна Хрватска војска.

-Наравно да је тортура у тим логорима оставила траг на моје здравље, али је мој захтјев за инвалидску пензију „глаг“ одбијен. Тражио сам и неку надокнаду као цивилна жртва рата, али су ми тражили потврду да сам се по изласку из логора пријавио. Ко ме, ваљда избјеглицима на Борачком језеру, јада се Петар, подсјећајући да је заједно са Коњичанима стигао у Вишеград 1996. године.



На жалост, сво послјератно вријеме Петар није успио добити какав такав посао, што би обезбједило финансијску сигурност његове вишечлане породице.

-Само су ме све ове године два мјесеца примили у Шумарство, и то је све. У међувремену, након што је син Ратко прошле године напунио 15 година укинули су ми и дјечији додатак од 45 марака. Тако смо остали и без тих скромних мјесечних примања, које смо обично штедили за плаћање струје, прича Ратко.

Основни намјештај, два кауча и дјечије кревете, даривао им је Тодор Вукчевић из Подгорице, прије двије године након једног новинског текста.

-У неколико наврата посредством Центра за социјални рад добили смо по 100 марака, а захваљујући управи Основне школе „Вук Караџић“ из Вишеграда престали смо плаћати превоз до средње школе у Вишеграду најстаријем сину Ратку, прича Петар, додајући да се довијају на разне начине, рационално троше храну која је једнолична, а да често пута немају ни брашна, тако да умјесто хљеба највише једу кромпир.

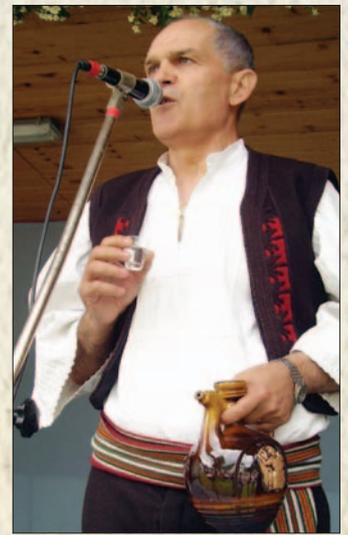
Срећом уз монтажну кућу имају врт од 600 квадрата, тако да су успјели набавити сјемена и засијати га.



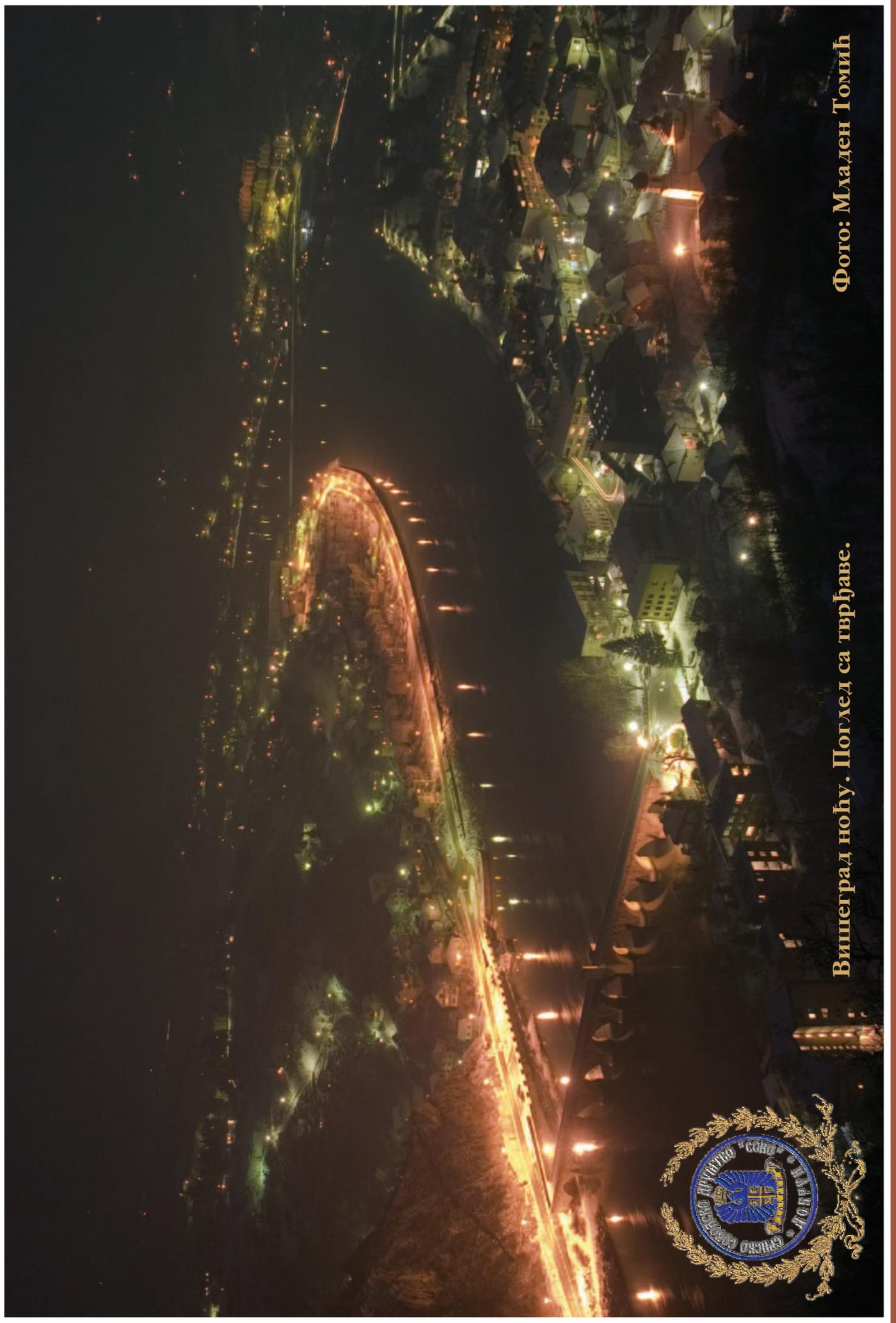
-Тај врт нас прехрањује. Надамо се и некој марки од продаје омање прикупљене гомиле старог отпадног жељеза, вели Петрова супруга Милева, наглашавајући да им је првенствени животни циљ да дјецу школују како би лакше дошли до запослења, да се не пате кроз будући живот.

Петар Милошевић важи за истинског хуманисту, који је средином марта ове године даривао крв по 100 пут!

-Тешка срца примамо и хуманитарну помоћ од добрих људи јер смо на то принуђени. Ја бих ипак волио да негдје радим, да зарадим колику-толику плату како би прехрано породицу. Надам се, зато, да ће бити нешто и од овог повремениог надзирања шумских пожара, каже овај вишеструко угрожени хуманитарца.



7. сабор старог пјевања у Срба - Доња Сопотница код Новог Горажда



Вишеград ноћу. Поглед са тврђаве.

Фото: Младен Томић

